Milliyetçilik Araştırmaları Dergisi
MAD-JNS
The Journal of Nationalism Studies

Milliyetçilik Araştırmaları Dergisi-The Journal of Nationalism Studies, 7 (2025/1): 39-111

DOI: 10.53425/madergisi. 1564626 Çeviri/Translation

Makedonya: Mâzisi, Hâli, İstikbâli

Macedonia: Its Past, Its Present, Its Future

Yazar/Author: Tunalı Hilmi

Samet YILDIZ*

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı,, İzmir-Türkiye. ORCID: 0000–0003–4098–2718

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Samet Yıldız
E-posta/E-mail:
sametyildiz.iletisim@gmail.com

Başvuru/Submitted:
10.10.2024
Revizyon Talebi/Revision Requested:
18.11.2024
Son Revizyon/Last Revision Received:
01.12.2024
Kabul/Accepted:
05.12.2024

Atıf/Citation:
Tunalı Hilmi. (1326/1910-1911). Makedonya: Mâzisi, Hâli, İstikbâli. (S. Yıldız, Çev.). *Milliyetçilik Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 39-111. https://doi. org/10.53425/madergisi.1564626

ISSN: 2667-4459
E-ISSN: 2667-7911

Özet: Balkan coğrafyası, içerisinde pek çok millî ve içtimaî değeri barındırmaktadır. Tarih boyunca gözlemlenebilecek olan bu durum; Balkanların tarihî süreç içerisinde pek çok devletin yönetiminde kalmasına rağmen devam etmiştir. Özellikle bölgenin Türk hâkimiyetine girdiği ve insanlarının uzunca bir süre "tebaa" sıfatıyla yaşadığı Osmanlı İmparatorluğu dönemi; Osmanlı hâkimiyeti altında yaşayan Balkanlıların, sâhip oldukları değerleri özgür bir şekilde yaşamalarına zemin hazırlamıştır. Ancak, dünya konjonktürünün yaşadığı değişimlerden epeyce etkilenen Balkanlar, milliyetçilik ile temel hak ve hürriyetler gibi fikirleri perçinleyen Fransız İhtilâli'nin ardından "millî cereyanların yaşandığı bir coğrafya" hâline dönüşmüştür. Öyle ki; konumu ve üzerinde beslenen emeller dolayısıyla Makedonya, bahsedilen coğrafyanın en karışık bölgelerinden bir tanesi olacaktır. Osmanlı Türkçesi'nden yayına hazırlanmış olan bu çalışmada; Makedonya'nın dünü ve bugünü (Osmanlı dönemi) üzerinde durulmuş ve yarını hakkında tahminlerde ve çıkarımlarda bulunulmuştur. Tunalı Hilmi'nin eseri, günümüz harflerine aktarılırken herhangi bir sadeleştirme işlemine maruz kalmamıştır. Yalnızca, kelimeler günümüzdeki kullanım şekillerine göre aktarılmıştır. Metin içerisinde ekleme yapılması gereken yerlerde ise, köşeli parantez "[ ]" kullanılması uygun görülmüştür. Ayrıca, metinde açıklanması gerekli görülen yerler de "dipnotlar" vâsıtasıyla "(S.Y.)" ibaresiyle açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tunalı Hilmi, Milliyetçilik, Osmanlı İmparatorluğu, Balkanlar, Makedonya.

Abstract: The Balkan geography contains many national and social values within it. This situation, which can be observed throughout history, has continued even though the Balkans have remained under the administration of many states in the historical process. Especially the period of the Ottoman Empire, when the region came under Turkish rule and its people lived as "tebaa" for a long time; It laid the groundwork for the Balkans living under Ottoman rule to live their values freely. However, the Balkans, which are quite affected by the changes experienced by the world conjuncture, have turned into a "geography where national drafts are experienced" after the French Revolution, which clinched ideas such as nationalism and fundamental rights and freedoms. So much so that due to its location and the ambitions nurtured on it, Macedonia will be one of the most complicated regions of the mentioned geography. This work, which is transcribed from original Ottoman script; the past and present of Macedonia (Ottoman period) were focused on and predictions and inferences were made about the future. The work written by Tunali Hilmi has not been subjected to any simplification process while being transferred to modern letters. Only, the words have been transferred according to the current usage patterns. If there are places where additions need to be made in the text, it is considered appropriate to use square brackets "[]". In addition, the places that are deemed necessary to be explained in the text are also explained by means of "footnotes" "(S.Y.)" is explained by the phrase.

Keywords: Tunali Hilmi, Nationalism, Ottoman Empire, The Balkans, Macedonia.

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License

Giriş

Tunalı Hilmi Bey, İsmail Hakkı Efendi ile Rukiye Hanım'ın çocukları olarak 28 Ağustos 1871 tarihinde dünyaya geldi. Bulgaristan'da, Tuna Nehri'nin yanı başında olan Eski Cuma kasabasında doğmuş olan Tunalı Hilmi; 93 Harbi'nin getirmiş olduğu yıkım dolayısıyla, ailesiyle birlikte İstanbul'a göç etti (Ateş, 2009). Ailesi, savaş ve göç nedeniyle malvarlığını kaydetmesi üzerine maddî sıkıntılar yaşadı (Aydın, 1995). İstanbul'da, bu şartlar altında öğrenime başlayan Tunalı Hilmi; sırasıyla Üsküdar İbtidâîsi, Fatih Askerî Rüşdiyesi, Kuleli Askerî Tıbbîye İdadîsi ve Gülhane Askerî Tıbbiyesinde öğrenim gördü. Askerî okullarda öğrenim gördüğü süreçte, Jön Türk hareketiyle ilişkiler tesis etti (Ulusoy, 2009; Aydın, 1995). Henüz tıbbiyedeki öğrenimini bitirmemişti ki, okulunu bıraktı ve Cenevre'ye yerleşti (1895). Bu karar, tam da Sultan II. Abdülhamid'e karşı pek çok cenahtan muhalefetin yükseldiği bir dönemece tesadüf etmişti. İsviçre'de, Cenevre Üniversitesi'nin Hukuk ve Pedagoji bölümlerinde öğrenimini sürdürdü. Böylece, yüksek öğrenim mertebesini tamamlamış oldu. İsviçre'de kaldı süre zarfında sâdece öğrenim hayatında değişimler yaşanmamış ve Tunalı Hilmi, Juliette isimli bir hanımefendiyle de evlenmiş ve bu evlilikten de iki çocuğu olmuştu (Aydın, 1995; Ateş, 2009). Sultan II. Abdülhamid'e ve yönetimine karşı başlatılan muhalefetin Cenevre'deki mümessili gibi hareket eden Tunalı Hilmi, arkadaşlarıyla birlikte Osmanlı İhtilâl Komitesi'ni kurmuş ve Osmanlı Gazetesini çıkarmıştır (1896). Sultan II. Abdülhamid ile Jön Türkler arasında suların bir müddet durulması üzerine; Madrid Sefaretinin Türkçe Başkâtipliğine atanmıştır (1900). Ancak, hâlâ siyasî faâliyetlerine devam eden Tunalı Hilmi Bey, bu vazifesinde fazla kalamamış ve kısa süre içerisinde görevinden azledilmiştir (1901). Akabinde Mısır'a gitmiş ve burada Hıdiv Ailesi ile birtakım ilişkiler kurmuştur. Ayrıca, Mısır'da geçimini sağlamak adına, Türkçe özel dersler vermiştir. Bir müddet ülke dışında geçen yıllar, Sultan II. Abdülhamid'in hâl' edilmesiyle nihâyet buldu ve Tunalı Hilmi Bey, Osmanlı topraklarına döndü (Hanioğlu, 1982). İttihat ve Terakkî'nin otorite kurmaya başladığı süreç içerisinde Karadeniz Ereğlisi'ne "kaymakam" olarak atandı (1909). Böylece, halkın sıkıntılarını görmek ve bu sıkıntıları gidermek noktasında birtakım tecrübeler edinme fırsatı da buldu. Ardından Silivri, Bayburt ve Ordu kaymakamlıklarını üstlendi (1911-1913). Bu süreçte birtakım önemli ve halkı aydınlatma gayesi güden faâliyetlerde bulundu. Ardından Musul (1913), İşkodra (1914) ve Gemlik'te (1915) idarî vazifelere tayin edildi. Nihâyet, son Osmanlı Mebûsân Meclisi'ne "Bolu mebusu" olarak dâhil oldu. Millî Mücadele Dönemi'nde Mücadele'ye destek vermiş şahsiyetler arasında bulunan Tunalı Hilmi Bey; 17 Mart 1920'da, İtilâf Devletleri'nin baskınından sonraki süreçte Anadolu'ya geçmiş ve Büyük Millet Meclisi'ne katılmıştır (Öztürk, 2016). İtilâf kuvvetlerinin işgallerine karşı düzenlenen direniş faâliyetlerine katılan Hilmi Bey, daha önceki süreçte kaymakamlık vazifesini ifa ettiği Ereğli'yi savunmuştur. Bu savunmada göstermiş olduğu başarı dolayısıyla; Büyük Millet Meclisi, kendisini "Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası" ile ödüllendirmiştir (1924). Milletvekilliği vazifesini Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra da sürdüren Tunalı Hilmi Bey, hareketli hayatından ötürü Tüberküloz (Verem) hastalığına yakalanmış ve 26 Temmuz 1928'de vefat etmiştir (Aydın, 1995).

Yazarlık kariyeri dolayısıyla ardında birçok eser bırakmış olan Tunalı Hilmi Bey; doğduğu, ailevî köklerinin bulunduğu ve hatta "Tunalı" müstearını aldığı Makedonya hakkında da bir risâle kaleme almıştır. Makedonya'nın târihî, iktisadî ve içtimaî hususiyetleri hakkında birtakım bilgiler ve çıkarımlar içeren bu risâle, "Makedonya: Mâzisi, Hâli, İstikbâli" adını taşımakta olup 48 sayfadan ibarettir (Tunalı Hilmi, 1306/1910-1911). Osmanlı Türkçesi olarak yayımlanan bu risâle, milliyetçilik fikirlerinin Makedonya'ya sirayet etmesini ve gerek bölgesel gerekse küresel güçlerin bahse konu fikirleri körüklemesini ele almaktadır. Meselenin târihsel ve kültürel önemine binaen; Tunalı Hilmi Bey'in bu risalesinin günümüz harflerine aktarılması, gerekli görülmüştür.

Tunalı Hilmi Bey (1306/1910-1911) tarafından yazılmış olan ve "Makedonya: Mâzisi, Hâli, İstikbâli" başlığını taşıyan eser, Makedonya hakkında genel bir bilgi verme gayesiyle ortaya konulmuştur. Dolayısıyla; eser "Makedonya adının kökeni", "Makedonya coğrafyasının sınır tayini", "târihî süreç içerisinde Makedonya'ya hâkim olmuş ve burada hüküm sürmüş olan siyasî teşekküller", "Osmanlı hâkimiyeti süresince Makedonya'nın vaziyeti", "Balkan millî

ve dinî hareketliliği içerisinde Makedonya'nın yeri" ve "Makedonya'nın gelecekteki durumuna ilişkin tasavvurlar" gibi münferit konuları içermektedir.

Eser, ilk kısmı olan "Taksim" bölümünde birtakım küçük tespitlere ve geleceğe ilişkin temennilere yer vermektedir. Tespitler arasında "Balkanlar'da kandırılan hemşehriler" olduğu ve devlet ile bu "hemşehriler" arasındaki bağı güçlendirmek adına birtakım cemiyetler kurulması ve farklı dillerde konferanslar düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu kısımda zikredilen bir diğer tespit ise, pek çok kişinin "kendisini olduğundan farklı bir surette" göstermesi nedeniyle oluşan "güvensizlik" ortamıdır. Her iki durum da ciddî mânâda kozmopolit bir yapıya sâhip olan Makedonya coğrafyası için giderilmesi gereken meselelerdir.

Akabinde başlayan "Mâzi" başlıklı bölüm, Makedonya'nın coğrafî ve târihî yönlerine değinmiştir. Makedonya'nın coğrafî sınırlarını tespit etmenin oldukça güç bir mesele olduğu ve Makedonya'nın, Balkanların orta kısımlarına denk düştüğü ifade edilmiştir. Ancak, bununla birlikte, kabataslak bir Makedonya sınırı da çizilmiştir. Bu minvalde geçen bir kısa paragrafın ardından "Makedonya" adının kökenine değinilmiştir. Lâkin, Tunalı Hilmi Bey bu konu hakkında teferruatlı bir malûmat verememiş, "Makedonya adının ne anlama geldiği" ve "bu adın ilk defa nasıl ve nerede kullanılmış olduğu" gibi sorulara cevap verememiştir. Kısa bir "Makedonya adının nereden geldiği belli değildir" cevabının ardından, bölgenin târihine temas edilmiştir. Bölgeye yerleşen Pelask kabilesinden birtakım insanların zamanla farklı kabileler ve topluluklar oluşturduklarından bahseden Tunalı Hilmi Bey; Makedonya'nın Troya ve Yunan hükûmetleri arasında yaşanan mücadeleye dâhil olduğunu aktarmıştır. Akabinde, bölgedeki Emathia ve İllirya otoritelerinden bahsedilmiş, Pers istilâsına gönderme yapılmış, Philip ve Büyük İskender isimleri zikredilmiş, Roma ve Bulgar hâkimiyetlerindeki vaziyet ele alınmış, Haçlı Seferleri ile Makedonya arasındaki etkileşime temas edilmiş ve nihâyet, Osmanlı hâkimiyetinin bölgede tecelli etmesi anlatılmıştır. Böylece; bölgenin coğrafî ve târihî meselelerine ilişkin oluşturulan "Mâzi" kısmı, nihâyet bulmuştur.

Eserin ikinci ana bölümü olan "Hâl" kısmı, eserin yazıldığı ve Makedonya'nın Osmanlı hâkimiyetinde bulunduğu dönemi ele almaktadır. Kısım, Bulgar Kilisesi'nin oluşumu süreci ile târih boyunca başarısız bir iktidar sergilemesi meseleleriyle başlamaktadır. Bulgarların bağımsız bir kilise kurma çabaları ve bu çabaların gerek iç dinamikler ve gerekse dış güçler (siyasî otoriteler) tarafından nasıl engellendiği anlatılmıştır. Ardından, Osmanlı İmparatorluğu'ndan bağımsızlık kazanmak için epeyce gayret gösteren Yunanlılara ve bunların kilise kurma teşebbüslerine temas edilmiştir. Yunanlıların "Pan-Helenizm" düsturunca yorulmaksızın hareket ettikleri çıkarımına varan Tunalı Hilmi (1306/1910-1911); bahse konu tutumun, Bulgar ve Yunan arasındaki ilişkileri etkilediğini ifade etmiştir. Hemen ardından, Makedonya gibi stratejik bir bölgenin "hamiliğini" üstlenmek gayretinde olan Katolik Fransa ile Ortodoks Rusya'nın faâliyetleri hakkında bilgi verilmiştir. Balkanlar'da oluşan Sırplaştırma, Bulgarlaştırma ve Yunanlaştırma çabalarından en fazla etkilenecek olan toplumların Arnavutlar ve Ulahlar olacakları tespitinde bulunmuştur. Bu tespitin Arnavutlar ve Ulahlar tarafından da idrak edilmesi üzerine (Birecikli, 2018); Makedonya coğrafyasında bulunan Arnavut ve Ulahların, millî cereyanlara kapıldıklarına temas edilmiştir. Dolayısıyla; Makedonya'nın "bir bütün" olarak millî hislerin çatışma sahası olacağı, bu kargaşanın "Osmanlılık" düsturunu doğrudan ilgilendirdiği ve devletlerinin istikbâlini düşünen her Osmanlının "Makedonya meselesini dert edinmesi" gerektiği tespitlerine varılmıştır.

Eserin üçüncü ve son bölümü "İstikbâl" başlığını taşımaktadır. Bölüm, Makedonya hakkında bir durum tespitiyle başlamaktadır ki; bu tespit, Makedonya'da -tıpkı Sırplar ve Bulgarlarda olduğu gibi- birtakım Makedon millî örgütlenmeleri olduğu ve bunların da kendi içlerinde bir ittifak sağlayamadığına ilişkindir. Bununla birlikte Sırpların, Yunanların ve Bulgarların Makedonya üzerindeki iddiaları ve bu iddiaları târihî zemin üzerine oturtma gayretlerine de yer verilmiştir. Tunalı Hilmi Bey, bu gayretlerin "Osmanlı yönetiminden rahatsızlık duyulduğu" için değil, "bağımsızlık kazanmak ve Makedonya üzerinde hâkimiyet tesis etmek" emelini taşıdığını ifade etmektedir. Tabiî, bu noktada "düvel-i muazzama" olarak tanımlanan büyük güçlerin "asıl açgözlü kargalar" oldukları da zikredilmiştir. İsimleri zikredilen Rusya, Almanya, İtalya gibi bölgeye coğrafî yakınlıkta bulunan ve bölge üzerinde birtakım siyasî, askerî ve içtimaî emeller besleyen devletlerin çabalarına değinilmiştir. Mesele, tüm bu hususlar

ekseninde ele alındığında; Osmanlı İmparatorluğu, Makedonya'daki hâkimiyetini ekseriyetle yitirmiştir. Tunalı Hilmi Bey'e (1306/1910-1911) göre; Osmanlılar, bölgedeki hâkimiyetlerini yeniden tesis etmek ve eski devirlerindeki gibi bir otoriteye sâhip olmak zorundadırlar. Müellife göre, bunun için yapılması gerekenler de şunlardır: Adâlet ve ıslahat hareketlerine ağırlık verilmeli ve Makedonya'daki meselenin asıl kaynağı tespit edilmelidir.

Makedonya üzerindeki ihtiras bulutlarının oluşmasında Makedonya'nın bölgesel önemine de işaret edilmiştir. Tunalı Hilmi Bey, bu hususta Makedonya coğrafyasının hayvancılık, ipekböcekçiliği, tütüncülük, önemli limanlara sâhip olduğu için ticaret ve stratejik açıdan önemli bir mevki olduğunu ifade etmiştir. Ardından, "Makedonya'daki milletler ve topluluklar" hakkında bilgi vermiştir. Türklerin ekseriyetle yaşadığı mahallerin Makedonya'nın doğu kısımları olduğu da burada zikredilmiştir. Bölümün son kısmında genel bir değerlendirme yapılmış ve akabinde "Makedonya Kahramanlarına" başlıklı kısma geçilmiştir.

"Makedonya Kahramanlarına" başlıklı kısım, eser içerisinde bir ana bölüm değildir. Bilâkis; bu kısım, "söylev" niteliğini taşıyan bir temenni metninden ibarettir. Metin, gayet etkileyici bir mahiyete sâhip bulunmaktadır. Tunalı Hilmi Bey, hülâsaten demektedir ki; Makedonya'daki asıl kahramanlar, Makedonya'yı "Osmanlı Yurdu" olarak bir bütün hâlinde muhâfaza eden bütün Osmanlılardır.

Sonuç olarak; Tunalı Hilmi Bey tarafından kaleme alınmış olan *Makedonya: Mâzi, Hâl, İstikbâl* başlıklı eser, Makedonya'daki milliyetçilik hareketlerinin anlaşılabilmesi noktasında önem arz etmektedir. Bu gerekçeyle; Osmanlı Türkçesi olarak yayımlanmış olan eser "tam metin" olarak günümüz harflerine aktarılmış ve eserin orijinal hâli de "Ek" olarak verilmiştir. Orijinal metin içerisindeki pek çok yerde anlatım bozukluğu, imlâ hatası ve noktalama kusuru bulunmaktadır. Bu sorunu kısmen giderebilmek adına, metin içerisine birtakım eklemeler yapmayı uygun gördük. Örneğin; eser içerisinde sıklıkla kullanılan parantez "()" yerine, pek çok yerde tırnak " "" " işareti kullandık. Eserin diline dokunmayı arzu etmediğimizden ötürü; eser dâhilinde yaptığımız ekleme, açıklama ve düzenlemeleri, köşeli parantez "[]" içerisinde belirttik. Ayrıca, eseri yayına hazırladığımız esnada "birtakım ilâveler yapma" gereksinimi hissettik. Eser içerisinde geçen yer, kişi, olay veya eserde kullanılan yabancı kelimeler dolayısıyla hissettiğimiz bu gereksinimi, "dipnotlar" ile dışa vurduk. "Esere müdâhale" olarak da görülebilecek olan dipnotları "Çevirenin Notu" ibaresinin kısaltması olan "Ç.N." ibaresiyle ekledik.

Eserin Dış Kapağı

Makedonya Kahramanlarına Bir Armağan

Tunalı Hilmi

Makedonya

Mâzisi, Hâli, İstikbâli

Hayat ve istikbâl-i Osmanî[,] her "Osmanlı'nın" kendi hayat ve istikbâli demektir. Kendi hayat ve istikbâlini düşünen her "Osmanlı"[,] "Makedonya meselesinin" hâlline çalışmalıdır.

100 Para
İkinci Basılış

Mısır, el-Kâhire

1326 [1910-11]

Taksim

(İlk basılıştan:)

Bu risâlede "Makedonya" üzerine yürütülen mülâhazat "Mâzi", "Hâl" ve "İstikbâl" diye üçe ayrıldı. Fakat "Mâzi" yarıda bırakıldı, "Hâl" ile ikmâl olundu. "Hâl" de yarıda bırakıldı, "İstikbâl" ile itmâm olundu. "İstikbâl" ise gayretli ve fedakâr Osmanlılara emânet edildi.

Hemen Cenâb-ı Hak, cümleyi vazife-şinas eyleyerek mesuliyet altında ve esir kalmaktan muhâfaza buyursun.

Kâhire, Kânûnuevvel 1324 [Aralık 1908-Ocak 1909]:

İnşallah...

Yarası olan gocunsun...

"Oh!..." Göğsü, gönlü coşkunluklarla yara yara çıkan bu nefes... Gurbet-i yoldaşlara bir inkılâp, ihtilâl armağanı... Bir öpüşme, kardeşleşme yâdigârı...

Dertler, bir! Bu, âzatlık güneşi [,] doğuyor da belli olabiliyor[.] Birleşiliyor; bütün Osmanlılar bir kesiliyor!

Fakat... Acaba, acaba [şu] emeli, şu birliği fiskeleyecekler yine çıkmayacak mı?

Herkesin gülüştüğü, seviştiği evvel Allah'ça sâniyelerde, bizim çeneler kilitli. Bütün sevincimizi bir düşünce kaplamış. Dışı buz, içi yanardağ, bir şey... İşte biz, o... O dereceye kadar ki, herkesin keyfini bozarcasına [,] "oh'un" sonuna [,] şu eserin son sahifesine koymaktan kendimizi alamıyoruz. Herkesin midesini bulandırmakta[ki] mânâ [,] acaba ne idi? Acaba [,] pişmiş aşa su mu katıyorduk?!...

Keşke böyle olsa idi. Bir Tunalı'nın vızlaması ne demek olabilir, ne yapabilirdi?

Pek doğru... Bir şey yapamazdı. Nitekim yapamadı! Fakat sizi, Osmanlılar[ı], iğnelemek isteyen o karıncacık, zehirli değildi. Size, bir Osmanlılık çılgınlığıyla -aklınca- saflığı, dalgınlığı giderir bir şeyler fısıldamak istiyordu. Ne çare ki bağıramadı, yalnızca fısıldadı. Fısıltısı da dalgınların coşkunluklarıyla, nice yaygaracının sesi içinde boğuldu. Bağırsaydı bile, ne yapılabilirdi?

Olacak, olacaktı. İşte; ortalığı yine aldatışlar, aldanışlar aldı... Yine dişler gıcırdadı, eller böğürde kaldı.

Zavallı Osmanlılar...

***

Zavallı insanlar; bilemeyiz aldatışınız, aldanışınız ne zamana dek sürecek...

Hele din peçeleri, gazetecilik, halkın iyiliğini ister geçinicilik, akla yelken komitecilik insanlara -ah...- ne yaldızlı haplar yuttur~~m~~uyor.

Herif dinsiz... Fakat herkesten sofu!

Saflığa bürünmüş bir kalem. Fakat bir şiş; hem de ağılı![1]

Çıkarını nasıl olursa olsun gözetmek, işini nasıl olursa olsun becermek, şeytana kıç attırmak... İşte size işgüzarlık! Bundan ötesi [,] sağlık...

***

[1] Ağı yahut ağu, zehir manasınadır. "Ağu ağacı" olarak da kullanımı olan kelimenin bu anlamı da zakkum bitkisini işaret etmektedir. (Ç.N.)

Doğru [,] herkesin yaşamaya hakkı var... Herkesin madrabazlıkta eli bayraklıktan çekinmemesine [,] haydi hak verelim. Fakat...

Burada bir "fakat" vardır ki câmiye, kiliseye, havraya; halk için işleyiciliğe pek büyük bir leke yapıştırır.

Ya Rabbi... Sen bunlara ne diyorsun?

Ey insanlık! Sen bu hâlleri de acı acı mı seyrediyorsun?

Yâhu; yirminci, bilmem kaçıncı -medeniyet midir, ne mahuddur- sözde bir insanlık devrindeyiz. Nedir bu din, cins kalpazanlığı, oyunbazlığı? Bu nedir? Zavallı dinler, mezhepler...

Zavallı insanlar! Havadan aldatmak [ve] aldanmak [,] hâlâ hastalığınız.

***

Bundan 12 yıl evvel yazılmış sözler [,] hep yazıldığı gibi çıkıyor. Çıktı bile!

Birbirini boğazlayışlardan sonra bile o yoldan ayrılamayışlar. Hattâ, âzatlıktan büsbütün kanlı katilcesine faydalanışlar...

Âlâ!...

Bunları yapanlar [ve] yaptıranlar bir yana... Fakat yapmayacaklar, yaptırmayacaklar acaba yok mu?

***

Türkler... Türklerle bir yürekte, bir duyguda olan Osmanlılar! "Bu dünyada bir murad beslenir; o da insanca yaşamak, rahat [ve] selâmetle geçinmektir."* Gelin; aldatılan hemşehrilerimize böyle diyelim. Onları kurtaralım [ve] onlara pek acıyalım. Sakının [ki] bir gün bir düşmanlık bağlamayalım.

İşte Makedonya meselesinin hâlli [,] bizce ancak böyle olabilir.

Bulgarca, Sırpça, Rumca, Arnavutça, Ulahça konferanslar veri~~r~~[lmeli,] bu dillerce bir gazete çıkar~~ır~~[malı ve] bir "cemiyete" -evet, hemen- temel atılmalıdır.

***

Şu -sözde- barışıklık devrinde, nice zaman evvel yazılmış eserciği (sene 1316 [1900-01]; Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti Cenevre Şubesi, kendi adıyla [ve] hesabına bastırmıştı) bugün yazarının adıyla [ve] hesabına, olduğu gibice* ortaya koymaktan maksadımız, hiç değişmemiş olan aldatıcıları göstermek; onlara [,] insan Osmanlılardan insanca bir cevap verdirmek; aldatılan [,] düz [ve] doğru yoldan sapıttırılan Osmanlıları [,] yiğit [ve] insan Osmanlılara kurtartmaktır.

İnşallah dileğimiz [,] yerini bulur. İnşallah şu risâle [,] hâl [ve] istikbâl kısımlarıyla beraber, sâdece mâziden, bir geçmişten bahseder bir hâtıra gibi, hemen târihe gömülmüş olur...

T. H.

Makedonya

1. Mâzi

Makedonya [,] Balkan Yarımadası'nın ortasında ve Adalar Denizi'nin[2] sath-ı mailinde [bulunan] eski bir kıtadır. Hududu pek güç tayin edilebilir. Tahminen Epir[3] ve Tırhala[4]

---

* Hutbe 10.

* Hiç değiştirmeyerek -hatta başlı başına olan mesleğine göre hiç kullanmaz olduğum Arapça [ve] Acemce terkipleri, kaideleri yine olduğu gibice bırakarak- bastırıyoruz (Y işaretli haşiyeler) yenidir.

[2] Günümüzde "Ege Denizi" olarak adlandırılır. (Ç.N.)

[3] İyon Denizi taraflarında bulunan ve tarihte Epeirus olarak geçen, Arnavutluk ile Yunanistan arasında kalan kadim bir bölgedir. (Ç.N)

[4] Teselya'da oldukça metin bir şehir ve aynı isimli sancağın merkezidir. Şimdi Yunanistan'a ait olup adına "Trikala" denmektedir. (Ç.N.)

kıtalarını da birbirinden ayıran Pend silsile-i cibâlinin[5] şarkından, Rodop Balkanları'nın[6] cenup eteklerine ve Köstendil'e[7] kadar mümted olarak bir müselles-i kâimü'z-zâviye teşkil eder. Veter-i kâime Pend silsilesinin münteha-yı cenubisinden başlar, Dedeağacı'nda[8] yâhut Meriç Nehri ağzındaki Enez'de nihâyet bulur. Dıl-ı sagirin münteha-ı şimalîsi, Üsküp üzerindeki varoş tepelerindedir.

Taşöz gibi civar adalar [,] Makedonya mülhakatından addolunur. Makedonya, "Makedonya" adını nasıl almıştır? Burası belli değildir. İlk önce kimlere mesken olmuştur? İşte mühimce olan bu mesele [,] bir dereceye kadar hâlledilebildi. Şöyle ki:

Pelazgı [Pelask] unsurundan gelme birtakım insanlar, bu civara yayıldılar; muhtelif nâmlarla, müteaddid kabilelere ayrıldılar. Barındıkları yerlere kendi nâmlarını verdiler ve küçük küçük hükûmetler yaptılar.

"Çanakkalesi [Çanakkale]" dediğimiz civara hâkim Troya hükûmeti hükümdarı Briam,[9] kablelmilât 25 asır evvel, Yunanlılarla muharebeye girişti. Makedonya hükümdarı Pelagon[10] da buna muâvenet etti.

Bundan anlaşılır ki; kabail-i mezkûreden birkaçı birleşmiş, epeyce büyük bir hükûmet meydana getirmiş ve Yunanlılara düşman olarak bulunmuştur.

İşte, bu hükûmetin ilk adı Emaçi'dir[11] deniliyor. Payitahtı, Yenice taraflarında harabeleri görünen Pella şehri idi. Term [Terma], badehu Tesalonik [Thessaloniki], nihâyet Selanik nâmını almış olan şehir, en meşhur şehirlerinden idi.

Birkaç asır sonra İliryalılar[12] bu cihetlere hücum ettiler, yayıldılar.

Kablelmilât sekizinci asırda idi: Yunanistan'ın Aragos[13] şehrinden birtakım muhacirler, başlarında bulunan ve Herkül'e[14] mensup olan Karanos[15] nâmındaki bir reisleriyle beraber, keçi sürülerinin arkasına düştüler, "Vodina" dediğimiz Edes [Edessa] şehrine tesadüf ettiler. Karanos, burasını zapt ile güya ilâhlar tarafından gönderilmiş olan mukaddes keçilere ihtiramen, "Eje" nâmıyla tevsîm eyledi. Bâdehu "Makedonya tacını" elde etti.

Eskiler, yenilere tâbi olmuyorlardı. Binâenaleyh dâhilî karışıklıklar eksik değildi. Makedonya da, Serhas[16] devrinde İranlılar[17] eline geçti. Müteakiben "şimâl barbarlarının" hücum ve tahribatına uğradı. Kable'l-milât 379'da, "Yunan müstamiratı" sırasında bölündü. Fakat Filip ve İskender-i Kebir zamanlarında Yunan'a, hatta Hindistan'a bile hâkim kesildi.

Aradan çok zaman geçmedi; bu koca imparatorluk [,] inkısama uğradı. Kable'l-milât[18] 168'de Roma memâlikine ilhak edildi.

Bulgarlar[19], Tuna yakasına yerleşerek bir hükûmet teşkil etmişlerdi. Bir vakit bunlara, bir vakit de Arnavutlara tâbi oldu. 1065'te şimalden, Tuna yakasından [ve] müteakiben

---

[5] Pindos; Arnavutluk'un güney hududunu oluşturan dağ zinciri. En yüksek tepesi, Yunan tarafında kalan, 2637 rakımlı Smolikas dağıdır. (Ç.N.)
[6] Rodop Dağları kastedilmektedir; "balkan" ağaçlık sıradağlar manasınadır. (Ç.N.)
[7] Bulgaristan'da bir şehirdir. (Ç.N.)
[8] Dedeağaç. (Ç.N.)
[9] Priam ya da Priamos. (Ç.N.)
[10] Pelagon adıyla Yunan mitolojisinde pek çok şahsiyet vardır. Kastedilen, Pelaskların kurucusu addedilen Pelagon'dur. (Ç.N.)
[11] "Emaçi" ile kastedilen, Batı kaynaklarındaki Emathia'dır. (Ç.N.)
[12] İliryalılar İndo-Germenlerden olup kadim Balkan milletlerindendir. (Ç.N.)
[13] Antik Yunan şehirlerinden Argos kastedilmektedir. (Ç.N.).
[14] Herkül'ün değil, Herakles'in soyundan geldiğini iddia ediyordu. İki mitolojik figür arasındaki isim benzerliği, müellifi aldatmış olmalı. (Ç.N.)
[15] Caranus. (Ç.N.)
[16] I. Serhas (Batı kaynaklarında Xerxes), kadim İran krallarının en meşhurlarındandır. Dâra'nın oğlu olup Eskiçağ tarihinin önemli figürleri arasındadır. (Ç.N.)
[17] Eskiçağda kendilerine "Pers" diyorlardı. (Ç.N.)
[18] M.Ö. (Ç.N.)
[19] Tuna Bulgarları. (Ç.N.)

cenuptan, deniz cihetinden Türkler Makedonya'ya yayıldılar. Roma İmparatorluğu'na tâbi olarak Makedonya'da hâkim bulundular.[20]

Ehl-i Salip, İstanbul'da Lâtin İmparatorluğu'nu tesis ettiği zaman imparator ilân edilen Kont Monteferra [,][21] 1204'te kendisine "Selanik kralı" unvanını da verdi.

Bu esnada Şark, karmakarışıktı. Biraz sonra Latin İmparatorluğu devri nihâyet bulunca [Makedonya], imparator Mihail Paleolog zamanında Şark İmparatorluğu'na[22] iyice raptedilir gibi olmuş ise de Osmanlıların zuhuru üzerine, elden ele dolaştı. Kısmen Sırp, kısmen Venedik yediyle idâre olundu. Nihâyet, 15'inci asırda idi, Osmanlılar tarafından fethedildi.

2. Hâl

Hristiyanlar için merkez-i ruhanî [,] yalnız Roma kilisesi ve reis-i ruhanî de yalnız papalar idi. Milâdın IX. asrında İstanbul kilisesi [,] Roma kilisesinden ayrıldı; ilân-ı istiklâliyet etti [ve] "Ortodoks" unvanını aldı. Bu tefrika, ihtilâfât-ı mezhebiyyeden ileri gelmiş ise de esasen bazı amâl-i siyâsîyyeye mebnidir. Bu emeller, bir vakit gizli kaldı. Mâmâfih çarçabuk meydana çıktı. Ezcümle Bulgarlar, Hristiyanlığı kabul etmeğe döküldükleri zaman kralları, İstanbul'a mürâcaat etti; müstakil Bulgar Kilisesi açılmak için istirhamda bulundu. Pek çok uğraştı, bir dereceye kadar muvaffak oldu; fakat Bulgar hükûmeti [,] Şark İmparatorluğu tarafından 1015'te mahvedilince, bu imtiyaz da mahvedildi. 1186'da yine teşekkül eden Bulgar hükûmeti [,] o imtiyazı yine elde etmeğe son gayretle çalıştı. Hatta hükümdarlar [,] riyâset-i ruhanîyyeyi bile nihâyet kendi üzerlerine aldılar. Zira ne yaptılar ise istedikleri fayda hâsıl olamıyordu. Çünkü Bulgar Kilisesi [,] ismen Bulgar Kilisesi idi; hakikat-i hâlde ise Rum Kilisesi'nden ibaret idi. Bulgar olan metropolitler, papazlar bir vakit sonra Rumlaşıyorlardı. İşte Şark kilisesinin "amâl-i siyâsîyyesi" budur: Dünyayı Rumlaştırmak!

Bu "kilise kavgaları" yıllarca sürdü. Bulgarlar, Şark'tan umduklarını bulamayınca, Garp'a (Roma Kilisesi'ne) başvuruyorlardı. Bu taraftan gelen muâvenet de Latin efkâr ve telkinâtına bürünmüş bulunuyordu.

Elhâsıl Bulgarlar [,] kilisece çok büyük bir muvaffakiyete nâil olamadılar. Sözde bazı metropolitlikleri vardı. Fakat birer birer hep kapatıldılar. Ohri'de güya bir de Eksarhlık vardı. Nihâyet 1767'de bu da kapatıldı.

Görülüyor ki Bulgarlar [,] mübareze-i mezhebîyyede oldukça sebat göstermişler iken Şark kilisesi, türlü türlü hilelerle yine her muvaffakiyeti bile neticesiz bırakmıştır.

***

İstanbul'un fethi üzerine Şark kilisesi büyüdü, pek ziyâde ehemmiyet kazandı; kendine tâbi olan Şark Hristiyanlarını "Rumlaştırmaya" daha kolay surette muvaffak olmağa başladı. Takım takım papazlar, küme küme Hristiyanlar, seneden seneye daha çok olmak üzere, "Rumluk" cihetine aktarılıyordu! Bundan maksat ne idi? Osmanlılarca bu, pek o kadar belli değildi. Zaten "Rumlaştırma" üssü'l-esası değişmemiş idiyse de hedef esas, tebeddül etmişti.

Büyük Petro,[23] meseleyi bütün dehşetiyle gözü önüne getirdi. Şark kilisesinin husûle getirmekte olduğu bu seferki "amâl-i siyasîye" terakkisine set çekmeğe, belki de kurban gitmemeğe; daha açığı, bir dehşetli rakip olmağa azmetti. 1721'de kendisine reis-i ruhanî sıfatını da verdi, müstakil bir "İslav Kilisesi" açtı.

Evet; birinci büyük tefrika "amâl-i siyâsîyyeye" müstenit olduğu gibi, bu ikincinin de böyle olduğuna şüphe yoktur. Petro'nun tasavvurunca "İslav ittihâdı", "Panslavizm" bu sâyede daha çabuk hâsıl edilebilecekti.

---

[20] Kastedilen Türk boyları, Peçenekler ve Uzlardır. (Ç.N.)
[21] Aslında, "I. Bonifacio del Montferrato" olacak olan zat, IV. Haçlı Seferi'nin sözde liderlerinden bir tanesidir. Fakat Lâtin imparatorluğuna bu zat değil, rakibi Baudoin getirilmiştir. (Ç.N.)
[22] Bizans. (Ç.N.)
[23] Deli Petro da denir; Rus tarihinin en önemli isimlerinden olup Rus modernleşmesini başlatan isimdir. Daha detaylı bilgi Rusya tarihlerinde mevcuttur. (Ç.N.)

Demek oluyor ki Petro, Şark kilisesine karşı yalnız tedâfüî bir hâl, bir vaziyet almağa değil; mânevî bir tecâvüze, evet, evet, daha dehşetli bir istilâya meydan açmağa da azmetmiş idi!

***

Vaktaki Yunanistan tekraren teşekkül etti, Şark kilisesi de meydana bir nevzat getirmiş oldu. Artık büründüğü kisveden sıyrılabilecekti. Nitekim amâlinin intihası "Elenos [Hellenos] İttihâdı", "Panhelenizm" ve "Bizans İmparatorluğu'nun iadesi" olduğunu, Yunanistan'ın teşekkülünü müteakip, bütün dünyaya açıktan açığa gösterdi. Fakat alenen bu cürette bulunmağa muktedir olamayacağından, bu işi "nevzatı" vâsıtasıyla gördü.

1835'te, kral reis-i ruhanî olmak üzere, Şark kilisesinden Yunanistan da ayrıldı [ve] bir müstakil Yunan Kilisesi açtı. Fakat bu tefrika, "Fener'in" Yunan yahut "Panhelenizm" amâline hadim olmadığına delil addolunmasın! İki tarafın fikri bir olunca birbirinden ayrılmaması iktiza ederse de, pek büyük bildiğimiz İstanbul'a nispeten pek küçük olan Atina'nın Panhelenizm efkârı için serbest ve asıl memba ve merkez olmak itibarıyla ne derece geniş bir cevelângâh olabileceği, az bir muhakeme ile anlaşılır. Ve [dahi] anlaşılır ki Yunan Kilisesi, müstakil bulununca, kuracağı hile ve entrikalardan Fener'in mesul tutulmaması, mantıken lâzım gelir ve lâzım geldiği içindir ki hükûmetimiz [,][24] Fener denilen "mumu" bir kerecik olsun yoklamağa, teftiş etmeğe kalkışmıyor, yahut kalkışamıyor.

Ahrârâne, fâzılâne ve "Fâtihâne" bir lütuf ile başlayan müsamahaya yahut içtinaba dayanan bu hâl, denilebilir ki yalnız Makedonya değil, Rumlar müstesna olmak üzere, bütün Avrupa-ı Osmanî[25] akvâmını düşündürdü, ürküttü! Buna milliyet noktainazarından hak vermemek, elimizden gelemez.

***

Panhelenizmin nüfuzu, tesir ve ifsâdâtı [bozulmaları, kargaşaları] yüzlerce sene evvelkileri düşündürecek derecede olunca ve daima artmakta, daima şiddetlenmekte bulununca yüzlerce sene sonrakileri, elbette bu nispette derin düşündürür; bu, şüphesizdir. Ne zamandan beri görülüyor ki Makedonya sâkinlerinden birçokları aslen, neslen bambaşka oldukları hâlde "ben nesl-i Yunan'danım" diye meydana atılıyorlar. Demeseler bile "sahte Elenosluktan" ibaret olduğu, sahih olduğuna ait burhanlardan daha metin delâil ile müspet olan Yunanlılığa tapınıyorlar. O derecede[dir] ki varını, yoğunu ve milyonluk servetini Panhelenizme bahşedenler sürülerledir!

Bulgarlar [,] bu yolda en az kurban verenlerdendir. Mâmâfih tetik davranan da bunlardır. Bu ruhanî zehrin panzehrini elde etmek üzere başkaldırmakta gecikmediler!

1860'ta idi. Bulgarlar [,] yeni intihap olunan İstanbul Rum patriğini, bir vesile ile tanımadılar. İşi büyülttüler, bir Bulgar Eksarhlığı'nın açılmasını istediler.

Şark'ta yeni nüfuzuna geniş bir mecra açmak niyetiyle Kırım Muharebesi'ne iştirak eden Fransa, Rumeli'ye şöyle bir göz attı. Balkan'daki Moskof[26] nüfuzunu kırmak için Ortodoksluğa karşı Katolikliği ileri sürdü. Katolik papazlarını, bilhassa Makedonya'ya kesretle [çoklukla] döktü. İşte bunun neticesi olarak, yalnız Bulgarlardan, 30 bin kadar Katolik bulunuyordu.

Papa [,] bunlara bir reis gönderdi. 1861'de Bâbıâli [,] bir "Katolik Bulgar Kilisesi" tanıdı. Fakat Rusya'nın entrikası, parası "Papa'nın vekilini" ezdirdi ve kendi ihtiyarıyla mevkiinden çekilmeğe mecbur etti.

Bir taraftan Ortodoks Bulgarlar, taleplerinde devam [ederlerken] diğer taraftan da Rusya [,] bunlara muâvenette kıyam etti. Mücadelelerin, münazaaların ardı arası kesilmedi. Fener, Bulgarların müdâfaat-ı mezhebîyyesine "Ruhü'l-Kuds'ün" ittihada ait vesayasını [vasiyetlerini, öğütlerini] ağza alarak soğan suyuyla akıttığı gözyaşlarıyla cevap verdi, durdu;

[24] Osmanlı hükûmeti kastediliyor. (Ç.N.)
[25] Rumeli. (Ç.N.)
[26] Rus. (Ç.N.)

dinletemedi. Bâbıâli ise bıktı, usandı! Epeyce de sıkıştı, sıkıştırıldı; nihâyet 1870'te "Bulgar Eksarhlığı" açıldı.

Bu tefrika da, tabiî, birçok "amâl-i siyâsîyyeye" mebni idi. Çar, Bulgarları Slav Kilisesi'ne belki raptedebilirdi; fakat "Balkan amâlini" ilerletmek için hem Hükûmet-i Osmanîyye'yi, hem de Bulgarları kendi aleyhine kışkırtmayarak hareket etmek cihetini iltizâm etti. Elhâsıl Bulgarlar için de, Rusya için de evvelemirde "Panhelenizm" nüfuz ve ifsâdâtını muattal etmek [kullanılamaz hâle getirmek], badehu "amâl-i siyâsîyyeye" bir mecra vermek, en muvafık bir tedbir idi. Nitekim kilise istiklâli Bulgarlara 6-7 yıl sonra bir "istiklâl-i siyâsî" kazandırdığı gibi Rusya da Bulgarlara boyunduruğu, hemen hemen geçirmişti!

***

Makedonya'da Bulgar çoktur. Bunlar [,] bu tarafta Bulgar metropolitlikleri tesisine kalkıştılar. 1890'da kendilerine üç berat verildi; Üsküp, Köprülü ve Ohri Metropolitlikleri açıldı.

Bulgarlar bunlara kanaat etmediler; metropolitliklerini tezyit etmek[artırmak] istediler. Hâlâ[27] istiyorlar.

Rum ve Slav kiliselerinin birer emel-i siyâsî besledikleri anlaşıldı. Bulgar Eksarhlığı'nı müteakip Bulgarlar da bir mevcudiyet-i siyâsîyyeye sâhip oldular. Bu tecrübeler, bu numuneler göz önünde iken Makedonya Bulgarlarının kiliselerini tezyide uğraşmaları da, esasen bir emel-i siyâsîyye zemin hazırlamağa mebni olduğuna hükmetmemek mümkün olamaz. Bulgarlar [,] Makedonya'da hüküm süren Panhelenizme karşı milliyetlerini, kendilerine mahsus kiliseler bulunması sâyesinde, kolaycacık muhâfaza ve müdâfaaya muktedir olmağa başlayınca vaktiyle kaybettikleri millettaşlarını da aramak ve yine kendi taraflarına çekmek cihetine döküldüler ve Rumlara olan düşmanlıklarını açığa vurdular. Fakat yalnız Rumlarla pençeleşmediler. Bulgaristan, Sırbiye [Sırbistan] gibi tabiî bir hasımla yan yana bulunduğu gibi Makedonya Bulgarları da aralarında, karşılarında, Rumlardan mâadâ, böyle bir hasm-ı can daha görüyorlardı: Makedonya Sırplarıyla da çarpışmaktan kendilerini alamadılar.

***

Makedonya'da epeyce Sırp vardır. Bulgarlar, bunlar arasında güya "Sırplaşmış Bulgarları" buluyorlar ve milliyet-i aslîyelerine rücu etmeleri için telkînât ve neşriyât ile bunları kendilerinden yana çekmeğe uğraşmaktan hâli kalmıyorlar. Bilmukabil Sırplar da kendilerini müdâfaaya, kendilerinden olanları muhâfazaya ve Bulgarlara, "Bulgarlaşmış Sırpları" araştırmak ve kendilerine almak gibi nazireler yapmaya çalışıyorlar. Bazen ufak tefek, büyük küçük öyle mücadeleler görülüyor ki Rum, Bulgar ve Sırp entrikacıları arasında düşmüş bir bîçare Makedonyalı üç taraftan çekilir, hangi tarafa gideceğini şaşırır, yahut unsuran hangi taraftan olduğunu tayinde muztar [çaresiz] kalır.

Vaktiyle yalnız Rumlar her kavmin milliyetine tecâvüz ve ilkā-yı fesat ediyorlardı. Makedonya'nın sair akvâm-ı Hristiyanîyesi de yalnız bunlara düşman idi. Bulgarlar müdâfaa-i millîyete muktedir olunca Rumlarla aralarındaki muhasıma [düşmanlık], bittabi, tezâyüt etti. Sırplar, Bulgarların kendilerine de tecâvüzâtta bulunduklarını ve hele son üç beratı aldıklarını görünce, neşriyât ve telkînâta şiddet verdiler.

Sırplar, daha Bulgarlardan evvel Fener'den ayrıldılarsa da Makedonya'da onlar kadar "mazhar-ı imtiyâzât" olamadılar! Mâmâfih Rusya gibi, nakden muâvenet eder bir muayyen buldular. Faâliyetlerini artırdılar; Rumlardan mâadâ, Bulgarlara da şiddetle hücum ettiler.

Demek oluyor ki, bugün Makedonya'da şu üç kavim birbirinin hasm-ı canıdır. Yalnız bunlar değil, daha var.

***

Dün Rumlar, fırsat düşürünce her Makedonyalıya "sen Rum'sun" demekten çekinmiyorlardı. Bugün ise Sırp ve Bulgarlar da böyle yapmaktadırlar; şuna, buna "sen Sırp'sın,

[27] 1900 senesi için. (Ç.N.)

Bulgar'sın" demektedirler. Bu üç hücuma en ziyâde uğrayan ve Makedonya'da epeyce göze çarpan [kavimler ise] Arnavut Hristiyanlar ile "Koço-Ulahlardır".[28]

Makedonyalılar içinde bilhassa Panhelenizme sürülerle kurban veren [,] asıl bunlardır. Sırplar da, Bulgarlar da bunlardan birer kurban sürüsü teşkil etmeğe muvaffak olmasalar bile Arnavut ve Ulahlarca düşülebilecek bir nokta vardır.

"Rum, Bulgar ve Sırp entrikacılarından" hangisi diğerlerine galebe çalacak olursa, Arnavut ve Ulahların galip olanın pençesinde ezileceği muhakkak gibidir. Hele galebe Rumlarda kalırsa "muhakkaktır" deyip geçmek, muhakkak surette lâzım gelir. Bundan dolayıdır ki bu iki kavmin aklı başında olanları şiddetle "Rum düşmanı" olduğu gibi, bugün müdâfaa-i milliyete [ile] hars ve teamüle tecâvüze muktedir gördükleri Sırp ve Bulgarlara karşı olan düşmanlıkları da bundan aşağı değildir. Zaten tedâbir-i milliyetperverâneye teşebbüs ettiler ve müdâfaa-i millîyete yarayacak bir kuvveti oldukça kazandılar.

***

Apostol Margarit[29] nâmında Manastırlı bir Ulah, millettaşlarını, Yunan ve buna meydan okumakta olan Bulgar ve Sırp ifsâdâtından kurtarabilmek için, evvelemirde Ortodoks kilisesinden tamamıyla ayırmak tedbirini düşündü. Bunun için de "Fransız Katolik papazlarına" mürâcaat etti. Papazlar dinen, Apostol de ilmen Ulahları terbiyeye koyuldu; Ulah mektepleri açtı. Bu yakınlarda bir de "kilise beratı" aldı. Şimdiki hâlde, bilhassa Yunanlılığa dirsek çevirerek Ulahlılığını gözeten Ulah pek çoktur. Umûmiyetle zengin olan Ulahların parası hep Atina'ya, Panhelenizm sandığına akmakta iken artık mecra değişmiş ve servet [,] mevkie hep mevkiinde istîmal edilmeğe başlanmış gibidir.

***

Arnavutlar: Bunların kafalıları [,] inkılâbât-ı âlemden ibret aldılar, epeyce düşündüler; fakat pek derinlere vardıkları için müttehiden hareket edemediler. Fırka fırka olmuş olan Arnavut milliyetperverlerinden birtakımı, Osmanlılıkla Arnavutluğu bir tutar. Bunlardan birtakımı da, ezcümle Arnavutlara mahsus mektepler açılması arzusunda bulunur.[30] Bu yolda uğraşanlar hâlâ vardır. Fakat neticesiz ve Osmanlılığa muzır fikir besleyen Arnavutların bulunması hükûmeti ürküttüğü için, arzularının hükûmetçe isâf [kabul] olunmamasını intaç etti ve hâlâ ediyor. İşte bu seyyienin semeresi olmak üzere bugün [,] kan kardeşlerini istedikleri gibi müdâfaa edemeyerek üç entrikacının ortasında çırpınır bir hâlde tasavvur etmektedirler. Mâmâfih tabiatlarındaki şiddet ve hiddet [,] müdâfaa-i milliyet için kendilerine metin bir istinatgâh makamındadır. Karşılarındakiler için kinle, nefretle, hissiyat-ı milliyetperverâne ile; belki de silâhla mücehhez oldukları hâlde, diş bilemektedirler.

***

Hülâsa Makedonya'yı bir vakit yalnız Helenizm fikri tahrip etmekte iken bu fikrin kurbanı olduklarını anlayan dört kavim uyanmış ve [bunlar], hem Rumlara [ve] hem de birbirlerine düşman kesilmiş olduklarından artık Makedonya, bu beş kavim tarafından büsbütün harap edilecektir.

Bu muhasımalar, mücadeleler; ara sıra da pek kanlı olan bu musâraalar [mücadeleler], acaba ne sebepten ileri geliyor? Ne gibi bir üssü'l-esasa müstenit bulunuyor? Uygunsuzluğa yol açan "sen Yunanîyyü'l-asılsın yahut Sırp'sın, Bulgar'sın" diye herkesi bu "sahte Makedonyalıların" kendi taraflarına çekmeğe uğraşmalarından maksatları, nedir? "Yunan perestişkârlarınınki"[31] anlaşıldı; diğerlerinin maksadı nedir? Maksat muhâfaza-i milliyet ise, yalnız hâl-i tahaffuzi ve tedâfüîde bulunmak, kâfi değil midir? Değilse, niçin değildir? Tecâvüze sevk ve teşvik eden nedir yahut kimdir?

---

[28] Ulahlar, Balkanlar'da dağınık hâlde yaşayan bir kavimdir. (Ç.N.)
[29] Bu zat, aslında bir öğretmendir. Kitap yazıldıktan üç yıl sonra, 1903'te vefat etmiştir (Birecikli, 2018).
[30] Bu arzuya kavuşmuş olan Arnavut kardeşlerime tebrikler (Y)...
[31] Perestişkâr; tapan, ibadet eden, taparcasına seven anlamlarına tekâbül etmektedir. (Ç.N.)

Ne olursa olsun, kim olursa olsun; bu muhasıma ve musâraaların membaı, üssü'l-esası asıl bu sevk ve teşviktedir. Tecâvüze sevk ve teşvik eden âmâl ve hissiyât, asıl kimdedir? Asıl bu tayin olunmalıdır. Yoksa tecâvüz, tecâvüzü intaç eder ve her mütecavizin sonu, mahvolmaktır. Binâenaleyh Makedonyalılar da mahvolacaklardır. Eğer tecâvüze sevk ve teşvik eden, tabiiyetle kendileri olmayıp da dışarıdan bir başkası ise, bu hükme göre, onun da mahvı muhakkaktır. Bundan mâadâ bir tecâvüze karşı hâl-i tedâfüîde bulunmayanların da sonu mahvolmaktır ve bu suretle mahvoluşta yıldırım sürati vardır.

İşte meseleye dehşet veren, en ziyâde bu son hükmün tecelli edeceği ihtimâlidir. Öyle ise, bu suretle mahvolacaklar kimlerdir? En ziyâde bunların bilinmesi lâzımdır ve Makedonya'nın ıslah-ı ahvâli için de en ziyâde bunların çalışması elzemdir.

Elhâsıl her iki suretle vukua gelecek mahvoluşun önü alınmalıdır. Bu mesele mühimdir. Bilhassa bütün Osmanlılara aittir. Osmanlıların hayatına, istikbâline müteallikdir. Hayat ve istikbâl-i Osmanî, her Osmanlının kendi hayat ve istikbâli demektir. Kendi hayat ve istikbâlini düşünen her Osmanlı, Makedonya meselesinin halline çalışmalıdır.

3. İstikbâl

Bir yüz seneden beri Osmanlı toprağında ihtilâl eksik olmamakta; bu devirlerde ise Makedonya [,] daima altüst olmaktadır. Bura[nın] karışıklıkları için esbâb-ı asliye, Makedonyalıların Makedonya'ya bir "mevcudiyet-i siyasiye" vermek üzere besledikleri efkâr ve âmâldir.

Asrımızda bir yeni hükûmet tesis edilmek için takip olunan moda, müddeinin, bulundukları yerlerde sâhib-i aslı ve nüfusça ekseriyeti haiz bulunmaları esasına müstenit bir dâvayı gütmelerinden ibarettir.

Makedonyacılar; Makedonya ihtilâlcileri, Rum, Bulgar, Sırp gibi üçe ayrılmışlardır. Bunların birer "Makedonya komitesi (Rum, Bulgar, Sırp gibi)" vardır. Rumlar, daha doğrusu Yunanlılar -yahut Yunan perestişkârları- dün sâhib-i aslî, ve bugün [de] nüfusça ekseriyet teşkil etmiş bulunduklarını iddia ederler ve Makedonya'nın kendilerine ait olduğu neticesini çıkarırlar. Nihâyet hepsi karşı karşıya, boğaz boğaza gelir.

Hakāik-i târihîyye, Makedonya ['nın] sâhib-i aslîsinin "yok olduğunu" gösteriyor. Nüfusça ekseriyetin ne Rumlarda, [ne] Sırplarda, ne de Bulgarlarda bulunmadığını ise herkes görüyor. Vâkıâ Makedonya'da Rum, Sırp ve Bulgar unsuru, pek çoktur; fakat bunların umûmiyetle teşkil ettikleri ekseriyete bile galip gelen bir diğer [ve] pek farklı bir ekseriyet vardır ki [,] bunu hiç kale almıyorlar. Zira bu ekseriyeti teşkil edenlerin kısm-ı azâmını, mezar taşı ve zamanı gelince, bir fiske ile yere devrilebileceklerini farz etmektedirler! Bundan mâadâ aralarındaki ekseriyet farkı pek az olduğundan, hepsi az gayretle diğerlerine galebe çalacağını ummaktadır. Binâenaleyh gayretlerini birdenbire arttırdılar ve işlerini bir ayak evvel becermeğe koyuldular.

***

Kilise tefrika ve ihtilâlleri, hep "âmâl-i siyâsîyye" zeminini ihzar için bir vâsıta addolunmuş, hattâ "Bulgarya[32]," âdeta Eksarhlığın açılması sâyesinde "Bulgarya" olmuş idi. Bu hâlde, acaba Makedonya'daki Osmanlı Bulgarlar[1] da, kazandıkları metropolitlik[33] beratlarından, isterlerse, siyâseten istifâde edebilirler mi? Buna hiç şüphe yok! Zira bilhassa Makedonya kiliselerinde dinî değil, millî olmakla beraber, istiklâlcûyâne[34] olan telkînât hüküm sürer. Kiliselerle beraber hususî mekteplerin de açılması, arttırılması bayağı "usûl ve kânun" sırasına girmiştir. Demek ki Bulgarlar, telkînât ve neşriyât vesâit ve merâkizini elde etmişlerdir.[35] Öyleyse Rum ve Sırpların, Bulgarları kıskanmaları ve Bulgarların kendilerine galebe çalacakları korkusuna tutulmaları tabiîdir. Öyle ise, icap eden esbâb ve tedâbire tevessül eyleyecekleri daha tabiîdir; nitekim Sırplar, hususî kiliseler açmaları için kendilerine de müsaade olunmasını talep

[32] Bulgaristan. (Ç.N.)
[33] Ortodoks Hristiyanlığında patrikten sonraki ikinci büyük din adamı, piskoposluk. (Ç.N.)
[34] İstiklâl ararcasına, onun peşinde koşar gibi. (Ç.N.)
[35] Bir İstanbul gazetesine göre [hangi gazete olduğunu bilmiyoruz – Ç.N.] Bulgaristan'da 2006, Osmanlı ülkesinde 1067 kilise ile [Bulgaristan'da] 1961, [Osmanlı'da da] 1175 papaz varmış(Y).

ettiler[se de], muvaffak olamadılar. Bunun üzerine elde mevcut vesâit ve vesâili takviye etmeğe, telkînât ve neşriyâtı, ne suretle olursa olsun, tezyit eylemeğe karar verdiler. Rumlar da bu yolu tuttular. Bulgarlar, gördükleri bu şiddetten ürktüler. Bunlar da, var kuvveti pazıya verdiler. Bu rekābetler, bu müsâbakalar yakın zamana kadar yalnız mânevî idi. Yalnız telkînât ve neşriyâtla idi...

Maksat, evvel-be-evvel,[36] ekseriyet teşkil etmek olduğundan telkînât ve neşriyât ile hem kendilerinden bir ferdi kaybetmemeğe, hem de hasımlarından kandırabildiklerini kendilerine almağa uğraştılar. İş kızıştı! Bulgarlar, kimseye vakit kazandırmamak, hemen hasımlarına galip gelmek fikri ile telkînât ve neşriyâtı kısmen silâha tahvil etmek istediler. Denilebilir ki sözle, ifsâdâtla, aldatmakla, hattâ ellerindeki o kadar kiliseyle, mekteple karşılarındaki şiddeti hükümsüz bırakamayacaklarından korktular. Rumları, Sırpları doğrayarak azaltmak cihetini iltizâm ettiler. Mâmâfih, bunların da boş bulunmayacakları tabiîdir; Bulgarları sırasına göre "tepeleyecekleri" [ise], daha tabiîdir.

Pek dehşetli olacak olan bu rekābet [,] henüz başlamıştır.[37] Yazık... Dehşetli olmakla beraber, [isterse] cüziyen olsun, hiçbiri için faydalı bir netice vermeyecektir. Zira bu rekābetin esası [,] ekseriyet teşkili meselesinden ibarettir. Bu mesele ise gayrikābil-i hâldir. Çünkü adedi nüfusça aralarında görülen fark, hiç nispetindedir. Binâenaleyh hiçbiri, diğerini ezemeyecek ve binâenaleyh hiçbiri, ekseriyet teşkiline muvaffak olamayacaktır. Ne fayda ki bu uygunsuzluğu çıkaran o şaşkın ihtilâlcilere hakikat-i hâli anlatmak, mümkün değildir. Zira Makedonya için olan bu kuru gayretleri, kendiliklerinden değildir. Arkada "asıl müşevvikler"[38] vardır. Onlar teskin ve iskât edilmeli ki, çılgıncasına "Makedonyacılık" edenler, bir daha meydana görünmesin. Bu ise [,] müşevviklerin pek hırslı, pek acemi olmaları cihetiyle âdeta muhaldir!

***

Yine bir yüz seneden beri Osmanlı toprağı üzerine dikilmiş olan enzâr-ı hırs ve istilâ, Makedonya cihetlerine pek keskin surette münatıf olmaktadır.

Devletlerin çoğu, mevcudiyet-i mevkia ve mülkiyesi itibarıyla ya temin-i istikbâl, ya muhâfaza-i hâl yahut cihangîrâne bir ikbâlden ibaret bir istikbâl için yorulmaktan hiçbir zaman hâlî kalmaz. Bu üç gāilenin birincisinden kurtulan eğer kavi ise, üçüncüsüne tutulur. İşte Makedonya'ya göz dikmiş olanlar da, Makedonya'ya bir ân evvel pençelerini atmak isteyenler de güya temin-i istikbâl gāilesindedirler. Bunlar Yunanistan ile Sırbistan hükûmetleriyle Bulgaristan "Emâretidir[39]."

Sırbiye, Makedonyalıların baştanbaşa Sırp olduklarını; Üsküp'ün Sırp hükümdarlarından Duşan[40] devirlerinde Sırbistan'a payitahtlık ettiğini söyleye söyleye bitiremeyerek, bütün Makedonya'nın Sırbistan'a ait olduğunu ve Bulgaristan'ın Varna'sı, Yunanistan'ın Glos'u[41] bulunduğunu ileriye sürerek "Sırbistan'ın bâhusus bunca eski hak temellükü varken, niçin bir Selanik'i bulunmasın" meselesini ortaya koyuyor. Hattâ, tabiî düşmanı olan Bulgarlarla uyuşmak üzere, "Kavala'yı Bulgaristan'a bırakmak" gibi semâhatlar bile ibrâz ediyor!

Ne yapsın ki: Makedonya için kendisi gibi aynı iddiada bulunan "Bulgarya" da, Yunan da Selanik'ten bir türlü vazgeçmiyorlar. Zira ikisinin de gözü, "İstanbul['un] yedi tepesindedir". "Bulgarya", Selanik'in Sırbiye'ye geçmesiyle, kendisinin arkadan dehşetli surette tehdit

---

[36] Öncelikle. (Ç.N.)
[37] Akıbet Makedonya, salhaneye dönmüştür. Bu insan kasapları 11 Temmuz ile [II. Meşrutiyet – Ç.N.] bitti. Fakat aldanmayalım! Yine kulaklar kirişte, gözler etrafta gerek. Bu günlerden de iblisçesine istifade ile yine kasaplığa yol açacak hazırlıklarda bulunanlar, şeytan sürüsü kadar (Y) [Müellifin dipnottaki bu öngörüsü, Balkan Harbi ile aynen ve pek feci olarak yaşanmıştır – Ç.N.].
[38] Teşvik edenler, yönlendirenler. (Ç.N.)
[39] Bulgaristan, o dönem görünürde Osmanlı'ya bağlı olan "muhtar" bir hükûmet idi; Meşrutiyet'ten sonra büsbütün elden gidecektir. (Ç.N.)
[40] Stefan Duşan (1331-1335); XIV. asırda hüküm süren ve Orhan Gâzi ile mücadeleye girmiş olan bir Sırp hükümdarıdır. Sırplar, devletleri fethedilmezden önceki son büyük hükümdarları olan bu zatı millî kahraman olarak görür ve adını çocuklarına verir (Cezar, 2011) (Ç.N.).
[41] Bu kelimenin ne olduğundan emin olamadık. (Ç.N.)

olunacağını ve Sırbiye'nin, Selanik sâyesinde edineceği kuvve-i bahriye karşısında pek çok zaman kımıldanmamağa mecbur olacağını düşünüyor.

Yunan'a gelince, bu da evvelemirde "İstanbul yolunun" kapanacağı mülâhazasını yürüterek değil Selanik'in Sırbiye'ye, Kavala'nın "Bulgarya'ya" geçtiği dakikada bile kıyametleri koparmağa hazır duruyor!

Yunan'ın, "Sırbiye ve Bulgarya'nın" bu Makedonya âmâllerini husûle getirmek için mürâcaat ettikleri çare, kuvvet-i harbiye değil, mânevî, fakat şeytanî bir kuvvettir ki o da, hile ve ifsâda müstenittir. Bu da, Makedonya'da taraf taraf ihtilâller çıkartmaktan ve bu ihtilâlleri menâfilerine yarayacak derecede ihzar ve teşdit, ve yine kendi menâfilerini temin eyleyecek bir neticeye müncer edebilmek fikri ile unsuran bir bulundukları Makedonyalılar adedini tezyit eylemekten ibarettir. Bunun için de Yunan, Makedonya'nın yalnız Rumlarını değil, sâir akvâm-ı Hristiyaniyesini de "Yunanlaştırmağa" çalışır, durur. "Sırbiye ve Bulgarya" da aynı yolu tutmuştur. Biri Makedonyalıları "Sırplaştırmağa", diğeri de "Bulgarlaştırmağa" uğraşır. Bunun için ise evvelemirde Makedonya'daki kilise ve mektepleri, meselâ birer "Yunan dârütterbiyesi"[42]; doğrusu, "Yunan fesat ocağı" hâline koydular. Makedonya'ya papaz ve mektep hocası kılığında fesatçılar koydular. Yavaş yavaş konsolos ve tüccar vekili unvan-ı resmîsini taşıyan müfsitleri çoğalttılar. Bunlar kifâyet etmedi. Artık açıktan açığa hareket etmeğe karar verdiler. Birer "Makedonya komitesi" yaptılar. Vâkıâ komiteler, çok defa yalnız Makedonya için çalıştıklarını iddia ederler ve mensup oldukları hükûmetler de, arada sırada icrâatlarına mâni olur gibi görünürlerse de bunlar, birer dolaptır. Bu dolabı, bu fırıldakları çeviren komitelerin de çehrelerine dikkat olunsa görülür ki, aynı emel ile takılarak gittikçe inceleşen birer nikab-ı mefsedet [fesatlık perdesi] altına gizlenmiştir. Bu nikabı, neredeyse, tamamıyla kaldırıp atacaklar ve Makedonya'ya birer kuvve-i harbiye salacaklardır.

***

Elhâsıl mesele, "Makedonya Bulgar Komitesi (Bulgar hükûmetinin Makedonya kolu)" demektir. Evet; ne Rum, [ne] Sırp ne de Bulgar komiteleri Osmanlı Rum, Sırp ve Bulgarlarından mürekkep olmadıklarından mâadâ [,] Osmanlı hükûmetinin "tarz-ı idâresinden hoşnut olmamak" sâikası ve müstakil bir idâre teşkil etmek fikri ile kıyam etmeyip ancak iltizâm eyledikleri ve "mebus" ve unsuran "mensubu" oldukları hükûmetlere Makedonya'yı kazandırmak maksadıyla ihtilâl çıkarmakta ve ahâli-i Hristiyaniye, bunların eblehfiribane[43] teşvikât ve telkinâtına kapılarak "Yunan, Sırbiye ve Bulgarya âmâl-i siyâsîyyesinin" husûle gelmesi için âlet olmaktadır. Heyhat ki kendileri de, müşevvikleri de bermurat olmamakla kalmayıp pek ziyâde perişan ve nadim [pişman] olacaklardır. Zira imdatlarına yetişerek kendilerini kucaklayacaklarını umdukları "Yunan, Sırbiye ve Bulgarya" daha kımıldanmadan öteden iki dehşetli hükûmet, o bekledikleri açgözlü "kargaların" en "babaçları" Makedonya'ya çullanıvereceklerdir!

***

Gāile gāileyi açar: Rusya, eski zaman modasını güden bu cihangîrlik delisi, Balkan Yarımadası'nı istilâ etmek için el altından çalışıyor. Binâenaleyh Nemse[44] gibi bir hükûmet bile bugün temin-i istikbâl gāilesi içinde bulunuyor ve Makedonya'ya göz dikenlerin en harisleri sırasında duruyor.[*]

Berlin Muâhedesi[45] Nemse'nin Makedonya'ya açtığı yolu kapatacak iken -Bosna ve Hersek'i zir-i işgaline vererek- büsbütün genişletti. Bu sâyede amâl-i istilâkâranesi için güçlük çekmediği görülmektedir.

Nemse nüfuz ve ifsâdâtı [,] Yukarı Arnavutluk'u epeyce kapladığı gibi Makedonya'ya doğru da daimen yayılmaktadır. Aşağıdan yukarıya doğru ilerlemekte olan Fransa Katolik

---

[42] Okul. (Ç.N.)
[43] Ancak eblehlerin inanacağı (Ç.N.)
[44] Nemçe; Avusturya, daha doğrusu; Avusturya-Macaristan (Ç.N.).
[*] Nitekim ak saçından, [ak] sakalından sıkılmadı. "Bulgarya" gibi haşarı bir çocuğa kılavuzluk etti. İnsanlığı ayaklar altına aldı. Alsın [,] alsın... Akşama, sabaha mahvolacaktır [öyle de oldu – Ç.N.]. O vakit de alsın(Y)!
[45] 93 Harbi'nden sonra, Avrupa'nın müdahalesiyle, Yeşilköy yerine, Rusya ile akdettiğimiz antlaşmadır. (Ç.N.)

telkinâtı, Nemse âmâli ile birleşecek [ve] Nemse âmâline yardım etmiş olmak üzere, ortadan kaynayıp gidecektir. Yani Avusturya, bir gün gelecektir ki, Makedonya Katoliklerinin hamisi kesilecek; bu sıfatla, bu vesile ile –kendisince, emniyet-i istikbâlin husûle gelmesi noktai-nazarından- "teâlî" demek olan aşağılamağa muvaffak olacak, aşağıya doğru iniverecektir!

Evet; Nemse, Makedonya'ya, Makedonya'nın ruhu sayılan Selanik'e akın etmek için vakit bekliyor.

İtalya'yı unutmamak lâzım... Mâmâfih bu ikisi [,] birbirini hoşnut etmekte güçlük çekmez.

Almanya da var. Fakat onun gözü, başka taraftadır. Zaten İttifak-ı Müselles'in[46] bu ahû babası Selanik'in, bilhassa Nemse eline geçmesini kerhen değil, maalmemnuniye hoş görür. Zira bu mühim "ihracat kapısından" kendisi de, Nemse kadar istifâde edebilir.

Gāile gāileyi açar: Nemse'nin Makedonya için bu derece hırs ve gayret göstermesine sebep Rusya olduğu gibi, Nemse'deki bu hırs ve gayretin tezâyüt etmesi de Rusya'yı çılgıncasına bir faâliyete sevk etti.

Bulgarlar [,] Rusya için pek kıymetlidir. Zira bir Bulgar, bin Moskof'tan değerlidir. Rusya, ayağı altında karınca kadar küçük, karınca kadar zayıf gördüğü "Bulgarya'dan" vazgeçemez. Bu haşarı, bu karınca kendisini ne kadar iğnelese, [yine de] "of!" demez. Bulgarlar kendisine her vakit dirsek çevirseler, başları sıkışınca da Rusya'ya "imdat" deseler yine de umduklarından ziyâde muâvenet görürler. Rusya'nın "Bulgarya" istiklâlini müteakip yediği tokat üzerine Bulgar'a surat asması câlîdir [öylesinedir]. Bu, elâleme karşı "haysiyetperestâne [haysiyet satan]" bir gösteriştir. Siyâset, bâhusus istilâcûyane ve cihangîrâne bir siyâset [,] öyle namus ve haysiyet tanımaz. Nitekim Rusya, Ayastefanos Muâhedesi[47] ile kazandırmak istediği, fakat Berlin Muâhedesi'nin geri aldığı Kavala'yı [,] hâlâ "Bulgarya'ya" elde ettirmek faziletinde (!) bulunuyor. Demek ki, dünyanın her tarafında olduğu gibi, Makedonya'daki kıyametler de hep Moskof'un başı altından kopuyor. Yazık... Rus politikasına hâlâ aldanan yahut, evvelce olduğu gibi, sonradan yine bulacağı hile, düzen sâyesinde o politikanın kurbanı olmayacağı zannıyla hâlâ Ruslardan uzaklaşmayan Bulgarlar ise [,] Makedonya için de Moskof'a başvurdular.[48]

Ey... Bakalım; bu tecrübelerin neticesi, her vakit "Bulgary"a menâfii şeklinde mi zuhur edecek? Bize kalırsa, alelhusus Makedonya'daki neticesiz ve sürekli ihtilâlât-ı müthişeyi teskin vesilesiyle zuhur edecek olan İttifak-ı Müselles'in, yahut yalnız Nemse'nin, Balkan tecâvüzâtına karşı İslavları müdâfaa etmek üzere Moskof askeri, meselâ Varna'dan içeriye doğru ilerleyiverecektir!

İslavların müdâfaası bir sözdür: Bu, zahir bir vesile-i müdâhaledir. Hakikat-i hâlde Rus istilâsından, Rus cihangîrliğinden ibarettir. Binâenaleyh Balkanlar'a, Makedonya'ya bir kere sokulmuş olan Moskofları artık kapı dışarı etmek mümkün olmayacaktır.

Birer hakikat-i müstakbele demek olan şu mülâhazât-ı müthişe [,] Anadolu ve Arabistan'a da râcidir. Bu hâlde Balkan hükûmât-ı sagîresi [küçük devletleri] ile beraber koskoca, fakat pek baygın [ve] pek uykucu bir hükûmeti de can çekişir görmekten kendimi alamayız.

***

Devlet-i Osmaniye, mülken bugün, ancak muhâfaza-i hâl gāilesiyle meşgul olabilir.

Bir vakit dört yandan öyle hudutlar dâhilinde bulunuyordu ki, tahaffuzi ve tedâfüî esbâba tevessül etmiş olsaydı, elinden kimse bir karış yer kapamazdı. Zira o hudutlar kalem-i

---

[46] Üçlü İttifak Devletleri. (Ç.N.)

[47] Osmanlı İmparatorluğu ile Çarlık Rusya'sı arasında Yeşilköy'de imzalandığı için tarihimizde "Yeşilköy Antlaşması" olarak da geçer. Nihaî bir barışın yapılacağı Berlin Antlaşması'na (1878) giden "ilk adım" hüviyetindedir. (Ç.N)

[48] Bu bapta esbap [,] elbette pek çoktur. Başlıca[-sı ise] şudur: Rusya [,] Sırplara -Makedonya nâmına- nakden muavenet etmek ve Yunanistan'a taraftar olmak gibi bir hile sâyesinde Bulgarları düşündürmüş ve kendisine mürâcaata mecbur etmiştir.

siyâsetle değil, yed-i kudretle çizilmiş, öyle meydana gelmiş idi. Hep hudud-u tabiîyyeden mâdut idi. Hele Tuna ve hele Balkanlar, dünyada emsalsizdir.

Vaktaki [Osmanlı] Tuna'yı da, Balkanlar'ı da elinden kaçırdı; artık Avrupa-yı Osmanî'deki hâkimiyetini de tehlikede bıraktı. Bu hâlde, bilhassa o günden beri Devlet-i Osmaniyye için zararı tazmin; yani, tekraren temin-i istikbâl cihetini düşünmek farz olmuştu. Heyhat ki, zararın tazmininden vazgeçtik, elde bulunanları kaçırmamak, yalnız muhâfaza-i hâl ve mevki eylemek cihetince bile vakt-i nuhuset [uğursuzluk] gibi hulûl eden [gelen] "devr-i ..." de, başta bu devri açan [ve] Osmanlıların başına nice yüz bin felâket ve musibet getiren* ... bulunduğu hâlde erkân-ı devletin kâffesi kayıtsızlıktan, mülkü yabancılar eline suret-i gayri resmiyede teslim etmekten gayrı bir iş görmediler.[49]

Denilebilir ki, bu ihânetlerine bir şekl-i resmî vermekten de çekinmemişlerdir. Bu heyet-i ... yece de her vakada, her vakit mümkündür. Hamdolsun ki Osmanlılığın esasını teşkil eden "Osmanlı oğlu Osmanlılar", bilhassa Makedonya cihetince Arnavutlar ne bu kayıtsızların, ne de meydanı boş bularak tecâvüzde pek ileriye varanların kurbanı olmamak üzere birçok müdâfaa ve fedakârlıklardan geri durmadılar. Vâkıâ Makedonya'nın her karıştığı zamanda hükûmet, kuvve-i askeriye ile [oranın] müdâfaasına var kuvvetiyle koştu. Fakat Makedonya'nın bu veçhile olan müdâfaa ve muhâfazası [,] esasen esassızdır. Zira hükûmet[50], evvelâ adâlet ve ıslahat gibi silâh ve kuvvete ehemmiyet vermiyor. Sâniyen, Makedonya karışıklığının üssü'l-esasını [asıl kaynağını] kale almıyor. Nihâyet ...[51] mecbur oluyor. Makedonyalıların birtakımını memnun, bir takımını [da] meyus ediyor; meselâ Bulgarlara kilise beratları veriyor! Haydi, versin diyelim! Fakat Makedonya'nın muvâzene-i tammede [tam bir dengede] bulunması, sakinleri olan akvâm-ı muhtelifeden bir-ikisini okşamak, diğer birkaçı [nı ise] mahrum-ı nevâziş edilmek ile [okşamaktan mahrum bırakılmakla] mümkün olamaz. Nitekim; Arnavutlar, ezcümle Bulgarların mazhar oldukları müsaadâtı görünce, yıldırımla vurulmuşa döndüler. Mâmâfih ne biçimde, ne fikirde olduklarını bildikleri heyet-i ... yeyi gözleri önüne getirerek devlete küsmediler. Yalnız "Makedonyacıları", alelhusus Bulgarları teftişe koyuldular. Kemâfi's-sâbık [daha önce de geçtiği gibi] yine gördüler ki, o "müsaadâttan" haincesine istifâde ediyorlar. Binâenaleyh Bulgarları âdeta doğramağa karar verdiler. Demek olur ki Devlet-i Osmaniye, "heyet-i hâzırasının" kötülüğü yüzünden, Makedonya için Arnavutlar gibi bir kuvve-i tedâfüîyyeye mâlik oldu. Evet! Hükûmet Makedonya'yı müdâfaadan âciz kalsa, yahut "heyet-i [...]ye" müdâfaaya kalkışmasa bile Arnavutlar [,] Makedonya için mal, kan, baş, can esirgemeyeceklerdir.

Arnavutlar pek mert, pek ziyâde faziletli ve yürekli olduklarından bu hasletlerden mahrum bulunanlar için pek dehşetli bir kavimdirler. İşte bir taraftan bu korku ile; bir taraftan da "Makedonya karışıklıklarını vesile edinerek Nemse ve Moskof müdâhale eder de, emeller mahvolur" düşüncesi ile "Makedonyacılar", "Makedonya meselesini" başka tarzda halle yeltendiler ki, o da "Makedonya Makedonyalılarındır" esasına müstenittir.

***

Sırp ve Bulgar hükûmetlerinin "başıbozuk askerleri" demek olan "Makedonya komiteleri" [,] "Makedonya"yı doğrudan doğruya merbut ve tâbi oldukları hükûmetlere rabt ve ilhak edemeyeceklerini, birçok mevani ve muhatarat [engeller ve tehlikeler] görerek, neden sonra anladılar ve Makedonya'da "müttefika (konfederasyon)" usulüyle idâre olunacak bir "hükûmet-i mümtaza veya müstakile" tesisi tasavvurunu ortaya koydular. Bu sâyede Makedonya akvâm-ı muhtelifesi, güya beraber birleşecek, maksat da husûle geliverecek! Meselâ Makedonya'daki "Osmanlı Bulgarlar[ı]" [,] "Bulgarya" idâresine bugünkü (yani dünkü) Osmanlı idâresini bile tercih etmektedirler. Binâenaleyh "Bulgar komitesine" pek o kadar yüz vermemektedirler. Fakat birbirinden beter o iki idâreden başka, yeni ve "Makedonyalılara" rahat ve saadet vereceği memul bir idâre tesis olunacağı ve Makedonya'da yalnız bu idârenin hüküm

---

* Bu günlere hürmet [bize,] beş-on kelimeyi kaldırttı (Y).

[49] Tunalı Hilmi buralardan, kendi dipnotuna göre, "beş-on kelime" çıkarttıysa da bu ve bunu takip eden çok sert eleştirilerin II. Abdülhamid'e ve o dönemin devlet adamlarına olduğu, kendiliğinden anlaşılmaktadır (Ç.N.).

[50] Osmanlı İmparatorluğu'nda Sultan II. Abdülhamid Dönemi kastediliyor (Ç.N.).

[51] Tunalı Hilmi, burayı da çıkarmış (Ç.N.).

süreceği o biçarelere anlatılırsa [,] komiteler yine koşa koşa yardım ederler. Değil onlar, Müslümanlar bile bâhusus "müttefika" usûlü kabul ve tatbik (?) olununca Makedonya da başlı başına idâre olunur, ufak ufak hükûmetler teşekkül edecek, bu hükûmetler dâhilindeki ekseriyet-i külliyeden ibaret ahâli, hâkim olacak; her hükûmet ahâlisi, istediği gibi kânun yapacak, yalnız hârice karşı hepsi birbiriyle müttefik bulunacak! Elhâsıl: kimsenin menâfi-i milliyye ve mülkiyyesi, kimseye geçmeyecek!

Güzel, değil mi? Fakat safdil, aldanır bir fikir olduğuna şüphe edecek hiçbir kimse, bunun bir hile olduğunu anlamayacak hiçbir sersem yoktur. Zira "müttefika" usûlünün daha ilân olunduğu gün Bulgarlar "Bulgarya'ya", Sırplar [da] Sırbîye'ye dönüvereceklerdir. İşte "müttefika" fikrini tevlit eden ümit! Bundan çıkan netice, "müttefika" fikrini çıkaranların da Sırp ve Bulgar hükûmetleri olmasıdır.

Rumlara gelince, bunlar da çarnaçar Yunan'a iltihak edeceklerdir. Evet: Rumlar maalmemnuniye değil; maatteessüf, çarnaçar Yunan'a iltihak edeceklerdir. Tâbir-i âherle [diğer bir deyişle] Yunan, Makedonya'nın bir kısmına kanaat etmeğe mecbur olacaktır. Hâlbuki bu mecburiyeti tevlit edecek bir harekette bulunmayı o açgözlü, en müthiş bir hata sayar! Çünkü bu mukāseme ile Yunan için "Bizans İmparatorluğu'nun iadesi" ümidi (!) sönecektir. Çünkü "İstanbul yolu" kapanacaktır. Öyle ise Yunan, "müttefika" usulünü, ölür de, kabul etmez.

Rusya, Makedonyalıların bu fikrini terviç ve tasdike âmâdedir. Zira onun en birinci emeli -söylendi- Bulgarlara Kavala'yı kazandırmak daha doğrusu Akdeniz'de kendisine bir nefes deliği açmaktır! Bu hâlde Nemse, o usûlü reddedenlerin birincisi olacaktır. Zira ne o gözler[52] Selanik'ten ayrılabilir, ne de Moskof'un Balkanlar'a sokulmasını hoş görür!

Dâhile gelelim: Makedonya'nın Osmanlı'dan ayrıldığını ilân etmek [,] Arnavutlara ölüm haberini vermek demektir. Zira Devlet-i Osmaniyye'nin Avrupa'daki hayatı [,] Makedonya'nın Mülk-ü Osmanî'den ayrılmasıyla yahut Avrupa-yı Osmanî'de "Makedonya hükûmeti" denilecek bir çıbanın zuhuruyla hitam bulur.

"Arnavutlar da ilân-ı istiklâl etsinler" denilirse; evvelâ hilâfet ve İslâmiyet'e, sâniyen [de] kendilerine karşı unutulmaz bir cinayet işlemiş olacakları için Arnavutların böyle bir sersemliğe kalkışmayacaklarını "Makedonyacılar" iyi bilmelidirler ve unutmamalıdırlar ki Arnavutlar, o istiklâl nasihatini (!) tutarlarsa, Makedonya'nın nısfını kazanırlar.[53] Artık bilemeyiz, "Makedonyacılara" ne kalır... Bizce kalacak bir şey varsa, o da "Arnavut tokadıdır." Elhâsıl Arnavutlar, Makedonya'nın kısmen veya külliyen civar hükûmetlere ilhak olunmasına karşı yıkılmaz bir mâniadırlar.[54] Buna bütün Osmanlıların da mukavemetini zammetmek icap eder. Çünkü Makedonya'yı paylaşmaya koşacaklar içinde yalnız Düvel-i Muazzama kârlı çıkacak; fakat bu taraftan hissedar olamayanlar [,] Memâlik-i Osmaniyye'nin saire cihetlerine abanacaklardır. Bu kıyametin zuhuruna sebep olanlar da, yani Balkan hükûmât-ı sagîresi de, artık fazla görülecektir! Bu hâlde "Yunan, Sırbiye ve Bulgarya", "Makedonya fesatçıları" yetiştirmekten vazgeçerek Makedonya için umûma muzır olan istiklâl ve imtiyaz fikirlerini besleyenlere, bütün Osmanlılarla beraber, düşman kesilmelidirler.[55] Ne çare ki hırs ve tamah, bu şaşkınların gözlerini bürümüş; gaflet ve cehâlet ise bunlara ve bunların fesatçılarına uyanları söz anlamayacak bir hâle getirmiştir. Öyle ise söz anlayanlar, akiller [ve] yarını düşünenler, "Makedonya" diyerek salyasını akıtanlara karşı tetik davranıp icabında "Makedonya için" canlarını bile vermelidirler.

---

[52] Metinde "gözlem" olarak yazılmıştır (Ç.N.).

[53] Çok geçmeden Arnavutlar da Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılacaklardır (Ç.N.).

[54] Kürtlerle Yemenli[ler], hatta Trablusgarplı kardeşlerimiz de bu değeri haizdirler [ikinci baskı yapılırken Trablusgarp'ta savaş devam ediyordu – Ç.N.]. Böyle iken pek başka türlü mazlumdurlar. Onlara pek başka türlü acırız. Evvelbeevvel mekteplere, sağlam bir maarife, terbiyeye hemen kavuşmalarını pek isteriz (Y).

[55] Tâ eski zamandan beri, ay geçmiyor, [...] Rum unsuruna milyonlar verir vasiyetler işitiliyor; fakat bunca eski [ve] bol milliyetperverlik Rumların iyiliği, terakkisi [için] değil, [... - Burası da çıkarılmış] Rumluk, hatta kiliseye kapanmış bir Rumluk için oluyor. Mahsûl olarak yalnız varlığı Rumluktan ibaret, ruhu Rumluğa boğulmuş; Rumluktan başka bir şey görmez, eksikliğini bile "meziyet" gibi tutar "canlı kibirler" yetişiyor. Rumlar, [yani] Yunanîler işte bunun için terakki edemiyorlar. O fedakârlıklar iyilik değil, kötülük yerine geçiyor. İmd, Rum hemşehrilerimizle Yunanlı dostlarımızın megalomani [Megalo İdea] hastalığından kurtulmak üzere -Bulgarlardan olsun ibret alarak- yollarını, zamana göre değiştirecekleri memuldür. Yoksa istikbâlleri tehlikededir (Y)!

***

Makedonya, her türlü madenle dolu hazineler demek olan dağlarla muhattır [çevrilidir]. Bu dağların mümbit kollarıyla, bilhassa Rodop[56] silsilesini meydana getiren Prim [Pirin][57] ve Despot[58] dağlarını tetviç eden [taçlandıran] büyük büyük ormanlarla Manastır, Siroz, Selanik; bâhusus Kosova gibi geniş ve mahsuldar sahralar ile ve birçok göllerle müzeyyendir. Her tarafında sürülerle hayvânât beslenebilir. Makedonya'da bu yüzden, yılda 5-6 milyon kıyyelik[59] yük ticareti edilir. Yer pek kuvvetli ve bereketlidir. Bağ yetiştirmeğe, afyon [ve] hele -birkaç senelik tecrübeye göre, yılda beş milyon kıyye mahsul verecek derecede- pamuk zerine müsaittir; ve hele tütün zerine pek elverişlidir. İpek böceği [ise] mükemmel surette yetiştirilir.

Makedonya öyle bir sahile mâliktir ki, her noktada bir başka letafet görülür ve her cihette, ticaret medhal ve mahreci olmağa lâyık nikât-ı bahriye göze çarpar. Ezcümle Selanik limanı ve körfezi için "dünyada emsalsiz" demek [,] hemen hemen câiz olur.

Selanik mevkii, ticaret ve siyâset-i bahriyece pek değerlidir. Bugün bile senevî 12-13 bin sefinenin girip çıkmakta olduğu limanı [,] yarın bütün Avrupa'nın Hint ticaretine medhal ve mahreç olacaktır.

Makedonya [,] bu kıymet-i tabiîyye ve ehemmiyet-i mevkiasından mâadâ, bir vüsat-ı azîmeyi [büyük genişliği] haiz. O derece vasidir ki, Yunanistan'dan bir sülüs kadar[60] fazla [,] Sırbistan'dan iki kere büyük ve âdeta Bulgaristan kadardır. Avrupa-yı Osmanî'nin yarısından ziyâdesini havi olup 94 bin kilometre murabbaında [kilometrekarede] bir mesaha-i sathiye arz eder.

Makedonya [,] bugün Osmanlıların zir-i idâresinde bulunmaktadır. Vilâyât-ı Osmaniyye'den Selanik ve Kosova vilâyetleriyle, Edirne vilâyetinin garp ve Manastır vilâyetinin şark cihetlerini teşkil eder.

Makedonya, epeyce zaman var ki, "Makedonyalıktan" çıkmıştır. Zamanımızda ise şimâl-i şarkîden Köstendil'e civar olan pek cüzi bir kısmını Bulgaristan'a, kısm-ı garbîsini de Arnavutluk'a terk etmiştir. Fakat bu iki terk ediş beyninde küllî fark vardır! Bulgaristan olan kısmı, meselâ baştanbaşa Türkler tarafından işgal olunsa idi, yine "Bulgaristan" addolunacaktı. Arnavutluk kısmı ise böyle olmayıp tamamen "Arnavutluk" olup gitmiştir. Makedonya'nın uğradığı bu istihaleler, bu temessülat yakında zuhura gelmiş değildir!

Makedonya "Makedonyalıktan" çıkalı, yani Makedonya'nın mevcudiyet-i siyâsîyye ve mülkiyyesi kaybolalı iki bin sene oluyor. Bu kadar müddet zarfında, hattâ daha evvelden beri, başka milletlerin pay-ı hücumu altında yoğurulmuş, durmuş olan Makedonya ile beraber "asıl Makedonyalılar" da başkalaşmışlar, gelenlere karışmak suretiyle mahv ve kaybolmuşlardır.[61]

Ne hacet! Bugünkü Makedonyalılar bile birbirlerine karışmışlardır.

***

Frenkler, bizim "türlü" dediğimiz yemeğe "Makedonya" derler. Mevzuubahsimiz olan kıta, galiba bu tabir için bir mehaz, bir menşe olmuştur! Evet; tencere de, tenceredekiler de, yani "Makedonya" da, "Makedonyalılar" da pek az zaman, evvelkilere nispeten bile pek başkalaşmıştır, âdeta tanınmayacak bir hâle gelmiştir! Bugün öyle "Makedonyalılar" görülüyor ki,

---

[56] Rodoplar; Balkanlar'da bulunan mühim bir sıradağ (Ç.N.).
[57] Pirin Dağları; Bulgaristan'da bulunan bir dağdır (Ç.N.).
[58] Yine Rodop dağları. (Ç.N.).
[59] 5-6 bin ton (Ç.N.).
[60] Üçte bir (Ç.N.).
[61] Bizans İmparatorluğu zamanında Vardar Vadisi'ne; Ohri, Vodina cihetlerine yerleşen Oğuzlardan bile, kan kardeşleri olan Osmanlı Türkleri bir eser bulamamışlardır. Eser bulmak değil, ha; bunların oralara geldiğini ve o civarın bugünkü ahalisinin ecdadını teşkil ettiklerini, bahusus Bizans İmparatorluğu'nun mevâki-i âlisini işgal ederek en birinci ricâl ve ekâbiri sırasında bulunduklarını da işitmemişlerdir, sanırız. Bu "inkıraza" göre denilebilir ki, bugünkü Makedonyalıların damarlarında Türk kanı vardır. Arnavutlar en eski ve asıl Makedonyalılar gibi gösterilebilirlerse de, esasen İlliryalı addolunurlar. Birinci kısımda söylenen Edes şehri isminin Arnavutça olduğuna bakılırsa, Edes'i bunların inşa ettikleri anlaşılıyor. "Sahte Yunanlıların" iddialarını iptal için bir delil daha!

unsuran mensup oldukları kavimden olduklarını ya iddia ediyorlar, yahut unsur-ı aslilerini bile bile çiğneyerek bir başka kavme, bilhassa Yunan'a, perestişkâr oluyorlar.

Ne olursa olsun! Yunanlılar ve saire, mütevaliyen Makedonya'yı nasıl zapt etmişler ise Osmanlılar da öylece feth eylemişlerdir.

Makedonya'ya ait hakâyık-ı târihîyyeyi değil, göz önündeki "nevi-i nüfus" adedini bile tebdil ile "Makedonya bizimdir" diyenlerin ağızları kapatılmalıdır. Bugün -târihin tayin ettiği hududa göre- Makedonya'da 1,5-2 milyon nüfus yaşıyor. Bunların çoğu, garpta %60'ı, Arnavut [olmakla beraber], alelhusus her tarafta sülüsanından[62] fazlası Müslüman'dır. Ekseriyet bunlarda ve bunlarla beraber olup kalacak olan Koço-Ulah ve Museviler gibi sair "Makedonyalılar" da, olanca maddî, mânevî; zahirî, bâtını her türlü galebede bunlarla kalır. Bunlar var kuvveti kafaya, pazıya verip Makedonya'yı ıslah ve tahlis etmelidirler. Bunu vicdanen de, menfaaten de kendi üzerlerine farz bilmelidirler. Makedonya'ya en ziyâde alâkadar olmakla beraber çökmesi muhtemel, belki de muhakkak olan musibetten en ziyâde hissedar olacak da hep bunlardır.

***

Herkes, sözde temin-i istikbâl sevdasıyla dünyayı, Makedonya'yı altüst ediyor. Makedonya'ya gelecek ve Osmanlı idâresi yerine başka idâreyi ikame edecek olan muhakkak surette Moskof değilse bile, mutlaka Nemse'dir. Bu idâre bütün Makedonyalıları ezer, yutar; aslen, neslen Moskof veya Nemse işleri gibi bir şekle koyar. Makedonya'da yaşayanlardan Rumlar, Sırplar ve Bulgarlar, bir vakit iyi-kötü yaşayabilirler; fakat geriye kalan Koço-Ulahlar, barınacak yer bulamazlar. Romanya'ya güvenilmez.

[Zira] Makedonya'ya ve dolayısıyla Osmanlı'ya bir hâl olunca, Romanya'nın muhâfaza-i hayata muktedir olacağı pek şüphelidir.

Koço-Ulahlar Makedonya'nın her cihetine, bilhassa garp ve şimal taraflarına yayılmışlardır. Bunlar, Bâb-ı Âli'yi bir kere merci tanımış ve artık Osmanlılığa hoş bakmaktan ayrılmayacak olan bu vatandaşlar, Makedonya Romen Komitesi'ni "Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin bir kolu" yapmalıdırlar. Bugün için de, yarın için de dost bildiğimiz Romanya'dan ziyâde Osmanlı, yahut "Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti" taraftarı kesilmelidirler. Nasıl bir menfaat, bir hayır gözlüyorlar; ne gibi bir ümîd-i selâmet ve saadet umuyorlarsa, evvelemirde Osmanlı'dan; fikirce, yürekçe ve hayatça tamamıyla Osmanlı olmaktan [ve] hep Osmanlılıktan ummalıdırlar. Yağmurdan kaçarken doluya tutulacaklarından korkmalıdırlar! "Makedonya fırsatçılarına" karşı edinmek istedikleri silâhı Fransa kötülük papazlarının hazırlaması, hoş değildir...

***

Bilhassa Selanik'te ekseriyet-i azimeyi teşkil eden Yahudi vatandaşlar, bu söze dikkat etsinler! Yahudi vatandaşların "Frenk" mekteplerinde yetişerek Frenkliğe yeltenmek gibi dinsizliğe pek müstait[63] ve meyyal olan evlatlarının yarınki semereleri, pek zehirli olacaktır. Frenklik ile Osmanlılığın mukayesesi[,] kendilerince -hele bu günlerde- pek zor değildir, sanırız. Bari bu mukayeseden çıkaracakları netice[,] kendilerini Osmanlıcasına bir çalışkanlığa sevk etsin. O derecede ki, iktisâb ve iddihar ettikleri servetlerini, cüziyen olsun, "Osmanlılığın selâmeti" nâmına sarf etmeği cana minnet bilmelidirler. Yoksa yarın Osmanlılara, Osmanlılığa bir belâ-i inkıraz musallat olunca "Makedonya çapulcuları" elinden ne canlarını kurtarabilirler, ne de mallarını! Bu hücuma karşı müdâfaaya, mevkian ve fıtraten kendilerine güvenebilecek olan Arnavutlar bile muktedir olamayacaklardır.

***

Arnavutlar, Makedonya'nın her tarafında bulunurlar; hele garbında, ekseriyeti haizdirler. Denilebilir ki, değil Makedonya, bütün Avrupa-yı Osmanî, ancak Arnavut eliyle müdâfaa ve muhâfaza olunabilir. Fakat "Makedonyacıların" Makedonya'da bulundurdukları el-kol,

---

[62] Üçte iki (Ç.N.).
[63] Birkaç anlamı bulunan müstait; burada, "bir şeye hazır olmak" anlamındadır. (Ç.N.).

takındıkları zırh, kullandıkları silâh maddî değil, mânevîdir. Binâenaleyh Arnavutların bu yolda teçhiz edilmesi lâzımdır. Yani Arnavutlar[,] boğuldukları "cehalet-i tabiîyyeden" kurtarılmalıdırlar. Arnavut Hristiyanların Rumlaşarak değil, Yunanlılaşarak verdikleri zayiat çoktur; pek dehşetlidir. Buna sebep, mektepsizliktir. Yahut mevcut mekteplerin az bulunması ve mektep denilecek bir hâlde bulunmamasıdır.[64] Bu mekteplerden Türkler bile istifâde edemiyorlar.

***

Türkler Makedonya'nın her cihetinde kesretle, bilhassa Manastır'da ve Köprülü'den itibaren şark cihetinde ekseriyet teşkil etmiş bir hâlde bulunmaktadırlar. [Ancak] Türkler hâlâ uyuyorlar; Türkler, hâlâ müdâfaa-i nefse bile kalkışmıyorlar. Hâlâ yarını düşünmeği aklına getirmeyen bir Makedonya sakini varsa[,] o da Türk'tür! "Bir tecâvüze karşı hâl-i tahaffuzi ve tedâfüîde bulunmayanların sonu da mahvolmaktır, ve [dahi] bu surette mahvoluşta yıldırım sürati vardır" hükmü ile suret-i katiyyede mahkûm edilecek Makedonyalılar da bunlardır, Türklerdir![65] Türkler... Ne diyelim? Dünkü Türkler değiller...

Mâmâfih az vakit içinde, en meyus olanları bile pek kavi bir ümide düşürecek derecede uyandılar. İnkılâpcûyâne terakkiyât-ı mânevîyyeden hissedar olduklarını göstermektedirler. Bu babda en müterakki olanlar, fedakârâne faâliyeti ele alıp Osmanlılığa hoş bakanlarla birleşmelidirler. Âkilâne ve hâkimane düşünen hemşehrileriyle baş başa vermelidirler. İcap eden tedâbir-i tedâfüîyyeye yapışmalıdırlar! Görülecek muvakkat ilk iş, badehu daimî son iş nedir? Netice olarak artık bunu anlayalım.

"Makedonya karışıklığı" esbâbına ait sözlerimizi hülâsa edelim: Rusya'nın istilâperestâne entrikası... İşte bu, esasın en derin noktasıdır. Mebni-i aslı budur. Bununla bir hizada bulunan bir nokta daha var: Yunan entrikası... Buna muayyen, belki de mümteziç [birbirine uyan], binâenaleyh görülmesi müşkül bir nokta da Fener'dir. Bu ikisini, herhâlde bir farz etmek enseptir [en uygundur].

Meselenin sathına doğru çıkalım: [Burada] Nemse entrikasına tesadüf ederiz. Bâdehu "Sırbîye ve Bulgarya" entrikasını görürüz. [Aslında] bunlar[,] hep Rusya entrikasıdır. Romanya ve Fransa entrikalarını da unutmamak elzemdir.

Meselenin tam sathına geldik mi bir pislik, bir zalim, iğrenç bir idâresizlik içinde kalırız. İşte ilk iş bunları, bu yolsuzlukları temizlemektir.[66] Bu sâyede ortalık biraz düzelir. Fakat bu düzgünlüğü taht-ı emniyete almak, meseleyi ancak dibe kadar takip ederek halletmekle olur. Yarı yolda devletimizi, "Balkan hükûmât-ı müttefikasını" teşkil etmiş görsek bile azmimize gevşeklik vermemeliyiz. Zira Yunanın, "Sırbiye ve Bulgarya'nın" entrikaları[;] bu haşarı, bu acemi çocukların afacanlıkları, ötede Rusya gibi bir müfsit varken pek zor, pek güç nihâyet bulur. Rusya, bunları "Yunan'ı ve Yunanın büründüğü entrikaları" ileri sürerek kışkırtıyor... Bu halde ilk iş müteferriatından olmak üzere, Yunan nüfuzunu kesretmeğe savaşmalıyız. Bunun için de evvelâ Fener'i [Patrikhane] teftişe koyulmalıyız.

Görüyoruz ki Fener'de "mum," beyhude yere yanmıyor: "ruhü'l-kuds" nâmına yakılmıyor. Hükûmet içinde, hem de tebaa sıfatıyla bir hükûmet bulunuyor. Mademki Fener tebaadandır, Osmanlı'dır. Osmanlılar da onu ıslah etmek salahiyetini haizdirler.

Biz onu biliriz ki Panhelenizm, kısmen Fener'dedir. Panhelenizm nüfuzu, Osmanlı Hristiyanlarına Osmanlı hükûmetinin dokunmadığı ve hiçbir vakit dokunamayacağı milliyetlerini kaybettiriyor. Fener'den çıkan Hristiyan vatandaşlarımızı zehirliyor. Fakat bu zehrin tesiri, yalnız Makedonya cihetlerindedir; zira buralarda "Yunan fesatçıları" gibi muayyenler pek çoktur. Bu hâlde Fener'i Yunansız bırakmak elimizde değilse [de] Yunan'ı Fenersiz bırakabiliriz, ha! Binâenaleyh, mezhep ve diyanet mukteziyatına -hudut vererek- dokunmamak şartıyla,

---

[64] 1885'te yalnız Kosova ve Manastır vilâyetlerinde 51 kız, 133 çocuk Rum mektebi vardı. Dört sene zarfında 67 tane fazla olmuştur. 1890'da yalnız Manastır vilâyetinde 17 kız, 117 çocuk mektebi bulunuyordu. Bunlar için senede 400.000 frank sarf olunuyordu. Helenizm'in senevî sarfiyatı ise 15 milyon frank olup 1877'de 200 mektebi vardı. 1887'de [bunların sayısı] 333'e baliğ olmuş ve talebe mevcudiyeti 18.541'den ibaret bulunmuştur. İbret!

[65] Bizans İmparatorluğu zamanındaki Türklerin unutuldukları hatırlanıversin!

[66] Kastedilen, yine II. Abdülhamid Dönemi'nin devlet adamlarıdır. (Ç.N.)

tarassut ve ıslahat-ı lâzımede bulunmalıyız[67]. İşte Yunan nüfuzunu kesredecek tedbir, budur. Bununla "Sırbîye ve Bulgarya'yı da", azıcık olsun, yerinde rahat durmağı kendi ihtiyarlarıyla mecbur ve Rusya'ya uymaktan tahlis ederiz. Rusya âmâl ve nüfuzu ilerlemeyince, bittabi, Nemse'ye de bir dereceye kadar sükûnet gelir.

Bu tedbirlerin esas-ı icrası cebir ve şiddete değil, akıl ve hikmete müstenit olmalıdır.

Makedonya'nın ıslahı, kuvve-i müsellaha ile mümkün olamaz. Harp ve darbın kalem ve fikre, zapturaptın hile ve iknaa istinat ettiği bir devirdeyiz. Nitekim "Makedonyacılar" da Makedonya'yı yerlerinden kımıldanmayarak, yalnız muhâcemât-ı mânevîyye ile (ifsâdât ile) elde etmeğe uğraşıyorlar. Bilmukabil Makedonya'nın müdâfaası da, ancak silâh-ı mânevî ile mümkün olur [ki,] ıslahı da böyledir.

Bu silâhın tedarik olunacağı fabrika, "mekteptir." Mektepler tezyit olunmalı; bunun için lâzım gelen fedakârlığı, her Osmanlı göze aldırmalı. Her mektep, "Osmanlı beşiği" ıtlağına şayan olmalı. Bu lâzıme-i siyasiye ve içtimaiye gözetilmek şartıyla, Arnavutlara da mektepler açmaları için müsaade olunmalı. Akvâm-ı Osmaniye'nin mazhar olduğu bu gibi müsaadâttan Arnavutlar, mahrum edilmemeli. Evlâd-ı vatanın "Osmanlıcasına" bir terbiye-i fikriye edinebilmeleri vesâiti [,] el birliğiyle ihzar edilmeli. Müfsitleri bir bakışta [,] kirpiklerinin oynayışlarından tanıyacak cin fikirli gençler yetiştirmeli. Bunlar süratle tezyit olunmalı. Bu bapta hükûmetten ziyâde ahalinin, gayretli ve fedakâr Osmanlıların sarf-ı gayret ve fedakârı eylemesi elzemdir. Yılgın analara [,] babalara Osmanlılığın milliyete dokunur ciheti olmadığı anlatılmalı. Unutulmasın [ki] mekteplerde esas tedris [,] işte bu zemin üzerinde bulunmalı. Bu sâyede bir kere Osmanlılık hakkında yanlış fikirler kafalardan silinmeğe başladı mı; bir kere Osmanlılığın fazilet ve ulviyeti kafalara yerleşti mi, artık herkeste bu heyet-i içtimaiye ve siyasiye için can vermek hissiyatı uyanır. Artık herkes "tam Osmanlı" olur; herkeste Osmanlılığa karşı olan nazar değişir. Tebaa-ı Osmaniye'den (kim olursa olsun; Rum'dan, Sırp'tan, Bulgar'dan) bir kişi bulunmaz ki, "Osmanlıyım" demesin. Bir kişi görülmez ki Osmanlılığa, Osmanlılara dokunmak isteyenin gözünü çıkarmasın...

Makedonya Kahramanlarına:

Okuduk, değil mi? Sert mi? Kabahat, vakalarla hakikatlerde... Yazan, yazdıran... Mesul, onlar! Siz! Siz ki cins, mezhep gayreti güttünüz; o gayreti kızıl kana buladınız. Bir iş de becerememiniz. Elbette mesulsünüz [!] Vâkıa sırasında insanlık, Osmanlılık hesabına biz de kanlar isteriz [.] Lâkin milyonlarcanın sığındığı insanlık, Osmanlılık, nerede; ayrılığa yol açan bilmem necilikler, nerede? Birlik için didinmek, nerede; insanlar arasına kandan perdeler çekmek, nerede? Bununla beraber, kahramanlar! Sizlere "eşkıya" denildikçe kızanlardan idik; zira bir emel için sevda getirenlere [,] fedaî kesilenlere hürmetimiz vardır. Şu kadar ki siz, kara sevda getirmiştiniz; emelinizde yanılıyordunuz. İçinizde yalancı pehlivanlarla cins, mezhep ticaretçisi dolandırıcıların da bulunuşu caba[sı]! Elhâsıl Makedonyacılık meselesinin içinden çıkamayışınız [,] boşuna kahramanlık etmiş olduğunuza pek büyük delildir. İmdi, Makedonya kahramanları yoktur. Varsa, onu kurtaranlardır... Osmanlı ordusudur... Rumeli halkıdır, bütün Osmanlılardır!

Fakat, ne gariptir [ki,] Osmanlı'yı da kurtaran Makedonya'dır [,] Makedonya musibetidir. Şer yüzünden hayır! Sanki bir hayâli bir hakikate, Osmanlılığa yeni bir vücut vermeğe âlet oldu.

İşte, ey dünkü kahramanlıklarını artık Osmanlıcasına göstermek hakikatinde görenler! Bizim artık sizden beklediğimiz; kendi cinsinizden, mezhebinizden, şu Osmanlılığa toz kondurmak, "pişmiş aşa su katmak" isteyenleri dünkülerden -reaksiyonculardan- beter bildiğimiz o melunları, icabına göre defedivermenizdir. Umarız ki dünkü mesuliyetinizi böylece giderir; batmış, uydurma bir meseleyi kurcalayarak emele düşmanlık edenleri hemen püskürtürsünüz! Böyle bir insanca ümit iledir ki size, emeli halkın rahatını, selâmetini emânet edercesine, şu risaleyi hediye ettik.

[67] Eksarhlık da Sofya'dan elini çekmezse oraya atılmalı. (Y)

Elverir; artık insanlığın aldığı yolu görür olalım. Küçüğe, küçüklüğe doğru geriler değil; büyüğe, büyüklüğe doğru ilerler olalım. Bekamız için işte kılavuz... Düşünen Osmanlılık ile tabiri... "İstanbul Yeditepeleri" gaydasına karşı Osmanlı süngülerinin çarpışması, şakırtısı... Megalomani dumanları yerine de Osmanlı kılıcıyla ay-yıldızının parıltısı!

Kâhire, 324[1910-11]

Tunalı Hilmi

Kaynakça

Ateş, S. (2009). *Tunalı Hilmi Bey Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bir Aydın*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Aydın, A. (1995). *Tunalı Hilmi Bey Hayatı, Siyasi Faâliyetleri ve Eserleri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.

Birecikli, İ. B. (2018). Aromen Milliyetçilik: Balkanlarda Aromen Milliyetçiliğin Önemli Bir Sîması: Daskal Apostol Margarit. H. Acar /Ed.). *Milliyetçilik Tipolojileri* (ss. 89-110). Nobel Akademik Yayıncılık.

Cezar, M. (2011). *Mufassal Osmanlı Tarihi*. C. I, TTK Yayını.

Hanioğlu, Ş. (1982). Tunalı Hilmi Bey'in Devlet Modeli. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 38(3-4), ss. 107-144.

Öztürk, E. A. (2006). *Tunalı Hilmi Bey'in I. TBMM'deki Yasal Faâliyetleri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.

Tunalı Hilmi. (1306/1910-1911), *Makedonya: Mâzisi, Hâli, İstikbâli*. El-Kâhire.

Ulusoy, C. (2009). *Bir Jön Türk Olarak Tunalı Hilmi ve Siyasi Düşüncesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Eserin Orijinal (Osmanlı Türkçesi) Hâli

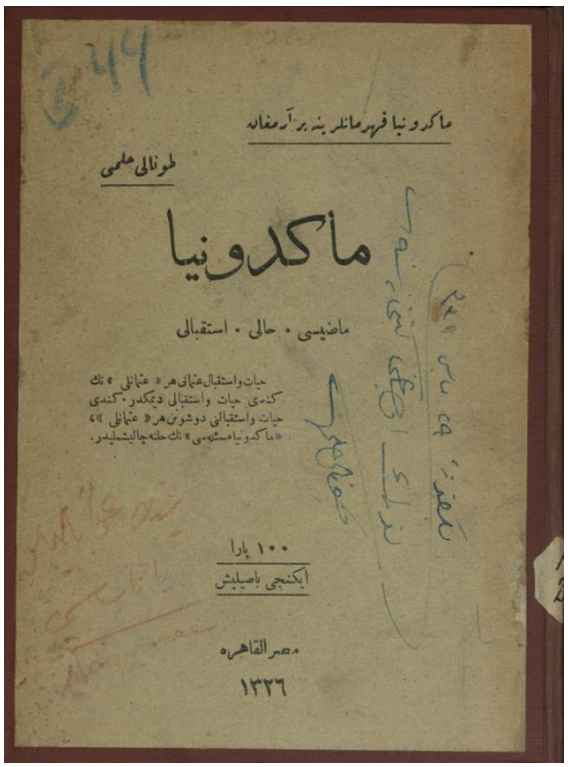

ماکدونیا فهرمانلری بنه بر آرمغانه

طوناللی علمی

ماکدونیا

ماضیسی • حالی • استقبالی

حیات واستقبال عثمانی هر « عثمانلی » نك کندی حیات واستقبالی دیمکدر. کندی حیات واستقبالی دوشونن هر « عثمانلی »، « ماکدونیا مسئله‌سی » نك حلنه چالیشملیدر.

۱۰۰ پارا

ایکنجی باصیلیش

مصر القاهره

۱۳۲۶

ماكدونيا قهرمانلرينه بر آرمغانه

طونالی حلمی

ماكدونيا

ماضيسی • حالی • استقبالی

حيات واستقبال عثمانی هر « عثمانلی » نك
كندی حيات واستقبالی ديمكدر • كندی
حيات واستقبالنی دوشونمز هر « عثمانلی » ؛
« ماكدونيا مسئله سی » نك حلنه حالشملدر .

ايكنجی باصيلمش

مصر القاهره

١٣٢٦

تقسیم :

[ایلك باصیلیشدن :]

بو رساله ده (ماکدونیا) اوزرینه یورو تولن ملاحظات : (ماضی) ، (حال) و (استقبال) دیه اوچه آیریلدی ؛ فقط ، (ماضی) یاریده براقلدی ؛ (حال) ایله اکمال اولندی. (حال) ده یاریده براقلدی ؛ (استقبال) ایله اتمام اولندی . (استقبال) ایسه غیرتلی وفداکار عثمانلیلره امانت ایدلدی .

همان جناب حق جمله یی وظیفه‌شناس ایلیه رك مسئولیت آلتنده واسیر قالمقدن محافظه بیورسون .

قاهره، كانون اول ١٣٢٤ :

ان شاء الله ...

يارامى اولان قوجونسون ..

« اوح!.. »، كوكسى، كوكلى جوشقونلقلرله يارايارا چيقان بونفس .. غربت يولداشلره بيرانقلاب، اختلال آرمغانى.. بيرأوپوشمه، قارداشلاشمايادكارى..

دردلر، بر!.. بو، آزادلق كونشى دوغيورده بللى اولابيليور.. بيرله شيليور؛ بوتون عثمانليلر بيركسيلور.

فقط .. عجبا .. عجبا املى، شوبيرليكى فيسكه‌ليه‌جكلر، ينه چيقمايا-جقمى ؟!..

هركسك كولوشديكى، سه‌ويشديكى اواللهجه ثانيه‌لرده بزم چكه‌لر كليدلى.. بوتون سه‌ويجيمزى بير دوشونجه‌قاپلامش.. طيشى بوز، ايچى يانارداغ، برشى.. ايشته‌بز، او!.. اودرجه‌يه قادارکه: هركسك كيفنى بوزارجه‌سنه « اوح!.. »ك صوكينه شوائرك صوك صحيفه‌سنى قويمقدن كنديمزى آلاميورز.. هركسك معده‌سنى بولاندير مقده‌معنا عجبانه‌ايدى.. عجبا بيشمش آشه صومى قاتيوردق ؟!..

كه شكى بويله اولسه‌يدى.. بير طوناليك ويز لاماسى نه‌ده‌مك اولابيلير، نه‌ياپابيليردى....

يك‌دوغرو .. بيرشى ياپامازدى؛ نته‌كيم : ياپامادى!.. فقط، سزى، عثمانليلر، ايكنه‌له‌مك ايسته‌ين اوقاريمجه‌جق، زهرلى ده‌كيلدى.. سزه، بيرعثمانيلق چيلغينلغيله — عقلنجه — صافلغى، دالغينلغى كيده‌ريربرشيلر فيصيلدامق ايستيوردى.. نه چاره‌كه باغيرامادى.. يالكز فيصيلدادى ..

فیصیلدیسی‌ده دالغینلر لك جوشقو ناقلریله، یخچه‌یایغاراجینك سسی ایچینده بوغولدی.. باغیرسه‌یدی بیله‌نه‌یاپیلابیلیردی..

اولاجق، اولاجقدی. ایشته: اورتالغی، ینه آلداتیشلر، آلدانیشلر آلدی.. ینه‌دیشلر غیجیردادی، الار بوکرده‌قالدی..

زواللی عثمانلیلر...

***

زاواللی انسانلر.. بیله‌مه‌یز، آلداتیشیکز. آلدانیشیکز نه زمانه‌دك سوره‌جك..

هله‌دین‌پچه‌لری، غزته‌جیلق، خاقك ایلکنی ایستر کچینیجیلك، عقله یلکن قومیته‌جیلق، انسانلره — آه.... — نه‌یالدیزلی حبلر یوتدورمیور!..

حریف دینسز.. فقط، هرکسدن صوفی..

سافلغه بورونمش بیرقلم.. فقط بیرشیش.. همده آغولو!..

چیقارینی، ناصل اولورسه اولسون، کوزتمك.. ایشینی، ناصل اولورسه اولسون، بجرمك.. شیطانه قیچ آتدیریش.. ایشته‌سزه ایشکذارلق.. بوندن أوته‌سی صاغلق...

***

دوغرو.. هرکسك یاشامایه‌حقی وار.. هرکسك مادرا بازلقده الی‌بیراقایلقدن چکینمه‌مه‌سنه هایدی حق ورره‌لم.. فقط..

بوراده بر «فقط» وارکه: جامعه، کلیسه‌یه، حاورایه.. خلق ایچین ایشله یجیلکه‌یك بوبوك برلکه یاپیشدیرر.

یارب.. سن بونلره‌نه دیورسك..

ای انساناق !.. سن بو حالده آجی آجیمی صیرتیورسك ....

یاهو.. یکیرمنجی، بیلمه‌م قاچینجی — مدنیتمیدر، نه معهوددر — سوزده‌ر انسانلق دوونده‌یز.. نه‌در بودین، جنس قالپازانلنی، اویونبازلنی! بونه حالدر؟!.... زاواللی دینلر، مذهبلر ....

زاواللی انسانلر!.. هوادن آلداتمق، آلداتمق.. حالا خسته‌لنمکز!..

* * *

بوندن اون ایکی ییل اول یازیلمش سوزلر.. هپ یازیلدیغی کبی چیقیور.. چیقدی بیله!..

بیر بیرینی بوغازلایشلردن صوکرا بیله اویولدن آیریلامایشلر.. حتی، آزادلقدن، بوسبوتون قانلی قاتلجه‌سنه، فائده‌له‌نیشلر..

اعلا !...

بونلری یاپانلر، یاپدیرانلر بیریانه.. فقط، یاپمایاجقلر، یاپدیرمایاجقلر عجبا یوقمی ؟!..

* * *

تورکلر!.. تورکلرله بیریوره‌کده، بیردویغوده اولان عثمانلیلر!.. « بودنیاده بیرمراد بسله‌نیر؛ اوده : انسانجه یاشامق، راحت، سلامتله کچینمکدر[*] ». کلیك. آلداتیلان همشهریلریمزه بویله‌ده‌یه‌لم.. اونلری قورتارالم.. اونلره‌یك آجییالم.. صاقینك، بیرکین، بیردشمانلق باغلامایالم.. ایشته، ماکدونیامسئله‌سنك حلی، بزجه، آنجق بویله اولابیلیر.. بولغارجه، صیربجه، روجه، آرناوودجه، اولاحجه قونفرانسلر- وه‌ریر.. بودیللرجه بیرغزته چیقاریر بیر « جمعیت » ه — أوه‌ت »

[*] خطبه ۱۰ .

همان — تمل آتیلمالیدر..

شو — سوزده — باریشیقلق دورنده، نجه زمان اول یازیلمش، اثرجکی (سنه ١٣١٦، عثمانلی اتحاد وترقی جمعیتی جنه‌ورا شعبه‌سی کندی آدیله حسابنه باصدیرمشدی)؛ بوکون یازانینك آدیله حساب‌ه، اولدیغی کبیجه [*] اورتایا قویمقدن مقصدیمز هیچ‌ده کیشمه‌مش اولان آلدایجیلری کوسترمك، اونلره انسان عثمانلیلردن انسانجه بیرجواب ویردیرمك، آلداتیلان..دوز، دوغرو یولدن صابیتدیریلان عثمانلیلری بیکیت، انسان عثمانلیلره قورتارتمقدر..

ان شاء الله دیله کیمز یرینی بولور؛ ان شاءالله شورساله، حال، استقبال قسملریله برابر، ساده‌جه ماضیدن، بیرکچمشدن بحث ایدریر خاطره‌کبی، همان تاریخه کومولمش اولور..

ط • ح •

[*] هیچ‌ده کیشدیرمیه‌رك — حتی باشیلی باشینه اولان مسلکنه کوره، هیچ قوللانماز اولدیغی عربجه، عجمجه ترکیلری، قاعده‌لری بیله اولدیغی کبیجه براقاراق — باصدیریورز (ی. اشارتلی حاشیه لریکیدر)

ماكدونيا

١

(ماضى)

(ماكدونيا)، بالقان يارىم آطه‌سنك اورته‌سنده وآطه‌لر دكزى سطح مائلنده اسكى بر قطعه‌در . حدودى پك كوچ تعيين ايديله‌بيلير؛ تخميناً : (اپير) و (ترحاله) قطعه‌لرينى‌ده بربرندن آيران بند سلسلهٔ جبالنك شرقندن (ردوپ) بالقانلرينك جنوب اتكلرينه (وكوستنديل)ه قدر ممتد اوله‌رق بر مثلث قائم الزاويه تشكيل ايدر . وتر قائمه (بند) سلسله‌سنك منتهاى جنوبيسندن باشلار ، (دده‌اغاجى)نده . . ياخود (مريچ) نهرى آغزنده‌كى (انس)ده نهايت بولور . ضلع صغيرك منتهاى شماليسى (استكوب) اوزرنده‌كى (واروش) تپه‌لرنده‌در .

(طاشوز) كبى جوار آطه‌لر (ماكدونيا) ملحقاتندن عداولينور .

ماكدونيا ، ماكدونيا آدينى نصل آلمشدر ؟ بوراسى بللى دكلدر . ايلك اوكجه كيملره مسكن اولمشدر ؟ ايشته مهمجه اولان بو مسئله بر درجه‌يه قدر حل ايديله بيلدى ؛ شويله كه :

(پهلازغى) عنصرندن كله بر طاقم انسانلر بو جواره يايلديلر ؛ مختلف ناملر له متعدد قبيله‌لره آيريلديلر ؛ بارينده قلرى يرلره كندى ناملرينى ويرديلر وكچوك كچوك حكومتلر يايديلر .

(چناق قلعه‌سی) دیدیکمز جواره‌حاکم(ترویه)حکومتی حکمداری (بریعام)، قبل المیلاد یکرمی‌بش عصر اول ، (یونانلیلر) له محاربه‌یه کیریشدی . (ماکدونیا حکمداری پلاغون)ده بوکا معاونت ایتدی.

بوندن آکلاشیلیر که: قبائل مذکوره‌دن برقاچی برلشمش، ابیجه بیوك برحکومت میدانه کتیرمش و (یونانلیلر)ه‌دشمن اوله‌رق بولنمشدر.

ایشته بوحکومتك ایلك آدی (ئه‌ماچی)در دنیلیور. پایتختی (یکیجه) طرفلرنده خرابه‌لری کوروننن (پللا) شهری ایدی . (ترم)، بعده (تسالونیك)، نهایت (سلانیك) نامنی آلمش اولان شهراك مشهور شهرلرندن ایدی.

برقاچ عصر صوکره (ایلیریالیلر) بوجهتلره هجوم ایتدیلر، یاییلدیلر.

قبل المیلاد سکزنجی عصرده ایدی: (یونانستان)ك (آراغوس) شهرندن برطاقم مهاجرلر، باشلرنده بولنان و (هرکول)ه منسوب اولان، (قارانوس) نامنده‌کی برر ئیسلریله برابر کچی سوریلرینك آرقه‌سنه دوشدیلر؛ (وودینا) دیدیکمز (اده‌س) شهرینه تصادف ایتدیلر. قارانوس ، بوراسنی، ضبطایله ، کویا آلهلر طرفندن کوندرلمش اولان مقدس کچیلره احتراماً، «ئه‌ژه» نامیله توسیم ایلدی. بعده «ماکدونیا تاجنی» الده ایتدی.

اسکیلر، یکیلره تابع اولمیورلردی؛ بناءعلیه داخلی قاریشقلقلر اکسیك دکلدی. «ماکدونیا»ده «سرخس» دورنده ، ایرانلیلر» الینه کچدی، متعاقباً «شمال باربارلری» نك هجوم وتخریباتنه اوغرادی. قبل المیلاد «۳۷۹»ده «یونان مستعمراتی» صره‌سنده بولندی . فقط «فیلیپ» و «اسکندر کبیر» زمانلرنده «یونان»ه، حتی «هندستان»ه بیله حاکم

كسيلدى.

آره‌دن چوق زما كچمدي؛ بوقوجه ايمپراطورلق انقسامه اوغرادى. «ق:١٦٨» ده «روما» ممالكنه الحاق ايدلدي.

«بلغارلر»، «طونه» يقه‌سنه يرلشه‌رك بر حكومت تشكيل ايتمشلردي. بروقت بونلره، بروقت‌ده «آرناوودلر» تابع اولدي. ١٠٦٥ ده شمالدن، طونه يقه‌سندن، متعاقباً جنوبدن، دكز جهتندن (تركلر) ماكدونيايه يايلديلر. روما ايمپراطورلغنه تابع اوله‌رق (ماكدونيا) ده حاكم بولنديلر.

اهل صليب، (استانبول) ده (لاتين ايمپراطورلغى) نى تأسيس ايتديكى زمان ايمپراطور اعلان ايديلن (قونت مونتفرزا) «١٢٠٤» ده كنديسنه (سلانيك قرالى) عنوانى ده ويردى.

بوأثنالرده (شرق)، قارمه قاريشقدي. براز صوكره (لاتين ايمپراطورلغى) دورى نهايت بولنجه ايمپراطور (ميخائل پاله‌ئولوغ) زماننده (شرق ايمپراطورلغى) نه‌اييجه ربط ايديلير كبى اولمش ايسه‌ده (عثمانيلر)ك ظهورى اوزرينه‌الدن اله‌طولاشدى. قسماً (صرب)، قسماً (وندىك) يديله اداره اولندى. نهايت، «١٥ نجى» عصرده ايدى.. (عثمانليلر) طرفندن فتح ايدلدى.

٢

ـ(حال)ـ

خرستیانلر ایچون مرکز روحانی یالکز «روما کلیساسی» ورئیس ورحانی‌ده یالکز «پاپا»لرایدی . میلادك طقوزنجی عصرنده « استانبول کلیساسی» روما کلیساسندن آیریلدی؛ اعلان استقلالیت ایتدی؛ «أورتودقس» عنوانی آلدی. بوتفرقه، اختلافات مذهبیه‌دن ایلری‌کلمش ایسه‌ده اساساً بعض آمال سیاسیه‌یه مبنیدر. بواملر بروقت کیزلی قالدی. مع مافیه چارچابق میدانه چیقدی. ازجمله « بلغارلر » خرستیانلغی قبول ایتمکه دوکولدکلری زمان قراللری «استانبول »ه مراجعت ایتدی؛ مستقل « بلغار کلیساسی» آچیملق ایچون استرحامده بولندی . پك چوق اوغراشدی؛ بردرجه‌یه قدرموفق اولدی؛ فقط، « بلغار حکومتی» (شرق ایمپراطورلغی) طرفندن «١٠١٥ده » محو ایدلنجه بوامتیازده محو ایدلدی. «١١٨٦ ده » ینه تشکل ایدن (بلغار حکومتی)اوامتیازی ینه الده ایتمکه صوك غیرتله چالیشدی. حتی حکمدارلر ریاست روحانیه‌یی بیله نهایت کندی اوزرلرینه آلدیلر. زیرا: نه‌پاپ‌ـ یلر ایسه ایستدکلری فائده حاصل اوله‌میوردی. چونکه (بلغارکلیساسی) اسماً بلغارکلیساسی ایدی. حقیقت حالده ایسه (روم کلیساسندن) عبارت ایدی. (بلغار) اولان مترهپولیدلر، پاپاسلر بر وقت صوکره روملا ـ شیورلردی. ایشته (شرق کلیساسی)نك « آمال سیاسیه‌سی » بودر : دنیایی روملاشدیرمق!..

بو « كليساغوغا لرى » يللرجه‌سوردى. (بلغارلر).شرقدن اومدقلرينى بوله‌مينجه، غربه.. (روما كليساسنه) باش ووريور لردى. بوطرفدن كلن معاونت‌ده (لاتين) افكاروتلقيناتنه‌بورنمش بولنيوردى.

الحاصل (بلغار لر) كليساجه جدى بر موفقيته‌نائل اوله‌مديلر. سوزده بعض متره‌پوليدلكلرى واردى. فقط، برر بررهپ قپاديلديلر. (اوخرى)ده كويا برده‌اكسار خلق واردى. نهايت « ١٧٦٧ » ده‌بوده قپاديلدى.

كوريليوركه : (بلغار) لر مبارزهٔ مذهبيه‌ده اولدقجه ثبات كوسترمشلر ايكن شرق كليساسى درلو درلو حيله لرله‌ينه‌هر موفقيتى بيله نتيجه‌سز براقمشدر.

***

(استانبول) كفتحى اوزرينه (شرق كليساسى) بيودى، پك زياده اهميت قزاندى؛ كنديه تابع اولان شرق خرستيانلرينى (روملاشديرمه) يه دها قولاى صورتده موفق اولمغه باشلادى: طاقم طاقم پاپاسلر، كومه كومه خرستيانلر، سنه‌دن سنه‌يه دها چوق اولمق اوزره، « روملق » جهتنه آقداريليوردى! بوندن مقصدنه ايدى ؟.. عثمانليلرجه‌بو، پك اوقدر بللى دكلدى . ذاتاً (روملاشديرمه) اس الاساسى دكيشمه‌مش ايديسه‌ده هدف اساسى تبدل ايتمشدى..

(بيوك پتر و)، مسئله‌يى بتون دهشتيله كوزى اوكنه كتيردى. (شرق كليساسى) نك حصوله كتيرمكده اولديغى بو سفركى « آمال سياسيه » ترقيسنه سد چكمكه، بلكه‌ده قربان كيتمه‌مكه، دها آچيغى : بردهشتلى رقيب اولمغه عزم ايتدى. « ١٧٢١ » ده كنديسنه رئيس روحانى

صفتنی ده ویردی.. مستقل بر (اسلاو کلیساسی) آچدی.

اوت، برنجی بیوك تفرقه «آمال سیاسیه» یه مستند اولدیغی کبی بو ایکنجینك ده بویله اولدیغنه شبهه یوقدر: پترونك تصورنجه «اسلاو اتحادی»، «پان اسلاویزم»، بو سایه ده دهاچابق حاصل ایدیله بیله جکدی.

دیمك اولیورکه (پترو)، (شرق کلیساسنه) قارشی یالکز تدافعی بر حال، بر وضعیت آلمغه دکل، معنوی برتجاوزه.. اوت، اوت: دهاده هشتلی براستیلایه میدان آچمغه ده عزم ایتمش ایدی!..

***

وقتا که (یونانستان) تکراراً تشکل ایتدی؛ (شرق کلیساسی) ده، میدانه بر نوزاد کتیرمش اولدی. آرتق بوندیکی کسوه دن صیریله بیله جکدی. نته کیم: آمالنك اتهاسی «اله نوزاتحادی»، (پان اله نیزم)، و «بزانس ایمپراطورلغنك اعاده سی» اولدیغی (یونانستان) ك تشکلنی متعاقب بتون دنیایه آچیقدن آچیغه کوستردی. فقط، علناً بو جرأتده بولنمغه مقتدر اوله میه جغندن بو ایشی «نوزاد»ی واسطه سیله کوردی.

«١٨٣٥» ده، قرال رئیس روحانی اولمق اوزره، «شرق کلیساسی» ندن (یونانستان) ده آیریلدی، برمستقل (یونان کلیساسی) آچدی. فقط، بو تفرقه (فنار) ك «یونان»، یاخود «پان اله نیزم» آمالنه خادم اولمدیغنه دلیل عد اولنمه سین: ایکی طرفك فکری بر اولنجه بر برندن آیریلمه سی اقتضا ایدرسه ده پك بیوك بیلدیکمز (استانبول) ه نسبةً پك کچوك اولان (آتنه) نك «پان اله نیزم» افکاری ایچون، سربست واصل منبع و مرکز اولمق اعتباریله نه درجه کنیش بر جولانکه اوله بیله جکی آز محاکمه ایله آکلاشیلیر؛ و، آکلاشیلیرکه: (یونان کلیساسی)، مستقل بولنجه،

قوره‌جنی حیله‌وانتریقه‌لردن (فنار)ك مسئول‌طوتامه‌سی منطقاً لازم‌کلیر؛ و، لازم کلدیکی ایچوندرکه: حکومتمز (فنار) ده‌ینان «موم»ی بر کره‌جك اولسون یوقلامغه، تفتیش ایتمکه قالقیشمیور؛ یاخود قالقیشه‌میور ..

احرارانه، فاضلانه و «فاتحانه» بر لطف ایله‌باشلایان و مسامحه‌یه، یاخود اجتنابه‌دایانان بوحال، دنیله‌بیلیرکه، یالکز (ماکدونیا) دکل، روملر مستثنا اولمق اوزره، بتون (آوروپای عمانی) اقوامنی دوشوندیردی، اورکوتدی! بوکا، ملیت نقطهٔ نظرندن حق ویرمه‌مك الیمزدن کله‌مز:

***

«بان‌اله‌نیزم» نك نفوذی، تأثیر و افساداتی یوزلرجه‌سنه‌اولکیلری دوشوندیره‌جك درجه‌ده‌اولنجه و دائما آرتمقده، دائما شدتلنمکده بولنجه یوزلرجه‌سنه صوکره‌کیلری البته بونسبتده‌درین دوشوندیرر؛ بو، شبهه‌سزدر. نه زماندنبری کوریلیورکه (ماکدونیا) ساکنلرندن بر چوقلری اصلاً، نسلاً بام‌باشقه‌اولدقلری حالده «بن نسل یونانندنم» دییه‌میدانه‌آتیلیورلر. دیمه‌سه‌لر بیله (ساخته‌اله‌نوزلق) دن عبارت اولدیغی، صحیح اولدیغنه عائد برهانلردن دها متین دلائل ایله مثبت اولان یونانلیلغه‌طابنیورلر؛ اودرجه‌ده‌که: واریني، یوغني و میلیونلق بروتني «بان‌اله‌نیزم» یه‌بخش ایدنلر سوریلرله‌در!...

بلغارلر بویولده‌اك آز قربان ویرنلر دندر. مع مافیه ته‌تیك داورانانده بونلردر: بو روحانی زهرك بازهریني الده ایتمك اوزره باش‌قالدیرمقده کیکمه‌دیلر!..

«١٨٦٠» ده‌ایدی. (بلغارلر) یکی انتخاب اولنان «استانبول

روم پطریقنی، بروسیله ایله طانیمدیلر؛ ایشی بیولتدیلر: بر بلغار (اکسار خلغی) نك آچیلمسنی ایستدیلر.

شرقده کی نفوذینه کنیش بر مجرا آچمق نیتیله (قریم محاربه‌سنه) اشتراك ایدن فرانسه، روم ایلی یه‌شویله بر کوز آتدی: (بالقان) ده کی «موسقوف نفوذی» نی قیرمق ایچون «اورتودقسلغه» قارشی «قتولکلکی» ایلری سوردی. قتولك پاپاسلرینی بالخاصه «ماکدونیا» یه کثرتله دوکدی. ایشته بونك نتیجه‌سی اوله‌رق یالکز (بلغارلر) دن «٣٠» بیك قدر «قتولك» بولنیوردی.

(پاپا) بونلره بر رئیس کوندردی.

«١٨٦١» ده (باب عالی) بر (قتولك بلغار کلیساسی) طانیدی. فقط (روسیه) نك انتریقه‌سی.. پاره‌سی، «پاپانك وکیلنی» آزدیردی؛ وکندی اختیاریله موقعندن چکیلمکه مجبور ایتدی!!!...

بر طرفدن (اورتودقس بلغارلر) طلبلرنده دوام، دیکر طرفدن ده (روسیه) بونلره معاونته قیام ایتدی. مجادله‌لرك، منازعه‌لرك آردی آره‌سی کسیلمدی. (فنار)، (بلغارلر) ك مدافعات مذهبیه‌سنه «روح القدس» ك اتحاده عائد وصایاسنی آغزه آله‌رق صوغان صوییله آقتدیغی کوز یاشلریله جواب ویردی، طوردی، دیکلته‌مدی. (باب عالی) ایسه بیقدی، اوصاندی!!.. ایچه ده صیقشدی، صیقشدیریلدی؛ نهایت «١٨٧٠» ده (بلغار اکسار خلغی) آچیلدی.

بو تفرقه‌ده، طبیعی، بر چوق «آمال سیاسیه» یه مبنی ایدی: چار، بلغارلری اسلاو کلیساسنه بلکه ربط ایده‌بیلیردی. فقط «بالقان آمالنی» ایلریلتمك ایچون هم (حکومت عثمانیه) یی، هم ده (بلغار) لری

كندى علیهنه قیشقیرتمه‌رق حركت ایتمك جهتنی التزام ایتدی . الحاصل (بلغارلر) ایچون‌ده، (روسیه) ایچون‌ده اول امرده «بان اله‌نیزم» نفوذ وافساداتنی معطل ایتمك ، بعده «آمال سیاسیه» یه برمجرا ویرمك‌اك موافق برتدبیر ایدی . نته كیم : كلیسا استقلالی (بلغارلره) آلتی ، یدی ییل صوكره بر « استقلال سیاسی » قزاندیردیغی كبی «روسیه» ده (بلغارلر)ه بیوندیریغنی همان همان كچیرمشدی ! . . . .

***

(ماكدونیا)ده (بلغار) چوقدر . . بونلر بوطرفده (بلغارمتره‌پولیدلكلری) تأسیسنه قالقشدیلر . (١٨٩٠) ده كندیلرینه اوچ‌برات ویرلدی : (اسكوب، كوریلی واوخری) متره‌پولیدلكلری آچیلدی.

(بلغار) لربونلره قناعت ایتمدیلر : متره‌پولیدلكلرینی تزیید ایتمك ایستدیلر . . حالا ایستیورلر .

(روم) و (اسلاو) كلیسالرینك بر (امل سیاسی) بسلدكلری آكلاشیلدی . (بلغار اكسار خلغنی) متعاقب (بلغار) لرده بر (موجودیت سیاسیه) یه صاحب اولدیلر . بوتجربه‌لر ، بونمونه‌لر كوزاوكنده‌ایكن (ماكدونیا بلغارلری) نك كلیسالرینی تزییده اوغراشمه‌لری‌ده اساساً (بر امل سیاسی) یه زمین حاضر لامغه‌مبنی اولدیغنه حكم ایتمه‌مك ممكن اوله‌مز : (بلغارلر) (ماكدونیا)ده حكم سورن (بان اله نیزم) یه قارشی ملیتلرینی ، كندیلرینه مخصوص كلیسالربولنمسی سایه‌سنده ، قولایجه جق محافظه ومدافعه‌یه مقتدر اولمغه باشلایجه وقتیله غائب ایتدكلری ملتداشلرینی ده‌آرامق‌وینه كندی طرفلرینه چكمك‌جهتنه دوكولدیلرو (رومار)ه اولان دشمنلقلرینی آچیغه ووردیلر . فقط ،

یالـکز (روملر) له نجه لشمدیلر . (بلغارستان)، (صربیه) کبی طبیعی برخصم ایله یان یانه بولندیغی کبی (ماکدونیا بلغارلر)ی ده آره‌لرنده، قارشیلرنده (روملر)دن ماعدا بویله برخصم جان دها کوریورلردی: (ماکدونیاصربلری) ایله‌ده چارپشمقدن کندیلرینی آله‌مدیلر ! ....

***

(ماکدونیاده) ایچه (صرپ)واردر. (بلغارلر)بونلر آره‌سنده کویا (صرپلاشمش بلغارلر)ی بولیورلر وملیت اصلیه‌لرینه رجوع ایتملری ایچون تلقینـات ونشریات ایله بونلری کندیلرندن یانه چکمکه اوغراشمقدن خالی قالمیورلر . بالمقابل (صرپلر)ده کندیلرینی مدافعه‌یه، کندیلرندن اولانلری محافظه‌یه، و(بلغارلر)ه، (بلغارلاشمش صرپلر)ی آراشدیرمق وکندیلرینه آلمق کبی نظیره‌لر یاپمغه چالیشیورلر. بعضاً اوفق تفك، بیوك کچوك اویله مجادله‌لر کوریلورکه: (روم، بلغاروصرپ انتریقه‌جیلری) آره‌سنه دوشمش بربچاره‌ماکدونیالی اوچ طرفدن چکیلر، هانکی طرفه کیده‌جکنی شاشیرر، یاخود عنصراً هانکی طرفدن اولدیغنی تعیینده مضطر قالیر .

وقتیله یالـکز (روملر) هرقومك ملیتنه تجاوز والقای فساد ایدییورلردی؛ ماکدونیا تك سائر اقوام خرستیانیه‌سی ده یالـکز بونلره دشمن ایدی . (بلغارلر) مدافعهٔ ملیته مقتدر اولنجه (روملر)له آره‌لرنده‌کی مخاصمه بالطبع تزایدایتدی . (صرپلر)، بلغارلرك کندیلرینه‌ده تجاوزاتده بولندقلرینی وهله‌صوك اوچ براتی آلدقلرینی کورنجه نشریات وتلقیناته شدت ویردیلر.

(صرپلر)، دها (بلغارلر) دن اول (فنار) دن آیریلدیلرسه‌ده

(ما كدونيا)ده اونلر قدر (مظهر) امتيازات اوله‌مديلر!!!...مع‌مافيه (روسيه) كبي، نقداً معاونت‌ايدر بر معين بولديلر ؛ فعاليتلرينى آرتديرديلر، (روملر)دن ماعدا (بلغارلر)ده شدتله هجوم‌ايتديلر - ديمك‌اوليوركه بوكون (ما كدونيا)ده شواوچ‌قوم‌بربرينك خصم جانيدر . يالـكز بونلردكل؛ده‌ها وار :

***

دون (روملر) فرصت دوشورنجه هر (ما كدونيالى) يه «سن‌رومسك» ديمكدن چكينميورلردى؛ بوكون‌ايسه(صرب‌وبلغارلر) ده‌بويله ياپمقده‌درلر؛ شوكا، بوكا : (سن‌صرپسك .. بلغارسك)ديمكده‌درلر . بو اوچ‌هجومه الك زياده اوغرايان و (ما كدونيا)ده ايچه كوزه چارپان (آرناوود) خرسيتانلرله (قوچو اولاحلر)در.

(ما كدونياليلر)ايچنده بالخاصه «پان‌اله‌نيزم»يه سوريلرله قربان ويرن اصل بونلردر. (صرپلر) ده، (بلغارلر) ده بونلردن برر قربان‌سوريسى تشكيل ايتمكه موفق‌اولمه‌سه‌لربيله [آرناوود واولاحلر] جه دوشونوله‌جك بر نقطه واردر :

« روم ، بلغار وصرپ انتريقه جيلرندن » هانكيسى ديكرلرينه غلبه‌چاله‌جق اولورسه آرناوود واولاحلرك غالب اولانك پنچه سنده ازيله جكى محقق كبيدر . هله غلبه روملرده قالرسه « محققدر » ديوب‌كچمك محقق صورتده لازم‌كلير. بوندن‌طولايىدركه‌بوايكى‌قومك عقلى باشنده اولانلرى شدتله « روم دشمنى » اولديغى كبى بوكون مدافعهٔ ملیته وحرص‌وطمعله‌تجاوزه مقتدر كوردكلرى صرپ‌وبلغارلره قارشى اولان دشمنلقلرى‌ده بوندن آشاغى دكلدر. ذاتاً تدابير ملیتپر-

(٢)

ورانه یه تشبث ایتدیلر ومدافعهٔ ملیته یاره یه جق برقوتی اولدقجه قزاندیلر.

***

(آپوستول مارغاریت) نامنده (مناسترلی) بر اولاح، ملتداشلرینی (یونان) وبوکا میدان اوقومقده اولان بلغار وصرپ افساداتندن قورتاره بیلمك ایچون اول امرده (اورتودقس کلیساسندن) تمامیله آییرمق تدبیرینی دوشوندی . بونك ایچونده « فرانسز قتولك پاپاسارینه » مراجعت ایتدی .پاپاسلر دیناً ، آپوستولده علماً اولاحلری تربیه یه قویولدی ؛ اولاح مکتبلری آچدی . بویقینلرده برده «کلیسابراتی» آلدی. شمدیکی حالده بالخاصه یونانلیلغه دیرسك چویره رك اولاحلغی کوزه تن اولاح پك چوقدر. عمومیتله زنکین اولان اولاحلرك پاره سی هپ آتنه یه.. «پان اله نیزم» صندیغنه آقه ه ایکن آرتق مجرادکیشمش وثروت موقعیه هپ موقعنده استعمال ایدیلمکه باشلانمش کبیدر.

***

« آرناوودلر» : بونلرك قفالیلری انقلابات عالمدن عبرت آلدیلر؛ ایچه دوشوندیلر؛ فقط، پك درینلره واردقلری ایچون متحداً حرکت ایده مدیلر؛ فرقه فرقه اولمش اولان «آرناوود» ملتپرورلرندن بر طاقمی «عثمانلیلق» له «آرناوودلنی» برطوتار. بونلردن برطاقمی ده ازجمله آرناوودلره مخصوص مکتبلر آچیلمسی آرزوسنده بولنور [*]. بویولده اوغراشانلر حالاواردر. فقط نتیجه سز وعثمانلیلغه مضر فکر بسلین آرناوودلرك بولنمسی حکومتی اورکوتدیکی ایچون آرزولرینك حکومتجه اسعاف اولنمه مسنی انتاج ایتدی وحالاایدیور. ایشته بوسیئه نك ثمره سی

[*] بوآرزویه قاوشمش اولان آرناوودقارداشلریمه : تبریکلر . (ی)

اولمق اوزره بو کون قان قرداشلرینی ایستدکلری کبی مدافعه ایده‌میه‌رك اوچ انتریقه جینك اورته‌سنده چیرپینیر برحالده تصور ایتمکده‌درلر. مع مافیه طبیعتلرنده‌کی شدت وحدت مدافعهٔ ملیت ایچون کندیلرینه متین براستنادکاه مقامنده‌در : قارشیلرنده کیلر ایچون کینله، نفرتله، حسیات ملیتپروزانه ایله، بلکه‌ده سلاحله مجهز اولدقلری حالده، دیش بیله‌مکده‌درلر.

***

خلاصه : (ماکدونیا) یی بروقت یالکز اله‌نیزم فکری تخریب ایتمکده ایکن، بو فکرك قربانی اولدقلرینی آکلایان درت قوم اویانمش و،هم روماره، هم‌ده بربرلرینه دشمن کسیلمش اولدقلرندن آرتق ماکدونیا، بوبش قوم طرفندن بسبتون خراب ایدیله جکدر.

بو مخاصمه‌لر، مجادله‌لر . آره‌ده‌صره‌ده‌پك قانلی اولان بو مصارعه‌لر عجبا نه‌سببدن ایاری کلیور؟.. نه‌کبی براس الاساسه مستند بولنیور؟ . . اویغو نسزلغه یول آچان «سن یونانی الاصلسك.. یاخود صرپسك، بلغارسك» دییه‌هرکسی « بوساخته ماکدونیالیلر »ك کندی طرفلرینه چکمکه اوغراشمه‌لرندن مقصدلری نه‌در؟.. « یونان پرستشکارلری » نکی آکلاشیلدی. دیکرلرینك مقصدی نه‌در؟.. مقصد، محافظهٔ ملیت ایسه یالکز حال تحفظی وتدافعیده بولنمق کافی دکلیدر ؟.. دکلسه نیچون دکلدر؟.. تجاوزه سوق وتشویق ایدن نه‌در، یاخود کیمدر؟..

نه‌اولورسه‌اولسون، کیم اولورسه‌اولسون؛ بو مخاصمه‌ومصارعه‌لرك منبعی، اس الاساسی اصل بو سوق وتشویقده‌در. تجاوزه سوق وتشویق ایدن آمال وحسیات اصل کیمده‌در؟.. اصل بو تعیین اولنملیدر. یوقسه

تجاوز تجاوزی انتاج ایدرو هر متجاوزك صوکی محواولمقدر. بناءعلیه (ماکدونیالیلر)ده محواوله جقاردر. اکر تجاوزه سوق وتشویق ایدن، طبیعتیله کندیلری اولیوب ده دیشاریدن برباشقه سی ایسه، بو حکمه کوره، اونك ده محوی محققدر. بوندن ماعدا: بر تجاوزه قارشی حال تدافعیده بولنمیانلرك ده صوکی محواولمقدر؛ وبوصورتله محواولیشده یپلدیرم سرعتی واردر.

ایشته مسئله یه دهشت ویرن اك زیاده بو صوك حکمك تجلی ایده جکی احتمالیدر. اویله ایسه، بوصورتله محواوله جقلر کیملردر؟.. اك زیاده بونلرك بیلنمسی لازمدر و، «ماکدونیا»نك اصلاح احوالی ایچون ده اك زیاده بونلرك چالیشمسی الزمدر.

الحاصل، هر ایکی صورتله وقوعه کله جك محواولیشك اوکی آلنمایدر. بو مسئله مهمدر. بالخاصه بتون «عثمانلیلر»ه عائددر. «عثمانلیلر»ك حیاتنه، استقبالنه متعلقدر. حیات واستقبال عثمانی هر «عثمانلی»نك کندی حیات واستقبالی دیمکدر. کندی حیات واستقبالنی دوشونن هر «عثمانلی»، «ماکدونیا مسئله سی»نك حلنه چالیشمالیدر.

٣

ـ(استقبال)ـ

بریوز سنه دنبری (عثمانلی) طوپر اغنده اختلال اکسیك اولمامقده، بودورلرده ایسه (ماکدونیا) دائما آلت اوست اولمقده‌در. بوراقار- یشقلقلری ایچون اسباب اصلیه (ماکدونیالیلر)ك (ماکدونیا) یه بر « موجودیت سیاسیه » ویرمك اوزره بسلدکلری افکار وآمالدر.

عصر یمزده بریکی حکومت تأسیس ایدیلمك ایچون تعقیب اولنان موده، مدعیلرك، بولندقلری یرلرده صاحب اصلی ونفوسجه اکثریتی حائز بولنماری اساسنه مستندبر دعوایی کوتمه‌لرندن عبارتدر.

ماکدونیاجیلر .. ماکدونیا اختلالجیلری (روم صرب وبلغار) کبی اوچ آیریامشلردر. بونلرك برر « ماکدونیا — (روم، صرب وبلغار) کبی ـ قومیته‌سی » واردر. (رومار)، ذهاطوغروسی (یونانلیلر)، یاخود « یونان پرستشکارلری » دون صاحب اصلی وبوکون نفوسجه اکثریت تشکیل ایتمش بولندقلرینی ادعا ایدرلر؛ و، (ماکدونیا)نك کندیلرینه عائد اولدیغی نتیجه‌سنی چیقاررلر! . . . (صرب وبلغار) لرده عینی ادعاایله، عینی نتیجه‌ایله بونلرك قارشیلرینه چیقارلر.. نهایت هپسی قارشی قارشی‌یه، بوغاز بوغازه کلیر. .

حقائق تاریخیه (ماکدونیا) صاحب اصلیسنك « یوق » اولدیغنی کوستریور. نفوسجه اکثریتك نه رومارده، صربلرده، نه‌ده بلغارلرده بولنمادیغنی ایسه هرکس کوریور. واقعا (ماکدونیا)ده

(روم، صرب وبلغار) عنصری پك چوقدر؛ فقط بونلرك عمومیتله تشكیل ایتدكلری اكثریته بیله غالب كلن بردیكر پك فرقلی براكثریت واردركه بونی هیچ قاله آلمیورلر. زیرا : بو اكثریتی تشكیل ایدنلرك قسم اعظمنی مزار طاشی وزمانی كلنجه برفسكه ایله یره دویریله بیله‌جكلرینی فرض ایتمكده‌درلر! . . بوندن ماعدا آره‌لرنده‌كی اكثریت فرقی پك آزاولدیغیچون هپسی آز غیرتله دیكرلرینه غلبه‌چاله جغنی اومقده‌در. بناءً علیه غیرتلرینی بردنبره آرتدیردیلرو ، ایشلرینی بر آیاق اول بجرمكه قویولدیلر:

***

كلیسا تفرقه واختلاللری هپ « آمال سیاسیه » زمینی احضار ایچون برواسطه عد اولنمش، حتی (بلغاریه) عادتا اكسار خلغك آچیلمسی سایه‌سنده (بلغاریه) اولمش ایدی. بوحالده . . عجبا (ماكدونیا)ده كی (عثمانلی بلغارلر)ده قزاندقلری متره پولیدلك براتلرندن، ایسترلرسه، سیاسةً استفاده ایده بیلیرلرمی ؟.. بوكا هیچ شبهه یوق ! زیرا : بالخاصه (ماكدونیا) كلیسالرنده دینی دكل، ملی اولمقله برابر استقلال جویانه اولان تلقینات حكم سورر. كلیسالرله برابر خصوصی مكتبلرك ده آچیلمسی ، آرتدیریلمسی بیاغی « اصول وقانون » صیره‌سنه كیرمشدر. دیمك كه بلغارلر، تلقینات ونشریات وسائط ومراكزینی الده ایتمشلردر[*] اویله ایسه، (روم وصرپلر)ك (بلغارلر)ی قیصقانملری و(بلغارلر)ك كندیلرینه غلبه چاله‌جقلری قور قوسنه طوتاملری طبیعیدر؟

[*] بیراستانبول غزته سنه كوره بولغارستانده ٢٠٠٦ ، عثمانلی اولكه سنده ١٠٦٧ كلیسه ایله ١٩٦١ ، ١١٧٥ پاپاس وارمش (ی) .

واویله ایسه، ایجاب ایدن اسباب وتدابیره توسل ایلیه جکلری دها طبیعیدر؛ نته کیم : (صرپلر) ، خصوصی کلیسالر آچمالریچون کندیلرینه‌ده مساعده اولنمسنی طلب ایتدیلر، موفق اوله مدیلر. بونك اوزرینه الده موجود وسائط ووسائلی تقویه ایتمکه، تلقینات ونشریاتی ، نه صورتله اولورسه اولسون، تزیید ایلمکه قراروردیلر. (روملر)ده بویولی طوتدیلر. (بلغارلر)، کورد کلری بوشدتدن اورکدنلر. بونلرده وار قوتی بازویه ویردیلر. بورقابتلر، بومسابقه‌لر یقین زمانه‌قدر یالکز معنوی ایدی.. یالکز تلقینات ونشریاتله ایدی.. مقصد، اول باول، اکثریت تشکیل ایتمك اولدیغندن تلقینات ونشریات ایله هم کندیلرندن بر فردی غائب ایتمه‌مکه، همده خصملرندن قاندیره بیلدکلریني کندیلرینه آلمغه اوغراشدیلر .. ایش قیزیشدی! (بلغارلر)، کیمسه‌یه وقت قزاندیرمامق، همان خصملرینه غالب کلمك فکری ایله تلقینات ونشریاتی قسماً سلاحه تحویل ایتمك ایسته دیلر. دنیله بیلیرکه سوزله، افسادات ایله، آلداتمق ایله، حتی اللرنده‌کی اوقدر کلیسا ایله، مکتبله قارشولرنده‌کی شدتی حکمسز براقه‌میه جقلرندن قورقدیلر . (روملر)ی ، (صرپلر)ي دوغرایه‌رق آزالتمق جهتني التزام ایتدیلر . مع مافیه، بونلرك ده بوش بولنمیه جقلری طبیعیدر؛ بلغارلری صره‌سنه کوره « تپه‌لیه جکلری » دها طبیعیدر.

پك دهشتلی اوله‌جق اولان بورقابت هنوز باشلامشدر[*]؛ یازیق..

[*] عاقبت ماکدونیا صالحانه به دونمشدر . بوانسان قصابلقلری ١١ تموز ایله بیتدي . فقط . آلد اتمایلم .. ینه‌قولا ملر کیر یشده کوزلر اطرافده کرك .. بوکونلردن ده ابلیسجه سنه استفاده ایله‌ینه قصابلغه یول آچه‌جق حاضر لقلرده بولونانلر شیطان سوروسی قادار ... (ی) .

دهشتلی اولمقله برابر، جزئیاً اولسون، هیچ بری ایچون فائده‌لی بر نتیجه ویرمیه جکدر. زیرا : بورقابتك اساسی اکثریت تشکیلی مسئله‌سندن عبارتدر. بو مسئله ایسه غیر قابل حلدر. چونکه: عدد نفوسجه آره‌لرنده کورولن فرق هیچ نسبتنده‌در. بناءً علیه هیچ بری دیکرینی ازمیه جك وبناءً علیه هیچ بری اکثریت تشکیلنه موفق اوله‌میه جقدر. نه فائده که بو اویغونسزلنی چیقاران اوشاشقین اختلاجیلره حقیقت حالی آکلاتمق ممکن دکلدر. زیرا : (ماکدونیا) ایچون اولان بوقوری غیرتلری کندیلکلرندن دکلدر. آرقه‌ده « اصل مشوقلر » واردر. اونلر تسکین واسکات ایدلملی که چیلغنجه سنه « ماکدونیاجیاق » ایدنلر بردها میدانده کورولمه سین ! بوایسه مشوقلرك پك حرصلی . پك عجمی وللری جهتیله عادتا محالدر ! ...

* * *

ینه بر یوز سنه‌دنبری (عثمانلی) طوپراغی اوزرینه دیکیلمش اولان انظار حرص واستیلا (ماکدونیا) جهتلرینه پك کسکین صورتده منعطف اولمقده‌در.

دولتلرك چوغی ، موجودیت موقعیه‌وملکیه‌سی اعتباریله ، یاتأمین استقبال ، یامحافظهٔ حال . یاخود جهانکیرانه بر اقبالدن عبارت بر استقبال ایچون یور ولمقدن هیچ بر زمان خالی قالماز . بو اوچ غائله نك برجیسندن قورتیلان اکرقوی ایسه اوچنجیسنه طوتیلور . ایشته (ماکدونیا) یه کوزدیکمش اولانلرده، ماکدونیایه برآن اول پنجه‌لرینی آتمق ایسه ینه ده ، کویا ، تأمین استقبال غائله سنده درلر . . بونلر : (یونانستان وصربستان) حکومتلریله (بلغارستان) «امارتی» در .

(صربیه) ، (ماکدونیا لیلر)ك باشدن باشه (صرب)اولدقلرینی ، (اسکوب)ك (صرب) حکمدار لرندن(دوشان) دور لرنده(صربستانه) پایتختلق ایتدیکنی سویلیه ، سویلیه بتیره‌میه‌رك بتون ماکدونیا نك (صربستان)ه عائد اولدیغنی و (بلغارستان)ك (وارنه)سی ،(یونانستان) ك (غوص)ی بولندیغنی ایلری یه سوره رك «صربستانك باخصوص بونجه اسکی حق تملکی وار ایکن ، نیچون بر (سلانیك)ی بولنمه سین ؟» مسئله‌سنی اورته یه قوییور . حتی ، طبیعی دشمنی اولان (بلغارلر)له اویوشمق اوزره (قواله) نی «بلغارستان»ه براقق کبی سماحتلر بیله ابراز ایدییور ! . .

نه یاپسین که : (ماکدونیا) ایچون کندیسی کبی عینی ادعاده بولنان (بلغاریه)ده ، (یونان) ده(سلانیك)دن بردرلو واز کچمیورلر؟.. زیرا : ایکیسنك‌ده کوزی « استانبول یدی تپه سنده » در ؟ . . (بلغاریه)، (سلانیك) ك (صربیه) یه کچمسیله ، کندیسنك آرقه دن دهشتلی صورتده تهدید اولنه جغنی و (صربیه) نك(سلانیك)سایه‌سنده ایدینه‌جکی قوهٔ بحریه قارشیسنده بك چوق زمان قیلدانه‌مغه مجبور اوله‌جغنی دوشونیور .

(یونان)ه کلنجه : بوده ، اول امرده ، «استانبول یولینك » قپانه جغنی ملاحظه سنی یوروته‌رك ، دکل (سلانیك)ك (صربیه)یه ، (قواله) نك (بلغاریه) یه کچدیکی دقیقه ده بیله قیامتلری قوپارمغه حاضر طوریور ! . .

(یونان)ك ، (صربیه وبلغاریه)نك بو(ماکدونیا)آماللرینی حصوله کتیرمك ایچون مراجعت ایتدکلری چاره ، قوهٔ حربیه دکل ،

معنوی ، فقط شیطانی برقوتدرکه اوده : حیله وافساده مستنددر .
بوده(ماکدونیا) ده‌طرف‌طرف اختلالارچیقار تمقدن وبواختلالاری
منافعلرینه یاره‌یه‌جق درجه‌ده احضار وتشدیدوینه کندی‌منافعلرینی
تأمین ایلیه‌جك برنتیجه یه‌منجر ایده بیلمك فکری ایله عنصراً
بربولندقلری (ماکدونیالیلر) عددینی تزیید ایلمکدن‌عبارتدر. بونك
ایچون ده (یونان) ، (ماکدونیا) نك یالکز (روملر) ینی دکل ،
سائراقوام خرستیانیه‌سنی ده« یونانلیلاشدیرمه » یه چالیشیر ،طورر.
(صربیه وبلغاریه) ده عینی یولی طوتمشدر . بری (ماکدونیا لیلر)ی
« صرپلاشدیرمه » یه ، دیکری ده « بلغار لاشدیرمه » یه‌اوغراشیر.
بونك ایچون ایسه اول امرده (ماکدونیا) ده‌کی کلیسا ومکتبلری ،
مثلا : برر« یونان دار التربیه‌سی » ،طوغروسی«یونان فساداوجاغی»
حالنه قویدیلر. (ماکدونیا) یه پاپاس‌ومکتب خواجه‌سی‌قیلغنده‌فساد
جیلر صوقدیلر . یواش یواش‌قونسلوس وتجار وکیلی‌عنوانر-میسنی
طاشیان مفسدلری چوغالتدیلر . بونلر کفایت‌ایتمدی .آرتق آچیقدن
آچیغه حرکت ایتمکه قرار ویردیلر ، برر « ماکدونیا قومیته‌سی »
یاپدیلر . واقعا قومیته‌لر چوق دفعه یالکز (ماکدونیا)ایچون
چالشدقلرینی ادعا ایدرلر . ومندوب اولدقلری حکومتلرده آره‌ده
صره‌ده اجرا آتلرینه مانع‌اولورکبی کورینورلرسه‌ده‌بونلر بررده‌ولابدر.
بودولابی ، بوفریبلداقلری چوبرن قومیته‌لر کده چهره لرینه دقت
اولنسه ، کورولورکه : عینی‌امل‌ایله طاقیله‌رق کتدکجه ایچه لشن برر
نقاب مفسدت‌آلتنه کیزلنمشلردر . بو نقابی نره‌ده ایسه تمامیله‌قالدیروب
آته‌جقلر و (ماکدونیا) یه برر قوهٔ حربیه صاله‌جقلردر .

***

الحاصل ، مثلا : «ماكدونيا بلغار قوميته‌سى» (بلغار حكومتنك ماكدونيا قولى) ديمكدر . اوت ! نه «روم ، صرب» ، نه ده «بلغار» قوميته‌لرى «عثمانلى» روم، صرب وبلغار لرندن مركب اولمادقدن ماعدا عثمانلى حكومتنك «طرز اداره‌سندن خشنود اولمامق سائقه‌سى ومستقل براداره تشكيل ايتمك فكرى ايله‌قيام ايتميوب آنجق التزام ايلدكلرى و «مبعوث» وعنصراً «منسوب»ى اولدقلرى حكومتلره ماكدونيانى قزانديرمق مقصديله اختلال چيقارمقده واهالئ خرستيانيه يونلرك ابلهفريبانه تشويقات وتلقيناتنه قابيله رق «يونان» صربيه وبلغاريه» «آمال سياسيه» سنك حصوله كلمسى ايچون آلت اولمقده‌در . هيهات كه كنديلرى ده ، مشوقلرى ده برمراد اولمامقله قالميوب پك زياده پريشان ونادم اوله‌جقلردر . زيرا : امدادلرينه يتيشه‌رك كنديلرينى قوجاقليه جقلرينى اومدقلرى (يونان، صربيه وبلغاريه) دهاقلدانمه‌دن، اوته‌دن ايكى دهشتلى حكومت . . اوبكلدكلرى آچ كوزولو «قارغه‌لر»ك «باباجلرى» «ماكدونيا»يه چوللانيوره جكلردر! . . . .

***

غائله غائله‌نى آچار : (روسيه) .. اسكى زمان مودەسنى كودن بوجهانكيرلك دليسى، (بالقان يلريم آطه‌سى) نى استيلا ايتمك ايچون ال آلتدن چاليشيور؛ بناء عليه (نمسه) كى برحكومت بيله بوكون تأمين استقبال غائله‌سى ايچنده بولنيور؛ و (ماكدونيا) يه كوزديكنلرك

الك حريصلرى صره‌سنده طوريور [*].

« برلين معاهده‌سى » (نمسه) نك (ماكدونيا) يه آچدينى يولى قياده‌جق ايكن — بوسنه وهرسكى زير اشغالنه ويرمك — بسبتون كنيشلتدى . بوسايه ده آمال استيلا كارانه‌سى ايچون كوچلك چكمديكى كورلمكده‌در:

(نمسه) نفوذ وافساداتى (يوقارى آرناوودلغى) ايچه قاپلاديغى كبى ، (ماكدونيا) يه طوغرى‌ده دائماً پاييلمقده‌در. آشاغيدن يوقارى‌يه طوغرى ايلريلمكده اولان (فرانسه) قتولك تلقيناتى ، (نمسه) آمالى ايله برلشه‌جك ، (نمسه) آمالنه‌ياردىم ايتمش اولمق اوزره ، اورته‌دن قاينايوب كيده‌جكدر ؛ يعنى : (آوستريا) ، بركون كله‌جكدركه ، (ماكدونيا) قتولكارينك حاميسى كسيله‌جك ؛ بوصفتله ، بووسيله ايله — كنديسنجه امنيت استقبالك حصوله كلمسى نقطهٔ نظرندن — تعالى ديمك اولان آشاغيله‌مغه موفق اوله‌جق . . آشاغى‌يه طوغرى اينيوره جكدر!...

اوت! (نمسه) (ماكدونيا) يه ، (ماكدونيا) نك روحى صاييلان (سلانيك) ه آقين ايتمك ايچون وقت بكله‌يور.

(ايتاليا) يى اونوتمامق لازمدر . مع مافيه بوايكيسى بربرينى خشنود ايتمكده كوچلك چكمز.

(آلمانيا) ده وار . فقط . . اونك كوزى بشقه طرفده‌در . ذاتاً ،

[*] نه‌كيم : اق صاچندن ، سقالندن صيقيلمادى . بولغاريه‌كبى حشرى برچوجغه قلاووزلق ايتدى . انسانلغى آياقلر آلتنه آلدى . آلسين آلسين . آقشامه صباحه محو اولا جقدر . او وقت‌ده آلسين . (ى)

(اتفاق مثلث)ك بوآهو باباسی، (سلانیك)ك بالخاصه (نمسه) الینه كچمسنی كرهاً دكل ، مع المنونیه خوش كورر؛ زیرا : بومهم « اخراجات قپوسندن » كندیسی‌ده (نمسه) قدراستفاده‌ایده‌بیلیر.

غائله غائله‌یی آجار : (نمسه) نك (ماكدونیا) ایچون بودرجه حرص وغیرت كوسترمه‌سنه سبب (روسیه)اولدیغی كبی،(نمسه)ده‌كی بوحرص وغیرتك تزاید ایتمسی‌ده (روسیه) یی چیلغنجه‌سنه برفعالیته سوق ایتدی .

(بلغارلر) روسیه ایچون پك قیمتلیدر . زیرا . بر (بلغار)، بیك (موسقوف) دن‌دكرلیدر . روسیه ، آیاغی آلتنده قرنجه قدر كچوك، قرنجه قدر ضعیف كوردیكی (بلغاریه) دن واز كچه‌مز . بوحشری.. بو قرنجه ، كندیسنی نه قدر ایكنه لسه ، «اوف» دیمز . (بلغار) لر كندیلرنه هر وقت‌دیرسك چویرسه‌لر،باشلری‌صیقلنجه‌ده (روسیه) یه امداد دیسه‌لر ، ینه‌اومدقلرندن زیاده‌معاونت كوررلر . روسیه‌نك، « بلغاریه » استقلالنی متعاقب یدیكی طوقات اوزرینه « بلغار »صورات آصمسی‌جعلیدر . بو ، ایل‌عالمه‌قارشی « حیثیتپرستانه! » بر كوسترشدر. سیاست ، باخصوص‌استیلاجویانه وجهانكیرانه برسیاست اویله‌ناموس وحیثیت طانیمز : نته كیم [روسیه] ، [آیاستفانوس معاهده‌سی] ایله قزاندرمق ایستدیكی ، فقط [برلین معاهده‌سنك] كری آلدیغی[قواله] یی حالا [بلغاریه] یه الده ایتدیرمك فضیلتنده (!) بولنیور. دیمك كه، دنیانك هر طرفنده اولدیغی كبی ، ماكدونیا ده‌كی قیامتلرده هپ (موسقوف) ك باشی آلتندن‌قوپیور. یازیق . . روس پولتیقه‌سنه حالا آلدانان ، یاخود اولجه اولدیغی كبی صوكره‌دن ینه بوله جغی حیله ،

دوزن سایه‌سنده او پولتیقه‌نك قربانی اولمیه‌جغی ظنیله حالا روسلردن اوزاقلاشمیان «بلغارلر» ایسه ماکدونیا ایچون ده موسقوفه باش ووردیلر. [*]

أی.. بقالم بوتجربه‌لرك نتیجه‌سی هروقت بلغاریه‌منافعی شکلنده‌می ظهورایده‌جك؟.. بزه‌قالیرسه — علی الخصوص (ماکدونیا) ده‌کی نتیجه‌سز وسورکلی اختلالات مدهشه‌یی تسکین وسیله‌سیله ظهور ایده‌جك‌اولان — (اتفاق‌مثلث)ك، یاخودیالکز (نمسه)نك (بالقان) تجاوزاتنه قارشی (اسلاولر)ی مدافعه‌ایتمك اوزره [موسقوف] عسکری، مثلا [وارنه]دن ایچری‌یه طوغری ایلریله ییویره‌جکدر!

اسلاولرك مدافعه‌سی برسوزدر: بو، ظاهری بروسیلهٔ مداخله در. حقیقت حالده [روس] استیلاسندن، [روس] جهانکیرلکندن عبارتدر. بناءً علیه [بالقانلر]ه، [ماکدونیا] یه‌برکره صوقولمش‌اولان [موسقوفلر]ی آرتق قپوطیشاری ایتمك ممکن اولمیه‌جقدر.

برر حقیقت مستقبله‌دیمك اولان‌شوملاحظات‌مدهشه (آناطولی) و (عربستان)ه‌ده‌راجعدر. بوحالده بالقان حکومات صغیره‌سی ایله‌برابر قوص‌قوجه، فقط بك بایغین، بك‌اویقوجی برحکومتی ده‌جان چکیشیر کورمکدن کندیمزی آله میز:

***

دولت عثمانیه، ملکاً بوکون آنجق محافظهٔ حال‌غائله سیله‌مشغول

[*] بوبابده اسباب البته پك چوقدر، باشلجه شودر: روسیه‌صربلره ماکدونیا نامنه نقداً معاونت ایتمك ویونانستانه طرفدار اولمق کبی بر حیله سایه‌سنده بلغارلری دوشوندرمش وکندیسنه مراجعته مجبور ایتمشدر.

اوله بیلیر:

بروقت درت یاندن اویله حدودلر داخلنده بولنیوردی که، تحفظی وتدافعی اسبابه توسل ایتمش اولسه یدی، الندن کیمسه برقاریش یر قاپه مزدی. زیرا: اوحدودلر قلم سیاستله دکل، یدقدرتله چیزیلمش، اویله میدانه کلمش ایدی: هپ حدود طبیعیه دن معدود ایدی. هله (طونه)، وهله (بالقانلر)، دنیاده امثالسزدر..

وقتا که طونه یی ده، بلقانلری ده الندن قاچیردی؛ آرتق آوروپای عثمانی ده کی حاکمیتنی ده تهلکه ده براقدی. بوحالده، بالخاصه، اوکوندنبری (دولت عثمانیه) ایچون ضرری تضمین، یعنی؛ تکراراً تأمین استقبال جهتنی دوشونمك فرض اولمشدی؛ هیهات که ضررك تضمینندن واز کچدك؛ الده بولنانلری قاچیرمامق، یالکز محافظهٔ حال وموقع ایلمك جهتنجه بیله، وقت نحوست کبی حلول ایدن، « دور... » ده، باشده بودوری آچان، عثمانلیلرك باشنه نیجه یوز بیك فلاکت ومصیبت کتیرن.[*]

.. بولندیغی حالده ارکان دولتك کافه سی قیدسزلقدن، ملکی بیانجیلر الینه صورت غیر رسمیه ده تسلیم ایتمکدن غیری برایش کورمدیلر. دینله بیلرکه بواخائنلرینه برشکل رسمی ویرمکدن ده چکنمه مشلردر. بو، هیئت ... یه جه هروقعه ده، هر وقت ممکندی. حمداولسون که عثمانلیغك اساسنی تشکیل ایدن (عثمانلی اوغلی عثمانلیلر)، بالخاصه ماکدونیا جهتنجه آرناوودلر، نه بوقیدسزلرك، نه ده، میدانی بوش بولهرق، تجاوزده بك ایلری یه وارانلرك قربانی اولمهمق اوزره بر

[*] بوکونلره حرمت بش اون کلمه یی قالدیرتدی (ی)

چوق مدافعه وفدا کار لقلردن کری طورمدیلر. واقعا (ماکدونیا) نك هرقاریشدیغی زمانده حکومت قوهٔ عسکریه ایله مدافعه‌سنه وارقوتیله قوشدی ؛ فقط ، ماکدونیانك بو وجهله اولان مدافعه ومحافظه‌سی اساساً اساسزدر . زیرا حکومت ، اولا عدالت واصلاحات کبی سلاح وقوته اهمیت ویرمیور! ثانیاً، ماکدونیا قاریشیقلغنك اس الاساسنی قاله آلیور.. نهایت مجبوراولیور.. (ماکدونیالیلر)ك برطاقنی ممنون ، برطاقنی مأیوس ایدییور؛ مثلا : (بلغار)لره کلیسابراتلری ویریور ! هایدی ویرسین دیه لم ! فقط (ماکدونیا)نك موازنهٔ تامه‌ده بولنمسی، ساکنلری اولان اقوام مختلفه دن برایکیسی اوقشانمق، دیکر برقاچی محروم نوازش ایدلمك ایله ممکن اوله‌مز؛ نته‌کیم : آرناوودلر، ازجمله بلغارلرك مظهراولدقلری مساعداتی کورنجه بیلدیرمله وورریامشه دوندیلر. مع مافیه نه بچمده، نه فکرده اولدیغنی بیلدکلری هیئت ... یه‌لی کوزلری اوکنه کتیره‌رك دولته کوسمدیلر. یالکز [ماکدونیاجیلر]ی، علی الخصوص بلغارلری تفتیشه قویولدیلر. کافی السابق، ینه کوردیلرکه: او «مساعدات» دن خائنجه سنه استفاده ایدیورلر. بناءعلیه بلغارلری عادتا دوغرامغه قراروبردیلر . دیمك اولورکه (دولت عثمانیه)، « هیئت حاضره »سنك کوتولکی یوزندن، (ماکدونیا) ایچون، (آرناوودلر) کبی برقوهٔ تدافعیه‌یه مالك اولدی. اوت! حکومت (ماکدونیا) یی مدافعه‌دن عاجز قالسه ، یاخود « هیئت ... یه »مدافعه‌یه قالقشمه‌سه بیله (آرناوودلر)(ماکدونیا) ایچون ، مال، قان، باش، جان ایرکه‌میه‌جکلردر .

(آرناوودلر)پك مرد ، پك زیاده فضیلتلی ویورکلی اولدقلرندن

بوخصاتلردن محروم بولنانلر ایچون پك دهشتلی برقومدرلر. ایشته برطرفدن بوقورقوایله؛ برطرفدن ده (ماکدونیا) قاریشیقلقلرینی وسیله ایدینه رك (نمسه وموسقوف) مداخله ایدرده امللر محو اولوردوشونجه‌سی ایله (ماکدونیاجیلر) «ماکدونیا مسئله‌سنی» بشقه طرزده حله یلتندیلر که اوده: «ماکدونیا ماکدونیالیلر کدر» اساسنه مستندر.

***

(صرپ وبلغار حکومتلری) نك «باشی بوزوق عسکرلری» دیمك اولان (ماکدونیا قومیته‌لری) (ماکدونیا) یی دوغریدن دوغرویه مربوط وتابع اولدقلری حکومتلره ربط والحاق ایده‌میه جکلرینی برچوق موانع ومخاطرات کوره رك نه‌دن صوکره آکلادیلر؛ و، (ماکدونیا) ده «متفقه» (قونفه‌دراسیون) اصولیله اداره اولنه‌جق بر (حکومت ممتازه ویامستقله) تأسیسی تصورینی اورته‌یه قویدیلر. بوسایه‌ده (ماکدونیا) اقوام مختلفه‌سی کویا بر بریله برلشه‌جك، مقصده حصوله کلیوره‌جك! مثلا: (ماکدونیا) ده‌کی (عثمانلی بلغارلر) بلغاریه اداره سنه بوکونکی [یعنی دونکی] عثمانلی اداره‌سنی بیله ترجیح ایتمکده درلر. بناءعلیه (بلغار قومیته‌سنه) پك اوقدر یوزویرمه مکده‌درلر. فقط بربرندن بتراوایکی اداره‌دن بشقه‌یکی و (ماکدونیالیلر) ه راحت وسعادت ویره‌جکی مأمول براداره تأسیس اولنه‌جغی و (ماکدونیا) ده یالکز بواداره‌نك حکم سوره‌جکی اوبیچاره‌لره آکلاتلیرسه قومیته‌لرینه قوشه قوشه یاردم ایدرلر. دکل اونلر، مسلمانلر بیله!!!... باخصوص «متفقه» اصولی قبول وتطبیق (؟) اولنجه (ماکدونیا) ده، باشلی باشنه اداره اولنور، اوفق اوفق حکومتلر تشکل ایده‌جك، بوحکومتلر داخلنده‌کی

اکثریت کلیه‌دن عبارت اهالی ، حاکم اوله‌جق ؛ هر حکومت اهالیسی ایستدیکی کبی قانون یاپه‌جق، یالکز خارجه قارشی هپسی بربریله متفق بولنه‌جق !..الحاصل : کیمسه‌نك منافع ملیه وملکیه‌سی کیمسه‌یه کچمیه‌جك ! ! ؟ . . .

کوزل دکلمی ؟..فقط، صافدل آلداتیر برفکر اولدیغنه شبهه ایده‌جك هیچ بر کیمسه ، بونك برحیله اولدیغنی آکلامیه جق هیچ برسرسم یوقدر.زیرا : « متفقه » اصولنك دها اعلان اولندیغی کون (بلغارلر) (بلغاریه)یه، (صربلر) (صربیه) یه دونیویره جکلردر . ایشته « متفقه » فکرینی تولیدایدن امید ! . . بوندن چیقان نتیجه: «متفقه» فکرینی چیقارانلرك ده (صرپ و بلغار حکومتلری) اولمسیدر.

(روملر)ه کلنجه: بونلرده چار ناچار(یونان)ه التحاق ایده‌جکلردر. اوت:(روملر) مع الممنونیه‌دکل، مع التأسف، چارناچار(یونان)ه التحاق ایده‌جکلردر؛ تعبیر آخرله : (یونان).(ماکدونیا)نك بر قسمنه قناعت ایتمکه مجبور اوله‌جقدر.حالبوکه بو مجبوریتی تولیدایده‌جك بر حرکتده بولنمه‌یی او آچ کوزلو،اك مدهش برخطا صایار! چونکه بومقاسمه ایله یونان ایچون « بیزانس ایمپراطورلغنك اعاده‌سی » امیدی(!)سونه‌جکدر. چونکه : «استانبول یولی» قپانه‌جقدر . اویله ایسه(یونان)، «متفقه» اصولنی، أولورده، قبول ایتمز .

(روسیه) ؛ (ماکدونیا لیلر) ك بوفکرینی ترویج وتصدیقه آماده در . زیرا: اونك اك برنجی املی —سویلندی — (بلغارلر)ه (قواله) یی قزاندیرمق ، دها طوغریسی (آق دکز) ده کندیسنه برنفس دلیکی آچمقدر ! ... بوحالده (نمسه) اواصولی

ردایدنلرك برنجیسی اوله جقدر ؛ زیرا : نه اوکوزلم (سلانیك) دن آیریله بیلیر ، نه ده (موسقوف) ك بالقانلر ه صوقولمسنی خوش کورور ! . .

داخله کله لم : (ماکدونیا) نك عثمانلیدن آیریلدیغنی اعلان ایتمك (آرناوودلر) ه اولوم خبرینی ویرمك دیمکدر. زیرا : (دولت عثمانیه) نك (آوروپا) ده کی حیاتی (ماکدونیا) نك « ملك عثمانی » دن آیریلمسیله، یاخود (آوروپای عثمانی) ده (ماکدونیا حکومتی) دنیله جك برجیبانك ظهوریله ختام بولور.

« آرناوودلرده اعلان استقلالیت ایتسینلر » دینلیرسه، اولا : « خلافت واسلامیت » ه ، ثانیاً : « کندیلری » نه قارشی اونوتلمز برجنایت ایشله‌مش اوله جقلری ایچون (آرناوودلر) ك بویله برسر سملکه قالقیشمیه‌جقلرینی (ماکدونیاجیلر) ایی بیلملیدرلر؛ و، اونوتمه‌ملیدرلر که (آرناوودلر)، اواستقلال نصیحتنی (!) طوتارلرسه، (ماکدونیا) نك نصفنی قزانیرلر. آرتق بیله میز : « ماکدونیاجیلر » نه قالیر ! . . . بزجه، قاله جق برشی وارسه، اوده : « آرناوودطوقاتی » در. الحاصل : (آرناوودلر) (ماکدونیا) نك قسماً ویاکلیاً جوارحکومتلره الحاق اولنمسنه قارشی بیقیلمز برمانعه‌درلر [*]. بوکابتون (عثمانلیلر) ك ده مقاومتنی ضم ایتمك ایجاب ایدر. چونکه : (ماکدونیا) یی پایلاشمه‌یه قوشوشه جقلر

[*] کوردلرله یمنلی، حتی طرابلس غربلی قارداشلریمزده بودکری حائز‌درلر. بویله ایکن پك باشقه تورلو مظلومدرلر .. اونلره پك باشقه تورلو آجیرز ول بول مکتبلره، صاغلام بیر معارفه، تربیه‌یه همان قاووشمالرینی پك ایسته‌رز . . (ی)

ایچنده یالکز (دول معظمه) کارلی چیقه جق ؛ فقط بو طرفدن حصه دار اوله میانلر (ممالك عثمانیه) نك سائره جهتلرینه آبانه جقلردر. بو قیامتك ظهورینه سبب اولانلرده، یعنی: (بالقان حکومات صغیرسی) ده آرتق فضله کوروله جکدر! بو حالده، (یونان، صربیه و بلغاریه) ، « ما کدونیا فسادجیلری » یتشدیرمکدن واز کچه رك، (ما کدونیا) ایچون عمومه مضر اولان استقلال وامتیاز فکرلرینی بسلینلره بتون (عثمانیلر) له برابر دشمن کسیلملیدرلر[*]. نه چاره که، حرص وطمع، بو شاشقینلرك کوزلرینی بورومش ؛ غفلت وجهالت ایسه بونلره و بونلرك فساد - جیلرینه اویانلری سوز آکلامیه جق برحاله کتیرمشدر . اویله ایسه ، سوز آکلایانلر ، عاقللر ، یارینی دوشونلر ، (ما کدونیا) دییه رك صالیه سنی آقیتانلره قارشی ته تیك داورانوب ایجابنده « ما کدونیا ایچون » جانلرینی بیله ویرملیدرلر.

***

(ما کدونیا) ، هردرلو معدنله طولو خزینه لر دیمك اولان طاغلرله

[*] تا ، اسکی زماندنبری ، آی کچمیور .. روم عنصرینه میلیونلر - وه ریروصیتلر ایشیدیلیور ، فقط بونجه اسکی ، بول ملیتپرورلك روملرك ایلکی ، ترقیسی ده کیل .. روملق ، حق کلیسه یه قاپانمش بر روملق ایچین اولیور . محصول اولارق یالکز ، وارلغی روملقدن عبارت ، روحی روملغه بوغولمش ، روملقدن باشقه برشی کورمز ، اکسیکلکینی بیله مزیت کبی طوتار « جانلی کبرلر » یتیشیور . روملر ، یونانلیلر ایشته بونك ایچین ترقی ایده میولر . اوفدا کارلقلر ایلك ده کیل ، کوتولك یرینه کچیوز . ایمدی ، روم همشهریلریمزله یونانلی دوستلریمزك مه غالومانی خسته لغندن قورتولمق اوزره - بولغارلردن اولسون عبرت آلارق - یوللرینی زمانه کوره دکیشدیره جکلری مأمولدر یوقسه استقبالری تهلکه ده در ! .. (ی)

محاطدر. بوطاغارك منبت قوللريله ؛ باخاصه (ردوپ) سلسله سنی میدانه کتیرن (پریم ودسپوط) طاغلرینی تتویج ایدن بیوك بیوك اورمانلرله ، (مناستر، سیروز ، سلانیك)، باخصوص (قوصوه) کبی کنیش ومحصولدار صحرالر ایله وبرچوق کوللرله مزینندر. هرطرفنده سوریلرله حیوانات بسلنـه بیلیر. (ماکدونیا)ده بویوزدن بیلده « ٥ ، ٦ » میلیون قیه لك یوك تجارتی ایدیلیر. یریك قوتلی وبرکتلیدر. باغ یتشدیرمکه، آفیون .. هله — برقاچ سنه‌لك تجربه یه کوره، بیلده « ٥ » میلیون قیه محصول ویره‌جك درجـه‌ده — پموق زرعنه مساعددر؛ وهله توتون زرعنه‌یك الویریشلیدر؛ ایپك بوجکی مکمل صورتده یتشدیریلیر.

(ماکدونیا) ، اویله برساحله‌مالکدر که، هرنقطه‌ده بربشقه لطافت کورولور؛ وهرجهتده تجارت مدخل ومخرجی اولمغه لایق نقاط بحریه کوزه چارپار: ازجمله، (سلانیك) لیمان وکورفزی ایچون دنیاده امثالسز دیمك همان همان جائز اولور..

(سلانیك) موقعی تجارت وسیاست بحریه جه پك دکرلیدر. بوکون بیله سنوی « ١٢ ، ١٣ » بیك سفینه نك کیروب چیقمقده اولدیغی لیمانی یارین یتون (آوروپا)نك (هند) تجارتنه مدخل ومخرج اوله جقدر.

(ماکدونیا) بوقیمت طبیعیه واهمیت موقعیه سندن ماعدا بروسعت عظیمه‌یی حائزواودرجه واسعدرکه : (یونانستان)دن بر « ثلث » قدر فضله، (صربستان)دن « ٢ » کره بیوك وعادتا (بلغارستان) قدردر؛ (آوروپای عثمانی) نك یاریسندن زیاده‌سنی حاوی اولوب « ٩٤ » بیك کیلومتره مربعنده برمساحهٔ سطحیه عرض ایدر.

(ماکدونیا) بوکون (عثمانلیلر)ك زیراداره‌سنده بولنمقده‌در : ولایات عثمانیه‌دن (سلانیك وقوصوه) ولایتلریله (ادرنه) ولایتنك غرب‌و (مناستر) ولایتنك‌شرق جهتلرینی تشکیل‌ایدر .

(ماکدونیا)، ایچه زمان وارکه، « ماکدونیالق »دن چیقمشدر. زمانمزده ایسه‌شمال شرقیدن (کوستندیل) ه جوار اولان پك جزئی برقسمنی(بلغارستان) ه،قسم غربیسنی‌ده (آرناوودلغه)ترك ایتمشدر. فقط بوایکی ترك ایدیش بیننده‌کلی فرق واردر! (بلغارستان) اولان قسمی ، مثلا : باشدن باشه ترکلرطر فندن اشغال اولنسه یدی ینه (بلغارستان) عداولنه جقدی. (آرناوودلق) قسمی ایسه بویله اولمیوب ، تمامیله (آرناوودلق) اولوب کیتمشدر. (ماکدونیا) نك اوغرادیغی بو استحاله‌لر ، بوتمثلات یقینده ظهوره کلمش دکلدر !

(ماکدونیا)« ماکدونیالق »دن چیقه‌لی، یعنی(ماکدونیا)نك موجودیت سیاسیه وملکیه‌سی غائب اوله‌لی ایکییك‌سنه‌اولیور. بوقدر مدت ظرفنده، حتی‌دها اولدنبری، بشقه‌ملتلرك پای هجومی آلتنده یوغوریلمش. طورمش اولان(ماکدونیا)ایله برابر(اصل ماکدونیالیلر) ده‌بشقه لاشمشلر، کلنلره قاریشمق صورتیله محووغائب اولمشلردر [*]

*] بیزانس ایمپراطورلغی زمانده‌وارداروادیسنه،اوخری، وودیناجهتلرینه یرلشن‌اوغوزلردن بیله‌قان قرداشلری اولان عثمانلی ترکلری اثر بوله‌مه مشلردر. اثر بولمق دکل آ ، بونلرك اوراره کلدیکنی واوجوارك بوکونکی اهالیسنك اجدادینی تشکیل ایتدکلرینی، باخصوص بیزانس ایمپراطورلغنك مواقع عالیسنی اشغال ایدرك الك برنجی رجال واکابری صره‌سنده بولندقلرینی ده ایشتمه‌مشلردر، صانیرز . بو « انقراض » ه کوره‌دینله بیلیرکه بوکونکی ماکدونیالیلرك طمارلرنده ترك قانی واردر . آرناوودلراك اسکی واصل ماکدونیالیلر کبی کوستریله بیلرلرسه‌ده اساساً

نه حاجت! بوکونکی (ماکدونیالیلر) بیله بربرلرینه قاریشمشاردر.

***

(فرنکلر)، بزم «درلو» دیدیکمزیمکه «ماکدونیا» دیرلر. موضوع بحثمز اولان قطعه غالبا بو تعبیرایچون بر مأخذ، برمنشأ اولمشدر !! .. اوت ! تجره‌ده، تجره‌ده کیلرده، یعنی (ماکدونیا)ده، (ماکدونیالیلر)ده‌پك آز زمان اولکی حالنه نسبةً بیله‌پك بشقه‌لاشمشدر؛ عادتاطانمیه‌جق برحاله کلمشدر! بوکون اویله (ماکدونیالیلر) کورو-لیورکه: عنصراً منسوب اولدقلری قومدن اولدقلرینی یاادعاایدیورلر، یاخود عنصر اصلیلرینی بیله بیله چیکینه‌یه‌رك بر بشقه قومه، بالخاصه (یونان)ه پرستشکار اولیورلر.

نه‌اولورسه‌اولسون! (یونانلیلر) وسائره متوالیاً (ماکدونیا)یی نصل ضبط ایتمشلر ایسه (عثمانلیلر)ده اویله‌جه فتح ایلمشلردر.

(ماکدونیا)یه عائد حقایق تاریخیه یی دکل، کوز اوکنده‌کی «نوع نفوس» عددینی بیله تبدیل ایله «ماکدونیابزمدر» دینلرك آغزلری قپادیلملیدر. بوکون — تاریخك تعیین ایتدیکی حدوده کوره — (ماکدونیا) ده بربوچوق، ایکی مایون نفوس یشایور. بونلرك چوغی — غربده یوزده «٦٠»ی — (آرناوود)، علی الخصوص — هرطرفده ثلثانندن فضله-سی — (مسلمان)در. اکثریت بونلرده وبونلرله برابر اولوب قاله‌جق اولان (قوچو اولاح وموسویلر) — کبی سائر (ماکدونیالیلر)ده اولنجه

ایللریالی عداولنورلر. برنجی قسمده سویلنن (اده‌س) شهری اسمنك آرناوودجه اولدیغنه باقیلیرسه اده‌سی بونلرك انشاایتدکلری آکلاشیلیور «ساخته یونانلیلر» ك ادعالرینی ابطال ایچون بردلیل دها !..

مادی، معنوی، ظاهری، باطنی هر دولو غلبه‌ده بونلرده قالیر. بونلر وارقوتی قفایه، بازویه‌ویروب (ماکدونیا) یی اصلاح وتخلیص ایتملیدرلر. بونی وجدانًا ده، منفعةً ده کندی اوزرلرینه فرض بیلملیدرلر؛ (ماکدونیا) یه الك زیاده علاقه‌دار اولمقله برابر چوکمسی محتمل، بلکه‌ده محقق اولان مصیبتدن الك زیاده حصه‌دار اوله‌جق ده‌هپ بونلردر.

*
* *

هر کس، سوز ده تأمین استقبال سودا سیله، دنیایی، ماکدونیایی آلت اوست ایدییور. (ماکدونیا) یه کله‌جك و (عثمانلی) اداره‌سی یرینه بشقه اداره یی اقامه ایده جك اولان محقق صورتده (موسقوف) دکلسه بیله، مطلقا (نمسه) در. بو اداره بتون (ماکدونیالیلر) ی ازر، یوتار، اصلاً، نسلاً (موسقوف) ویا (نمسه) ایمشلر کبی برشکله قویار. (ماکدونیا) ده یشایانلردن (روملر، صربلر و بلغارلر) بروقت ایی، کوتو یشایه بیلیرلر؛ فقط، کری یه قالان (قوچو اولاحلر)، بارینه جق یر بوله‌مزلر: (رومانیا) یه کووه‌نیلمز! (ماکدونیا) یه وطولایسیله (عثمانلی) یه برحال اولنجه [رومانیا] نك محافظهٔ حیاته مقتدر اوله‌جغی یك شبهه‌لیدر.

[قوچو اولاحلر] [ماکدونیا] نك هرجهتنه، بالخاصه، غرب وشمال طرفلرینه یاییلمشلردر؛ بونلر، [باب عالی] یی بر کره مرجع طانیمش وآرتق [عثمانلیلغه] خوش باقمقدن آیریله‌میه‌جق اولان بووطندا-شلر، (ماکدونیارومن قومیته‌سنی) «عثمانلی اتحادوترقی جمعیتی» نك بر قولی یاپملیدرلر. بوکون ایچون‌ده، یارین ایچون ده دوست بیلدیکمز [رومانیا] دن زیاده [عثمانلی] یاخود «عثمانلی اتحادوترقی جمعیتی» طرفداری کسیلملیدرلر. نصل برمنفعت، برخیر کوزلیورلر، نه کبی بر امید

سلامت وسعادت اومیورلرسه ، اول امرده، [عثمانلی] دن، فکرجه، یورکجه وحیاتجه تمامیله (عثمانلی اولمق) دن، هپ (عثمانلیلق) دن اومیلیدرلر: یغمور دن قاچارکن طولویه طوتوله جقلرندن قورقمیلیدرلر! «ما کدونیا فسادجیلری» نه قارشی ایدیلمك ایسته دکلری سلاحی (فرانسه) قتولك پاپاسلرینك حاضرلامسی خوش دکلدر ....

***

بالخاصه (سلانیك) ده اکثریت عظیمه یی تشکیل ایدن (یهودی) وطنداشلر بو سوزدقت ایتسینلر! (یهودی) وطنداشارك (فرنك) مکتبلرنده یتیشه رك فرنکلکه یلتمك کبی دنسزلکه پك مستعد ومیال اولان اولادلرینك یارینکی ثمره لری پك زهرلی اوله جقدر. (فرنکلك) ایله (عثمانلیلغك) مقایسه سی کندیلرنجه — هله بوکونلرده — پك زور دکلدر، صانیرز. باری بومقایسه دن چیقاره جقلری نتیجه کندیلرینی عثمانلیجه سنه برچالیشقانلغه سوق ایتسین. اودرجه ده که: اکتساب وادخار ایتدکلری ثروتلرینی جزئیاً اولسون (عثمانلیلغك) سلامتی نامنه صرف ایتمه یی جانه منت بیلمه لیدرلر؛ یوقسه، یارین (عثمانلیلر)ه، (عثمانلیلغه) بربلای انقراض مسلط اولنجه «ما کدونیا چاپولجیلری» الندن نه جانلرینی قورتاره بیلیرلر، نه ده مالارینی!... بو هجومه قارشی مدافعه یه موقعاً وفطرةً کندیلرینه کووه نه بیله جك اولان (آرناوودلر) بیله مقتدر اوله میه جقلردر.

***

(آرناوودلر)، «ما کدونیا» نك هرطرفنده بولنورلر؛ هله غربنده اکثریتی حائز درلر. دنیله بیلیرکه: دکل «ما کدونیا»، بتون (آوروپای

عثمانی) آنجق (آرناوود) الیله مدافعه ومحافظه اولنه بیلیر. فقط، « ماکدونیاجیلر»ك « ماکدونیا» ده بولنـدیردقلری ال، قول، طاقندقلری زره، قوللاندقلری سلاح، مادی دکل، معنویدر. بناءعلیه (آرناوودلر)ك بویولده تجهیزایدلمسی لازمدر . یعنی : [آرناوودلر] بوغولدقلری جهالت « طبیعیه » دن قورتاریلمالیدرلر . [آرناوود خرستیانلر]ك، روملاشه‌رق دکل، یونانلیلاشه‌رق ویردکلری ضایعات چوقدر؛ پك ده‌شتلیدر. بوکا سبب مکتبسزلـکدر. یاخود موجود مکتبلرك آز بولنمسی ومکتب دنیـله‌جك برحالده بولنمه مسیدر [*] بومکتبلردن (ترکلر) بیله استفاده‌ایده‌میورلر.

*
* *

(ترکلر) (ماکدونیا)نك هر جهتنده کثرتله، بالخاصه (مناستر)ده و(کوپریلی)دن اعتباراً شرق جهتلرنده‌ا کثریت تشکیل ایتمش برحالده بولنمقده‌درلر : (ترکلر)، حالا اویبورلر ؛ (ترکلر)، حالا مدافعهٔ نفسه بیله قالقیشمیورلر؛ حالا یارینی دوشنمه‌یی عقلنه کتیرمین برماکدونیاساکنی وارسه‌اوده‌ترك‌در! (برتجاوزه‌قارشی حال تحفظی وتدافعیده بولنمیانلرك صوکی‌ده‌محو اولمقدر؛ وبوصورتله‌محو اولیشده‌یلدیرم‌سرعتی واردر)

[*] ۸۸۵ده یالکز قوصوه ومناستر ولایتلرنده «۵۱» قز، «۱۳۳» چوجق روم مکتبی واردی دوت سنه‌ظرفنده «٦٧» دانه‌فضله اولمشدر ۸۹۰ ده یالکز مناستر ولایتنده «۱۷» قز، «۱۱۷» چوجق مکتبی بولنیوزدی بونلر ایچون سنه‌ده « ٤٠٠ » بیك فرانق صرف اولنیوردی « الهنیزم » نك سنوی صرفیاتی ایسه «۱۵» میلیون فرانق اولوب ۸۷۷ده «۲۰۰ »مکتبی واردی، ۸۷٦ده «۳۳۳ »ه بالغ اولمش وطلبـه موجودی«۱۸۵٤۱ » دن عبارت بولنمشدر عبرت !

حکمی ایله صورت قطعیه‌ده محکوم ایدیله‌جك ما کدونیالیلرده بو نلردر...
ترکلردر!... [*] ترکلر.. نه‌دیه‌لم؟.. «دونکی ترکلر» دکلدرلر.....

مع‌مافیه آزوقت ایچنده‌اك مأیوس اولانلری بیله‌پك قوی برامیده دوشوره‌جك درجه‌ده اویاندیلر : انقلابجویانه ترقیات معنویه‌دن حصه‌دار اولدقلرینی کوستر مکده‌درلر. بو بابده اك مترقی اولانلر فداکارانه فعالیتی اله آلوب (عثمانلیلغه) خوش باقانلرله برلشمایدرلر. عاقلانه‌وحکیمانه دوشونن همشهریلریله‌باش باشه‌ویرملیدرلر. ایجاب ایدن تدابیر تدافعیه‌یه یاپیشملیدرلر!.. کوروله‌جك موقت ایلك ایش، بعده‌دائمی صوك ایش، نه‌در؟.. نتیجه‌اوله‌رق آرتق بونی آکلایه‌لم ..

« ماکدونیا قاریشیقلغی » اسبابنه‌عائد سوزلریمزی خلاصه‌ایده‌لم : روسیه‌نك استیلا پرستانه‌انتریقه‌سی . . ایشته‌بو، اساسك اك درین نقطه‌سیدر. منبع اصلی بودر. بونکله برخذاده‌بولنان برنقطه‌دها وار: یونان انتریقه‌سی .. بوکامعین ، بلکه‌ده‌ممتزج، بناءعلیه کورلمسی مشکل برنقطه‌ده [فنار]در. بوایکیسنی هر حالده برفرض ایتمك انسبدر.

مسئله‌نك سطحنه‌دوغروچیقه‌لم: عسه‌انتریقه‌سنه‌تصادف ایدرز. بعده صربیه وبلغاریه‌انتریقه‌سنی کورورز؛ بونلرهپ روسیه انتریقه‌سیدر. رومانیا وفرانسه‌انتریقه‌لرینی‌ده‌اونوتمامق الزمدر .

مسئله‌نك تام‌سطحنه کلدکمی : برپیسلك، برظلم، ایکرنج براداره‌سزلك ایچنده قالیرز. ایشته‌ایلك ایش بونلری.. بویولسزلقلری تمیزله‌مکدر . بوسایه‌ده اورته‌لق بر آز دوزه‌لیر . فقط بودوز کونلکی تحت امنیته آلمق، مسئله‌یی آنجق دیه‌قدر تعقیب ایده‌رك حل ایتمکله اولور.

[*] بیزانس ایمپراطورلغی زمانندهکی ترکلرك اونوتلدقلری خاطرلانیوبرسین!

یاری یولده دولتمزی (بالفان حکومات متفقه سنی) تشکیل ایتمش کورسه‌ك بیله عزممزه کوشکلك ویرمه‌ملیز. زیرا : (یونان)ك، (صربیه و بلغاریه)نك انتریقه‌لری.. بو حشری، بو عجمی چوجقلرك آقاجانلقلری، اوته‌ده روسیه کبی بر مفسد وارکن ك زور، پك کچ نهایت بولور : روسیه بونلری، « یونانی ویونانك بوروندیکی انتریقه‌لری » ایلری سوره‌رك قیشقیرتیور.. بوحالده ایلك ایش متفرعاتندن اولمق اوزره یونان نفوذینی کسر ایتمکه صاواشملیز. بونك ایچون ده اولا [فنار]ی تفتیشه قویولملیز.

کوریورزکه : [فنار] ده «موم» بیهوده یره یانمیور؛ روح القدس» نامنه یاقیلمیور . حکومت ایچنده، هم ده تبعه صفتیله، بر حکومت بولنیور مادام که [فنار] تبعه‌دندر؛ عثمانلی‌در؛ عثمانلیلرده اونی اصلاح ایتمك صلاحیتنی حائزدرلر .

بزاونی بیلیرزکه : « پان اله نیزم » ، قسماً فنارده در. «پان اله نیزم» نفوذی، عثمانلی خرستیانلره عثمانلی حکومتی نك دوقونمدینی وهیچ بر وقت دوقونه میه‌جغی ملیتلرینی غائب ایتدیریور. فناردن چیقان .. .. خرستیان وطنداشلریمزی زهرلیور؛ فقط بو زهرك تأثیری یالکز ما کدونیاجهتلرنده در؛ زیرا : بورالرده « یونان فسادجیلری » کبی معینلر پك چوقدر. بوحالده، فناری یونانسز براقمق الیمزده دکلسه، [یونان]ی فنارسز براقه بیلیرزآ ؛ بناء علیه، مذهب ودیانت مقتضیاتنه حدود ویره‌رك — دوقونمه‌مق شرطیله، ترصد واصلاحات لازمه‌ده بولنمه‌لیز. [*] ایشته یونان نفوذینی کسرایده جك تدبیر بودر. بونکله صربیه

( ) اکسارخلق‌ده صوفیه دن الینی چکه‌زسه اورایه آیامالی . (ی)

وبلغاریه‌یی‌ده، آزیجق اولسون، یرنده راحت طورمه‌یی، کندی اختیارلریله مجبور وروسیه‌یه اویمقدن تخلیص ایدرز. روسیه آمال ونفوذی ایلریله مینجه، بالطبع، نمسه‌یه‌ده بر درجه‌یه قدر سکونت کلیر...

بو تدبیرلرك اساس اجرائیسی جبر وشدته دکل، عقل وحکمته مستند اولمالیدر.

ماکدونیانك اصلاحی، قوهٔ مسلحه ایله ممکن اوله‌ماز: حرب وضربك قلم وفکره، ضبط وربطك حیله واقناعه استناد ایتدیکی بردور ده‌یز؛ نته کیم: «ماکدونیاجیلر» ده‌ماکدونیالی یرلرندقلدانمیه رق، یالکز مهاجمات معنویه ایله — افسادات ایله — الده ایتمکه اوغراشیورلر. بالمقابل، ماکدونیانك مدافعه‌سی ده، آنجق سلاح معنوی ایله ممکن اولور، اصلاحی‌ده بویله‌در...

بو سلاحك تدارك اولنه‌جغی فابریقه، «مکتب» در.. مکتبلر تزییداولنمه‌لی؛ بونك ایچون، لازم کلن فدا کارلغی، هر عثمانلی کوزه آلدیرملی. هرمکتب «عثمانلی بشیکی» اطلاقنه شایان اولملی. بو لازمهٔ سیاسیه واجتماعیه کوزه‌تیلمك شرطیله، آرناوودلره‌ده مکتبلر آچالریچون مساعده‌اولنملی. اقوام عثمانیه‌نك مظهر اولدیغی بو کبی مساعداتدن آرناوودلر محروم ایدلمه‌ملی. اولادوطنك «عثمانلیجه‌سنه» بر تربیهٔ فکریه‌ایدینه بیاملری وسائطی ال برلکیله احضار ایدلملی. مفسدلری برباقشده کرپیکلرینك اوینایشندن طانیه‌جق جن فکرلی کنجلر یتشدیرلملی. بونلر سرعتله تزییداولنملی. بو بابده حکومتدن زیاده اهالینك، غیرتلی وفدا کار عثمانلیلرك صرف غیرت وفدا کاری ایلمسی الزمدر: بیلغین آنالره بابالره عثمانلیلغك ملیته دوقنور جهتی اولمدیغی آکلاتیلملی. اونوتلمسین:

مکتبلرده اساس تدریس ایشته بو زمین اوزرنده بولنملی. بو سایه‌ده بر کره عثمانلیلق حقنده یا کلش فکرلر، قفالردن سیلنمکه باشلادیمی؛ بر کره عثمانلیلغك فضیلت وعلویتی قفالره یرلشدیمی؛ آرتق هر کسده بو هیئت اجتماعیه وسیاسیه ایچون جان ویرمك حسیاتی اویانیر؛ آرتق هر کس تام عثمانلی اولور؛ هر کسده، عثمانلیلغه قارشی اولان نظر دکیشیر؛ تبعهٔ عثمانیه دن — کیم اولورسه اولسون، رومدن، صربدن و بلغاردن — بر کیشی بولنمزکه «عثمانلییم» دیمسین؛ بر کیشی کورلمزکه: عثمانلیلغه، عثمانلیلره دوقنمق ایستینك کوزینی چیقارمسین ....

ماکدونیا قهرمانلرینه :

اوقودق ، ده‌کیلمی ؟ .. سرتمی ؟ .. قباحت ، وقمه‌لرله حقیقتلرده ! ..
یازان ، یازدیران .. مسئول ، اونلر ! .. سز ! سزکه جنس ، مذهب
غیرتی کوتدیکز ، او غیرتی قیزیل قانه بولادیکز . برایش ده بجره‌مدیکز .
البته مسئولسکز واقعا صیراسنده انسانلق ، عثمانلیلق حسابنه بزده قانلر ایسته‌رز
لاکن ملیونلرله جانك صیغیندیغی انسانلق ، عثمانلیلق نره‌ده آریلغه‌یول آچان
بیلمه‌م نه جیلکلر نره‌ده ! بیرلك ایچین دیدیغك نره‌ده .. انسانلر آراسنه
قاندن پرده لرچکمك نره‌ده ! بونکله برابر ، قهرمانلر ! سزلره اشقیا
ده‌نیلدکجه قیزانلردن ایدك زیرا : برامل ایچین سود اکتیرنلره فدائی کسیلنلره
حرمتمز واردر . شو قادارکه : سز ، قارا سود اکتیر مشدیکز ، املیکزده
یاکیلیوردیکز . ایچیکز ده یالانجی پهلوانلرله جنس ، مذهب تجارتجیسی
دولاندیریجیلرك ده بولونیشی جابا ! .. الحاصل ماکدونیا جیلق مسئله‌سینك
ایچندن چیقامایشکز بوشینه قهرمانلق ایتمش اولدیغکزه پك بویوك بردلیلدر .
ایمدی ، ماکدونیا قهرمانلری یوقدر . وارسه .. اونی قورتارانلردر ..
عثمانلی اوردوسیدر .. روم ایلی خلقیدر ، بوتون عثمانلیلردر ! ..
فقط ، نه غریبدر .. عثمانلی یی ده قورتاران ، ماکدونیادر .. ماکدونیا
مصیبتیدر : شریوزندن خیر ! .. صانکه بیر خیال ، بیر حقیقته ، عثمانلیلغه یکی
بیروجود وه رمه یه‌آلت اولدی ..
ایشته ، ای دونکی قهرمانلقلرینی آرتق عثمانلیجه‌سنه کوسترمك حقیقتنده
کورنلر ! بزم آرتق سزدن بکله دیکیمز : کندی جنسکزدن ، مذهبکزدن
شو عثمانلیلغه توزقوندورمق ، « پیشمش آشه صوقاتمق » ایسته‌ینلری
دونکلردن — ره‌آقسیونجیلردن — بتربیه‌لدیکمز اوملعونلری ایجابنه
کوره دفع ایدیوه‌رمه‌کردر . اومارزکه دونکی مسئولیتکزی بویله جه
کیده‌ریر .. باتمش اویدورمه برمسئله یی قورجالایارق امله دشمنلق ایدنلری
همان پو سکورتورسکز ! بویله بیر انسانجه امیدایله درکه ، سزه ، املی ..

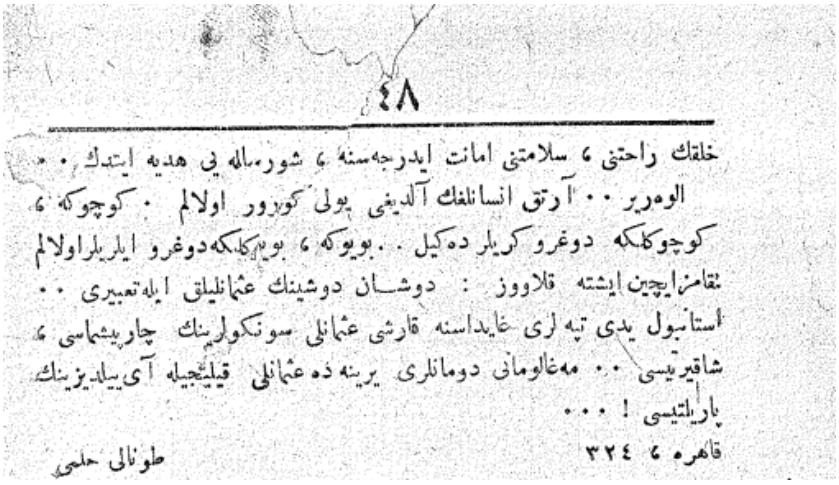

٤٨

خلقك راحتنى ، سلامتنى امانت ايدرجه‌سنه ، شورماله يى هديه ايتدك . .
الوه‌ير . . آرتق انسانلغك آلديغى يولى كوروز اولالم . كوچوكه ،
كوچوكلكه دوغرو كريلر ده‌كيل . . بويوكه ، بويوكلكه دوغرو ايلريلر اولالم
نقامز ايچين ايشته قلاووز : دوشـان دوشينك عثمانليلق ايله تعبيرى . .
استانبول يدى تپه لرى غايداسنه قارشى عثمانلى سونكولرينك چاربيشماسى ،
شاقيرتيسى . . مه‌غالومانى دومانلرى يرينه ده عثمانلى قيليجيله آى ييلديزينك
پاريلتيسى ! . . .

قاهره ، ٣٢٤ طونالى حلمى

ETİK: Bu makale, yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.

ETHIC: This article has been prepared in accordance with research and publication ethics, according to the author's statement at the application stage.

ÇIKAR ÇATIŞMASI VE FİNANSAL KATKI BEYANI: Yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; çalışmanın tarafsızlığı ile ilgili bilinmesi gereken bir mali katkı veya diğer çıkar çatışma ihtimali (potansiyeli) ve ilişki alanı yoktur.

CONFLICT OF INTEREST AND FINANCIAL CONTRIBUTION DECLARATION: According to the author's statement at the application stage; There is no financial contribution or other conflict of interest possibility (potential) and relationship area that should be known about the objectivity of the study.